

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TMS, TFRS UYGULAMALARI ÇERÇEVESİNDE
KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN
DÜZENLENMESİ VE VUK İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR
UYGULAMA**

Saadet TÜRK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİMDALI
MUHASEBE VE DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin MERT**

HAZİRAN 2018

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TMS, TFRS UYGULAMALARI ÇERÇEVESİNDE
KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN
DÜZENLENMESİ VE VUK İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR
UYGULAMA**

**Saadet TÜRK
(162008062)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin MERT**

HAZİRAN 2018

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TMS, TFRS UYGULAMALARI ÇERÇEVESİNDE
KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİ
VE VUK İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR UYGULAMA

Saadet TÜRK
(162008062)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih:

Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin MERT
(Okan Üniversitesi)

Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Ayşe PAMUKÇU
(Marmara Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Lütfi SAKA
(Okan Üniversitesi)

HAZİRAN 2018

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
BÖLÜM 2. FİNANSAL TABLOLAR İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER	3
2.1. FİNANSAL TABLO KAVRAMI	3
2.2. FİNANSAL TABLOLARIN AMACI	4
2.3. FİNANSAL TABLOLARIN KAPSAMI.....	5
2.4. FİNANSAL TABLO KULLANICILARI	5
2.5. FİNANSAL TABLOLARIN GENEL NİTELİKLERİ	6
2.5.1. Anlaşılabilirlik	7
2.5.2. İhtiyaca Uygunluk	7
2.5.3. Güvenirlilik	8
2.5.4. Karşılaştırılabilirlik.....	9
2.6. FİNANSAL TABLOLARIN KULLANIM SINIRLARI.....	10
2.7. FİNANSAL TABLOLARIN UNSURLARI.....	10
2.7.1. Finansal Durum	11
2.7.2. Faaliyet Sonuçları.....	12
2.8. FİNANSAL TABLOLARIN SUNUMU	13
BÖLÜM 3. KONSOLİDASYON VE KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR	15
3.1. KONSOLİDASYONA İLİŞKİN KAVRAMLAR.....	15
3.1.1. Konsolide Finansal Tablolara Duyulan İhtiyaç.....	15
3.1.2. Konsolidasyon	16
3.1.3. Konsolide Finansal Tablo	16
3.1.4. Ana Ortaklık	17

3.1.5. Bağlı Ortaklık	17
3.1.6. İştirak.....	18
3.1.7. İş Ortaklıkları	18
3.1.8. Konsolidasyonla İlgili Diğer Kavramlar	18
3.2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR.....	19
3.2.1. Finansal Tablolarda Konsolidasyon Amaçları	21
3.2.1.1. İşletme İçi Amaçlar Bakımından Konsolidasyon	22
3.2.1.2. İşletme Dışı Amaçlar Bakımından Konsolidasyon	22
3.2.2. Konsolide Finansal Tabloların Kapsamı ve Düzenleme Esasları	23
3.2.3. Konsolide Finansal Tabloların Sınırları.....	25
3.2.4. Konsolide Finansal Tabloların Bağımsız Denetimine Duyulan İhtiyaç	27
3.2.5. Konsolide Bilanço Düzenleme Esasları	28
3.2.6. Konsolide Gelir Tablosu ve Düzenleme Esasları.....	30
3.2.7. Eliminasyon İşlemleri.....	32
3.2.8. Diğer Konsolide Finansal Tablolar	37
3.2.8.1. Konsolide Nakit Akış Tablosu	38
3.2.8.2. Konsolide Öz Kaynaklar Değişim Tablosu	39
3.2.8.3. Konsolide Finansal Tablo Dipnotları.....	39
3.3. KONSOLİDASYON YÖNTEMLERİ	40
3.3.1. Tam Konsolidasyon	44
3.3.2. Oransal Konsolidasyon	45
3.3.3. Öz Kaynak Yöntemi Konsolidasyon	46
3.4. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARA İLİŞKİN STANDARTLAR. 47	
3.4.1. Türkiye Finansal Raporlama Standardı 10: Konsolide Finansal Tablolar Standardı	49
3.4.2. Türkiye Muhasebe Standardı 1: Finansal Tabloların Sunuluşu	49
3.4.3. Türkiye Finansal Raporlama Standardı 3: İşletme Birleşmeleri Standardı	52

3.4.4. Türkiye Finansal Raporlama Standardı 10: Konsolide Finansal Tablolar Standardı	54
3.4.5. Türkiye Finansal Raporlama Standardı 11: Müşterek Anlaşmalar Standardı	57
3.4.6. Türkiye Muhasebe Standardı 27: Bireysel Finansal Tablolar Standardı	60
3.4.7. Türkiye Muhasebe Standardı 28: İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı	62
BÖLÜM 4. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN ÖRNEK UYGULAMA	65
4.1. KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSUNUN DÜZENLENMESİ	65
4.2. KONSOLİDE KAPSAMLI GELİR TABLOSUNUN DÜZENLENMESİ	82
BÖLÜM 5. SONUÇ	95
KAYNAKÇA	97

ÖZET

TMS, TFRS UYGULAMALARI ÇERÇEVESİNDE KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİ VUK KARŞILAŞTIRMALI UYGULAMA

Konsolide finansal tablolar, grup bünyesinde bulunan işletmelerin her birinin varlıklarının, borçlarının, gelirlerinin, giderlerinin ve özkaynaklarının ana ortaklık adı verilen ortaklık bünyesinde birleştirildiği ve tek bir işletmeye ait finansal tablo gibi sunulduğu finansal tablolardır. Tek bir işletme ile ilgili karar alacak olan kişi ve kuruluşlar nasıl ki o işletmenin finansal tablolarından yararlanması gerekiyorsa, grup işletmeler hakkında karar alacak olan kişi ya da kuruluşlar da konsolide finansal tablolardan yararlanması gerekecektir.

Grup işletmelerde ana ortaklık ve bağlı ortaklık olarak adlandırabileceğimiz iki tür ortaklıktan söz edilebilir. Ana ortaklık, bağlı ortaklıklarının varlıklarının ve faaliyetlerinin yürütülmesinde etkin kontrolü bulunan ortaklıktır. Bağlı ortaklık ise, sermayesinin tamamı veya önemli bir kısmı ana ortaklık tarafından satın alınmış olan ortaklıktır.

Konsolide finansal tablolar ana ortaklığın finansal tablolarına, her bir bağlı ortaklığın ilgili aynı muhasebe dönemine ait ve aynı muhasebe politikalarına göre hazırlanmış oldukları solo finansal tabloların eliminasyon işlemlerinin yapılmasından sonra eklenmesi ile ortaya çıkar. Finansal tabloların konsolide edilmesi sürecinde ana ortaklığın bağlı ortaklığın sermayesinin tamamına mı sahip olduğu ya da önemli bir kısmına mı sahip olduğunun önemi ortaya çıkar.

Ekonominin gelişmesi ve çok farklı aktörlerin faaliyetlerde bulunması, güvenilir bilgi elde etmenin gereksinimini daha da artırmış durumdadır. İşletmelerin gerek içeride gerekse dışarıda birçok hissedarı ve menfaat sahibi kurum ve kuruluşları bulunmaktadır. Küresel pazarda tüm bu kişi ve kuruluşların işletme ile ilgili karar

verirken kullandıkları bilgilere olan güvenin temel dayanağı bağımsız denetim olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Konsolidasyon, Konsolide Finansal Tablo

ABSTRACT

TMS, REGULATION OF CONSOLIDATED FINANCIAL TABLES IN THE FRAMEWORK OF TFRS APPLICATIONS COMPARATIVE APPLICATION

Consolidated financial statements are financial tables that include the businesses' assets, incomes, outcomes and equities which are found in parent companies and which are belong to one business' financial statement. One person or business determine to do something via financial table. By this reason, parent companies use financial tables to their determination process.

Group companies have two groups that are called subsidiaries and parent companies. Parent companies are companies that have a authority in assets. Subsidiaries have the capital of a business which are belong to parent company.

Consolidated financial statements occur when businesses do the process of elimination according to parent companies' financial tables, each partnerships' financial range and the same financial strategies. The process of financial tables' consolidation includes the case of ownership of subsidiaries even if the ownership of all company or not.

The current changes in economy in a positive way and different cases in processes effect the need for knowledge which is reliable. Businesses in their own and outside have many stakeholders and companies. In global market conditions, all people and companies use the raliabile knowledge via independent auditing system.

Keywords: Consolidation, Consolidated Financial Statement

KISALTMALAR

AICPA : American Institute of Certified Public Accountants

IAS : International Accounting Standards

IASB : International Accounting Standards Board

IASC : International Accounting Standards Committee

IFAC : International Federation of Accountants

IFRS : International Financial Reporting Standard

SPK : Sermaye Piyasası Kurulu

TFRS : Türkiye Finansal Raporlama Standartları

TMUD : Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği

TTK : Türk Ticaret Kanunu

TÜRMOB : Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali
Müşavirler Odaları Birliği

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 4.1. X A.Ş. Solo Finansal Durum Tablosu.....	62
Tablo 4.2. Y A.Ş. Solo Finansal Durum Tablosu.....	64
Tablo 4.3. Z A.Ş. Solo Finansal Durum Tablosu.....	65
Tablo 4.4. X A.Ş. Konsolide Çalışma Tablosu.....	67
Tablo 4.5. X A.Ş. Solo Kapsamlı Gelir Tablosu.....	78
Tablo 4.6. Y A.Ş. Solo Kapsamlı Gelir Tablosu.....	80
Tablo 4.7. Z A.Ş. Solo Kapsamlı Gelir Tablosu.....	81
Tablo 4.8. X A.Ş. Konsolide Çalışma Tablosu.....	83
Tablo 4.9. X A.Ş. Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu.....	89

BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ

İş dünyasına bakıldığı zaman işletmeler hem ekonomik hem de kurumsal baz da birbirleri ile ortak olmaya veya birbirleri üzerinde etkin kontrol gücü buldurmaya yönelmektedirler. İşletmelerin bu ve benzeri faaliyetlerinde önemli olan ve finansal tablo kullanıcılarını etkileyen en önemli nokta yatırım yapan işletmenin yatırım yapmış olduğu işletme ile ilgili olarak yatırım faaliyetini finansal tablolarında ne şekilde beyan edeceğidir.

Yeni Türk Ticaret Kanununun kabul edilmesi ile birlikte Kamu Gözetimi ve Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayınlanan Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak muhasebe işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Bu sebeple kontrol gücünün etkin olduğu yatırımların nasıl muhasebeleştirileceği ve ilgili kişi ya da kuruluşlara bu durumun nasıl arz edileceğine ilişkin olarak TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı yayınlanmış ve gerekli konsolidasyon işlemlerinin bu standarda göre yapılması gerektiği belirtilmiştir.

TMS/TFRS'lere bakıldığı zaman finansal tablolarda yer alacak olan bilgiler muhasebe standartları açısından da düşünüldüğü zaman açık, anlaşılır, şeffaf, karşılaştırılabilir olmalıdır. Bu bakımdan yatırım yapan işletmenin bu yatırımını finansal tablolarda ilgililere sunarken finansal tabloların birleştirilerek tek bir finansal tablo olarak sunulması benimsenmiştir.

Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları, fayda maliyet analizi çerçevesinde, işletmenin finansal analizi önemli ölçüde etkileyebilecek işlemlerin bir şekilde birleştirilmesini ve tek bir ekonomik birim gibi finansal tabloların oluşturulmasını öngörmektedir. Belirtilen bu durum konsolide finansal tabloların düzenlenmesini gerektirmektedir.

Konsolide finansal tablolar, bir grup içinde bulunan işletmelerin finansal tablolarının tek bir işletmeye ait finansal tablo gibi sunulduğu finansal tablolardır. Konsolide finansal tablolar, grup içindeki işletmelerin solo olarak düzenlemiş oldukları finansal tabloların

gerekli konsolidasyon işlemlerinden geçirildikten sonra ana ortaklık olarak adlandırılan ortaklığın finansal tabloları ile birleştirilmesi ile elde edilir.

Konsolidasyon işlemlerine bakıldığı zaman standartlar açısından ele alınan en önemli özellik yatırım yapan işletmenin yatırım yapılan işletme üzerindeki etki düzeyi olarak ifade edilebilir. Etki düzeyi göz önüne alındığında yatırım yapılan işletme üzerinde etkin bir kontrol gücü bulunması durumu, iş ortaklığı şeklinde olan eş etki durumu, önemli bir etki olduğu kabul edilen iştirak durumu ve son olarak herhangi bir kontrol gücünün bulunmadığı önemsiz etki durumu söz konusu olabilmektedir. Standartlar açısından bakıldığı zaman bu dört ayrı durum için de ayrı bir standart uygulanması belirlenmiş bulunmaktadır.

Grup işletmelerde önemli olan diğer bir nokta ise konsolide olarak sunulmuş olan finansal tabloların grup işletmenin gerçek finansal durumunu yansıtıp yansıtmadığını ve muhasebe standartlarına ve ilkelerine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığının uzman bağımsız kişi ve kuruluşlar tarafından denetlenmesidir.

Yapılacak olan denetim çalışmasının Uluslararası Denetim Standartlarına (UDS) uygun olarak yapılması ve yatırımcıların ve diğer ilgili kişi ya da kuruluşların bu konu hakkındaki gereksinimlerinin karşılanması gerekir.

Çalışmanın ikinci bölümünde finansal tablolar ile ilgili genel bilgiler altında kavramı, amacı, kapsamı, genel nitelikleri ve unsurları vb. kavramları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise konsolidasyon ve konsolidasyon finansal tablolar altında konsolidasyona ilişkin kavramlar, konsolide finansal tablolar, konsolidasyon yöntemleri, konsolide finansal tablolara ilişkin standartlara ilişkin kavramlar açıklanmıştır. Son bölümde ise konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin örnek uygulama ile çalışma sonlandırılmıştır.

BÖLÜM 2. FİNANSAL TABLOLAR İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER

2.1. FİNANSAL TABLO KAVRAMI

Muhasebe; işletmelerin faaliyet dönemlerine ilişkin yaşadıkları ekonomik ve finansal olayların, parasal görünümüne ait bilgilerini toplayan, biriktiren, kaydedip sınıflayan, özetleyen ve bu bilgiler ışığında elde edilen sonuçları yorumlayarak raporlar halinde işletmeyle ilgilenen kişi ya da kuruluşlara sunan bir bilimdir.

Muhasebenin raporlama görevi, finansal tablo kavramını ortaya çıkarmaktadır. Finansal muhasebenin kayıt ve sınıflama yoluyla ürettiği bilgilerin, belirli zaman aralıklarıyla çeşitli karar süreçlerinde kullanılmak üzere özetlediği tablolara finansal tablolar denilmektedir¹

Finansal tablolar, bu tablolarla ilgilenenler tarafından değişik şekillerde yorumlanmaktadır. Bunun içinde mali tablolar belirli bir biçimsel yapıda düzenlenmelidir. Finansal tablolar, bunlarla ilgilenecek olan kişilerin belirli düzeyde muhasebe bilgisine sahip oldukları varsayılarak hazırlanmaktadır

Küreselleşmeyle birlikte işletmelerin faaliyet gösterdiği alanlar genişlemiş ve buna paralel olarak da işletmelerle ilgilenen grupların sayısı artmıştır. İşletmelerin faaliyetleri hakkında her türlü bilgiye hızlı, güvenilir ve düşük maliyetle ulaşmak isteyen bu gruplar için finansal raporlamanın önemi her geçen gün artmıştır²

¹ NEJAT AKINCI, ve NECMETTİN ERDOĞAN, Finansal Tablolar ve Analizi, 4.Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 1995 ,S:9

² SAMET EVÇİ, Türkiye Muhasebe (Finansal Raporlama) Standartları ve Uygulamasında Yaşanan Sorunlar, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, S:1

2.2. FİNANSAL TABLOLARIN AMACI

Finansal tablolar; işletmelerin finansal durumunu yansıtır. Genel amaçlı finansal tabloların amacı, işletmelerin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışı hakkında bilgi vererek, bu bilgileri tüm finansal tablo kullanıcılarına sunmaktır³.

Maliye Bakanlığı tarafından 1992 tarihinde yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde (MSUGT), finansal tabloların amaçları şu şekilde belirtilmiştir;

- Yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada yararlı bilgiler sağlamak,
- Gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede yararlı bilgiler sağlamak,
- Varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamaktır.

Finansal tablolar bu amaca ulaşmak için işletmeyle ilgili aşağıdaki bilgileri sunar⁴:

1. Varlıklar,
2. Borçlar,
3. Öz kaynaklar,
4. Gelir ve giderler, karlar ve zararlar dahil,
5. Ortakların, ortak olmaları sebebiyle yaptıkları katkılar ve ortaklara yapılan dağıtımlar,
6. Nakit akışları

Bu bilgiler doğrultusunda finansal tabloların genel amacının, tüm finansal tablo kullanıcılarına işletmenin varlık, kaynak durumu, kazanma gücü ve nakit akışları ile ilgili bilgileri sunmak olduğu görülmektedir. Finansal tablo kullanıcıları, finansal tablolardan yararlanarak, işletme hakkında aşağıdaki şu bilgileri elde ederler⁵:

- Ekonomik kararların alınmasını sağlayacak bilgiler,

³ ÜMİT ATAMAN, Tekdüzen Hesap Planı ve Mali Tablola, Türkmen Kitabevi Yenilenmiş İkinci Baskı, İstanbul 2003, S:31

⁴ TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardı, Paragraf 9

⁵ ATAMAN, a.g.e. S.32

- İşletmenin kazanma gücünü öngörmek, karşılaştırmak ve değerlendirmek için gerekli bilgiler,
- İşletmenin hedeflerine ulaşmada ve kaynaklarının etkin kullanılmasında yöneticilerin başarısını ölçmek için gerekli bilgiler,
- İşletmenin parasal olanaklarındaki artışı ya da azalışı ve yeterli kar dağıtımı yapıp yapılmadığına ilişkin bilgiler,
- Devlet payı olan vergi tutarının belirlenmesini sağlamak üzere gerekli bilgiler,
- Makroekonomik kararlara yardımcı olarak istatistiksel bilgiler,
- İşletmenin denetlenmesine olanak verecek bilgiler,
- Halka açılmalarda potansiyel yatırımcılara sunulacak bilgiler,
- İşletme yöneticilerinin ileriye dönük kararlar almasına olanak verecek bilgiler.

2.3. FİNANSAL TABLOLARIN KAPSAMI

Finansal tablo kullanıcılarının işletme faaliyetleri hakkında gerçeğe uygun bilgi sahibi olabilmeleri için, TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardında da bulunan tam bir finansal tablolar seti şu unsurlardan oluşmaktadır:

1. Dönem sonu finansal durum tablosu,
2. Döneme ait kapsamlı gelir tablosu,
3. Döneme ait öz kaynak değişim tablosu,
4. Döneme ait nakit akış tablosu,
5. Önemli muhasebe politikalarını özetleyen dipnotlar ve diğer açıklayıcı notlar.

İşletmeler, tam anlamıyla bir finansal tablolar setinde bulunan ve düzenlemek zorunda oldukları tabloların hepsini eşit önem ve derecede sunmak zorundadırlar.

2.4. FİNANSAL TABLO KULLANICILARI

İşletmelerin büyümeleri, sermaye piyasasındaki gelişmeler ve ekonomik koşullardaki değişimler, işletme içinden ve işletme dışından pek çok kişilerin işletme hakkındaki finansal bilgilerle doğrudan veya dolaylı olarak ilgilenmesine neden olmaktadır⁶.

⁶ AKINCI ve ERDOĞAN, a.g.e S. 6

Buna göre; finansal tablo kullanıcılarını, dolaysız kullanıcılar ve dolaylı kullanıcılar olarak ayırabiliriz⁷;

A. Dolaysız kullanıcılar

- İşletme sahipleri,
- Kredi kurumları ve şirkete borç veren diğer kuruluşlar,
- Yönetim,
- İşçiler,
- Müşterilerdir.

B. Dolaylı kullanıcılar

- Mali analistler,
- Sermaye borsaları,
- Hukukçular,
- Sermaye piyasasını düzenleme ve denetleme kuruluşları,
- Mali bilgi yayın organları,
- Ticaret birlikleri,
- İşçi birlikleridir

İşletme yönetimi; işletmenin finansal tablolarının hazırlanması ve sunumundan sorumludur. Yönetim planlama, karar verme ve kontrol sorumluluklarını yerine getirmek için yardımcı olacak ek yönetimsel ve finansal bilgilere erişebilirse de, finansal tablolarda yer alan bilgilerle de ilgilenir. Yönetim kendi ihtiyaçları için gereken ek bilgilerin şeklini ve içeriğini belirleme olanağına sahiptir⁸.

2.5. FİNANSAL TABLOLARIN GENEL NİTELİKLERİ

İşletmede meydana gelen finansal olayların, işletme ilgililerine sunulmasında araç olarak kullanılan finansal tablolar işletmenin devamlılığı ve öngörülebilir gelecekte de faaliyetlerini sürdürebileceği varsayımına dayanılarak, muhasebenin tahakkuk esasına

⁷ ATAMAN, a.g.e S:33-34

⁸ REMZİ ÖRTEN, HASAN KAVAL ve AYDIN KARAPINAR, Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları (TMS-TFRS), 2. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2008, S:3

göre hazırlanırlar. Finansal tabloların kapsadığı bilgilerin kanıtlanabilir, tarafsız, olayı temsilde doğruluk özelliklerini taşıyarak güvenilir olması son derece önemlidir⁹.

Finansal tabloların niteliksel özellikler taşıması, bu tablolarda yer alan bilgilerin kullanıcıların işine yaraması anlamına gelir. Dört tane niteliksel özellik; anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik ve karşılaştırılabilirliktir.

2.5.1. Anlaşılabilirlik

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin kullanıcılara faydalı olması, bu bilgilerin anlaşılabilir olmasını gerektirmektedir. Ancak bu gereklilik söz konusu tabloların herkes tarafından anlaşılacak kadar basit olması anlamına gelmemektedir. Finansal tablolar kullanıcılarına; onların gerek işletme gerekse ekonomi hakkında azda olsa bilgi sahibi olduğu varsayılarak düzenlenir¹⁰.

2.5.2. İhtiyaca Uygunluk

Bilgilerin faydalı olabilmesi için kullanıcıların karar vermeleri esnasındaki ihtiyaçlarına uygun olması gerekir. Eğer kullanıcıların ekonomik kararlarını geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki olayları değerlendirmelerine yardımcı olmak, teyit etmek ya da düzeltmek suretiyle etkiliyorsa, bilgi, uygunluk kalitesini taşır¹¹.

Finansal tabloların ihtiyaca uygun olabilmesi için diğer bir önemli unsur, işletmenin gelecekteki performansı hakkındaki bilgidir. Finansal tabloların bu bilgiyi verebilmesi, tahminler yapılmasını gerektirir. Eğer mevcut ekonomik durumda ideal şartlar altında belirlilik yoksa tahminlerin güvenilirliği sorgulanabilir. Bu durum ihtiyaca uygunluk ile güvenilirlik arasında denge kurulmasını gerektirir¹².

⁹ NALAN AKDOĞAN ve NEJAT TENKER, Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, 12. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, S:39

¹⁰ AKINCI ve ERDOĞAN, a.g.e. S:5

¹¹ KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 26

¹² VOLKAN DEMİR, “KOBİ’ler İçin UFRS’de Kavramlar ve İlkeler-Finansal Tabloların Sunuluşu”, XIII. Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu, Kıbrıs, 18-22 Kasım 2010, S:26-30

2.5.3. Güvenirlilik

Bilginin; sağlıklı kararlar alınabilmesi, değerlendirmeler yapılabilmesi, geleceğe ilişkin planların hazırlanmasında kullanılabilmesi için güvenilir olması gerekir. Tabloların temsil ettikleri objektif olayları ve işlemleri yansız, gerçeğe uygun biçimde yansıtmaları gerekir¹³.

Bilgi, önemli derecede hatalar içermiyorsa, önyargılı değilse ve belli bir konuyu makul bir şekilde açıklamış ve kullanıcılar tarafından bu bilgiye dayanılacaksa bilginin güvenilirlik özelliği vardır¹⁴.

Doğru Bir Şekilde Gösterim: Finansal tablolarda sunulan bilgiler işletmenin ekonomik varlıkları, yükümlülükleri ve bunları değiştiren işlem ve olayları doğru açıklamalıdır. Başka bir ifadeyle finansal tablolar diğer özelliklerle bütünleşecek şekilde tüm mali bilgileri kapsamalıdır. Ancak işletme ile ilgili tüm bilgilerin finansal tablolara aktarılması anlaşılabilir olma veya karşılaştırılabilirlik gibi özellikleriyle çelişebilir. Bu sebeple işlem ve olayların muhasebeye yansıtılmasında önemlilik ve özün önceliği ilkeleri göz önünde bulundurulur¹⁵.

Özün Önceliği: İşlemlerin yasal görünümüne göre değil özlerine ve ekonomik gerçekliklerine uygun biçimde muhasebeleştirilmesi gerekir. Finansal tablolarda yer alan bilginin güvenilirliğinin artması, özün önceliği kavramına uyumu ile doğru orantılıdır¹⁶.

Tarafsızlık: Finansal tabloların güvenilir olması için, tablolarda yer alan bilgilerin tarafsız olması; önceden belirlenmiş bir sonucu göstermek amacıyla veya değerlemeleri etkileyecek biçimde, çarpıtılmamış olması gerekir. Yani finansal tablolarda bilgi kirliliği olmamalıdır.

İhtiyatlılık: Finansal tabloları hazırlayanlar birçok olay ve durumu çevreleyen belirsizliklerle karşı karşıyadırlar. Bu belirsizliklere özellikleri ve kapsamaları itibarıyla

¹³ ÖZTİN AKGÜÇ, Mali Tablolar Analizi, 13. Baskı, Avcı ol Basım Yayın, İstanbul, 2008, S:3

¹⁴KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 31

¹⁵ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. , S:45

¹⁶ DEMİR, a.g.e., S:27

yer verilirken ihtiyatlı bir şekilde hareket edilmelidir. İhtiyatlılık; belirsizlik olması sebebiyle tahmin yapılması gereken hallerde aktiflerin ve gelirin olduğundan fazla, yükümlülüklerin ve giderlerin de olduğundan eksik belirlenmemesi için gereken dikkatin gösterilmesini ifade eder. Ancak, ihtiyatlı davranmak gizli yedeklerin yaratılmasına ya da gerekenden fazla karşılık ayrılmasına, bilinçli olarak aktiflerin ve gelirin olduğundan eksik, yükümlülüklerin ve giderlerin ise olduğundan fazla belirlenmesine yol açarsa finansal tabloların tarafsızlığı ve güvenilirlik özelliği ortadan kalkar¹⁷.

Tam Açıklama: Finansal tablolardaki bilgilerin güvenilir olması için önemlilik ve maliyet sınırları içinde bütünü kapsamaya yani tam olması gerekir. Bilginin bir kısmının dahil edilmemesi bilginin tamamının yanlış yada yanıltıcı olmasına bu nedenle de güvenilirlik ve uygunluk özelliğini kaybetmesine yol açar¹⁸.

2.5.4. Karşılaştırılabilirlik

Kullanıcıların bir işletmenin belli bir zaman içerisinde finansal durumundaki değişimleri takip edebilmeleri için işletmenin finansal tablolarını karşılaştırma imkanları olmalıdır. Aynı zamanda bu işletme ile diğer bir işletmeyi de karşılaştırabilmek suretiyle bunların kendilerine özgü finansal durumlarını, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumlarındaki değişimleri değerlendirebilme imkanına sahip olması gerekir. Böylece, benzer işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerinin hem bu işletmede hem de diğer işletmelerde nasıl ölçümlendiği istikrarlı bir şekilde takip edilebilir¹⁹.

İşletmenin benimsemiş olduğu muhasebe politikalarının açıklanması karşılaştırılabilirliğin sağlanmasına yardımcı olur. Bunun için de muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının; birbirini izleyen dönemlerde farklılaştırılmadan uygulanması, yani tutarlı olması gerekir. Buna göre, finansal tabloların karşılaştırılabilir olması ve yararlı bilgiler edinilebilmesi için aşağıdaki iki niteliğin sağlanması gerekir.

- Muhasebe ilkelerinin faaliyet dönemleri itibariyle değişiklik göstermemesi,

¹⁷ KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 37

¹⁸ KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 37

¹⁹ KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 39

- Finansal tablolarda yer alan kalemlerin aynı bölümlerde yer alması, her faaliyet döneminde başka bir bölümde gösterilmemesi gerekir.

2.6. FİNANSAL TABLOLARIN KULLANIM SINIRLARI

Finansal tablo kullanıcıları bu tabloların ne olduğunu, neler sağlayabileceğini ve neleri sağlayamayacağını bilmek zorundadır. Finansal tablolar, kullanıcıların en az düzeyde de olsa finansal tablo niteliklerini bildikleri varsayılarak hazırlanır. Genel bilgi düzeyindeki kullanıcılar için kullanım sınırı oluşturan finansal tabloların bu nitelikleri özet olarak şu şekilde sıralanabilir²⁰.

Finansal tablolar asıl olarak tarihidir ve tarihi maliyete göre hazırlanırlar. Cari maliyetlere göre hazırlanışları hiperenflasyonist ortamlarda henüz yeni uygulamaya girmektedir. Aynı şekilde bazı varlık ve kaynak unsurlarının tarihi maliyetler yerine gerçeğe uygun değere göre raporlanması uygulamalarına yeni başlamıştır.

- Finansal tablolar çok değişik kullanıcı gruplarının gereksinmelerini karşılamak için hazırlandığından genel amaçlıdır.
- Finansal tablolar genel amaçlara uygun olarak bölümlendirilir.
- Finansal tablolar çok sayıda işlemleri özet olarak sunar.
- Finansal tablolarda değişik değerlendirme yöntemleri uygulanmış olabilir.
- Finansal tablolar düzenlendiği ülkenin para birimine göre hazırlanır ve genellikle paranın satın alma gücündeki değişiklikleri yansıtmaz.
- Finansal tablolar nakit esasından çok, tahakkuk esasına göre hazırlanır.
- Finansal tablolarda öngörülere ve yargılara, gerektiğinde doğruluğu incelenebilecek kaynaklara dayandırılması koşuluyla yer verilebilir.
- Finansal tablolarda kullanılan dil muhasebe dilidir.

2.7. FİNANSAL TABLOLARIN UNSURLARI

Finansal tablolar, işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerini ekonomik karakterlerine göre geniş gruplar içinde sınıflandırarak gösterirler. Bu gruplar finansal

²⁰ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S:48

tabloların unsurları olarak tanımlanır. Finansal durumun ölçümlemesi ile doğrudan ilgili unsurlar bilançoda varlıklar, yabancı kaynaklar ve özkaynaklar olarak yer alır. Gelir tablosundaki faaliyet sonuçlarının ölçümlemesi ile doğrudan ilgili unsurlar ise gelirler ve giderlerdir. Finansal durumdaki değişim tablosunun unsurları ise gelir tablosunun unsurlarını ve bilanço unsurlarındaki değişiklikleri yansıtır²¹.

2.7.1. Finansal Durum

Finansal durumun ölçümlemesiyle doğrudan ilgili unsurlar varlıklar, borçlar ve özkaynaklardır. Bunlar şu şekilde tanımlanmıştır²²:

Varlık: Geçmişte olan işlemlerin sonucunda ortaya çıkan ve halihazırda işletmenin kontrolünde olan ve gelecekte işletmeye ekonomik fayda sağlaması (varlık alımı, borç ödenmesi gibi) beklenen değerlerdir. Bir varlığın beklenen ekonomik faydası, işletmenin nakit ve nakit benzeri akımına katkı sağlayacak potansiyeldir. Varlıkların her zaman fiziken var olmaları şart değildir. Eğer gelecekte oluşacak ekonomik değer taşıyorlarsa ve işletme tarafından kontrol ediliyorlarsa (patentler ve telif haklarında olduğu gibi) varlık olarak kabul edilir. Birçok varlık, örneğin alacaklar, arsa ve arazi, sahiplik hakkını da içermek üzere yasal haklarla teçhiz edilmiştir. Bir varlığın mevcudiyetini belirlemek onun yasal olarak sahibi olunmasını gerektirmez. Örneğin, kiralanan bir mülkten beklenen fayda işletmenin kontrolünde olarsa bu mülk işletme için bir varlıktır. Bir işletmenin varlıkları daha önce gerçekleşmiş işlemlerin yada olayların sonucunda ortaya çıkar. İşletme normal olarak varlıklarını satın almak veya üretmek yollarıyla elde eder. Bununla birlikte diğer işlemlerin veya olayların sonucunda da varlık edinebilir. Harcamaların yapılması ile varlıkların oluşması arasında yakın bir ilişki vardır. Bu iki husus her zaman aynı zamanda gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle bir işletmenin yaptığı harcamalar ileride bundan bir yarar meydana geleceği beklentisine işaret edebilir. Fakat bu durum varlık olarak tanımlanabilecek bir nesnenin edinildiği sonucuna ulaştıracak bir kanıt olamaz.

²¹ KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 47-68

²² KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 47-68

Borç: Geçmiş olaylardan kaynaklanan, ödenmesi işletmenin ekonomik değerlerinde bir çıkışa neden olacak mevcut yükümlülüklerdir. Borcun temel özelliği mevcut bir yükümlülük içermesidir. Yükümlülük belli bir şekilde hareket etmeyi ya da davranmayı gerektiren bir sorumluluktur. Mevcut bir yükümlülükle ileriye dönük bir taahhüt arasında ayırım yapılması gerekir. Bir yükümlülüğün doğması için varlıkların işletmeye teslim edilmiş olması veya işletmenin varlıkların edinimi için geri dönülemez bir sözleşmenin yapmış olması gerekir. Bir sözleşmenin geri dönülemez olması, sözleşmedeki yükümlülüğe uyulmaması halinde, işletmenin önemli ceza ödemek zorunda kalması gibi nedenlerle işletmenin bozmak istemeyeceği şekilde olmasıdır. Mevcut bir yükümlülüğün yerine getirilmesi, ekonomik yarar sağlaması beklenen varlığın alacaklı tarafa verilmesi şeklinde olur. Bu yükümlülük, alacaklının alacağından vazgeçmesi ya da alacak hakkını yitirmesi gibi durumlarda da sona erer.

Özkaynaklar: İşletmenin varlıklar toplamından yabancı kaynakları çıkarılması suretiyle kalan kısımdır. Bilançoda özkaynaklar için bir alt sınıflandırma olabilir. Örneğin, şirket olarak faaliyet gösteren bir işletmede hissedarların işletmeye koyduğu fonlar, dağıtılmamış karlar, dağıtılmamış karlardan ayrılan yedekler ve sermaye yedekleri ayrı ayrı gösterilebilir. Bu sınıflandırma aynı zamanda bir işletmede hissedarlığı olan tarafların temettü dağıtımı veya sermayenin geri ödenmesi durumlarında farklı haklara sahip olduğunu da gösterebilir.

2.7.2. Faaliyet Sonuçları

Kar; münferiden, faaliyet sonuçlarının ölçümü olarak ya da yatırımın karlılığı ya da hisse başına kar gibi diğer ölçümlerin belirlenmesinin temel unsuru olarak sıklıkla kullanılmaktadır. Karın belirlenmesi gelir ve gider unsurlarıyla doğrudan ilgilidir²³.

Gelir: Muhasebe döneminde ekonomik yararlar da işletme bünyesine varlık girişi veya özkaynaklarda hissedarların yatırdıkları fonlar dışındaki kalemlerde artış meydana getiren borçlardaki azalmayı ifade eder. Gelirin tanımı hasılatın ve kazancın ikisini birden içerir. Hasılat, işletmenin olağan faaliyetleri neticesinde ortaya çıkar; satış, ücret, faiz, temettü, lisans ücreti ve kira gibi çeşitli adlar taşır. Kazançlar ise gelir tanımına giren

²³ KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 69-80

diğer kalemlerdir. Örneğin; uzun vadeli varlıkların elden çıkarılmasından sağlanan fayda kazançtır. Gelir, çeşitli varlıkların elde edilmesini veya varlıklarda artışlar olmasını sağlar. Nakit, alacaklar, verilen mal ve hizmetlere karşılık alınan mal ve hizmetler gelirin örnekleridir. Gelir, borçların tasfiyesinden de kaynaklanabilir. Örneğin, bir işletme alacaklısına mevcut bir borcunun veya yükümlülüğünün kapatılması karşılığında mal veya hizmet sağlayabilir.

Gider: Muhasebe döneminde ekonomik yararlar da varlık çıkışı veya diğer şekillerdeki varlık eksilmeleri sonucundaki azalışları veya özkaynaklarda hissedarlara yapılan ödemelerin sonucunda ortaya çıkan azalmaların dışında özkaynaklarda azalma sonucunu doğuran borçlarda meydana gelen artışları ifade eder. Gider, zararları olduğu gibi işletmenin olağan faaliyetleri sırasında doğan giderleri de içerir. İşletmenin olağan faaliyetleri ile ilgili giderler, satışların maliyeti, ücretler ve amortismanlar gibi giderleri içerir. Giderler genellikle nakit, nakit benzerleri, stoklar, maddi duran varlıklar gibi varlıkların işletme dışına çıkışı veya işletmedeki varlıkların değerlerinde azalmalar olması şeklinde oluşur. Zararlar, gider tanımına giren diğer kalemlerden oluşur. Bunlar işletmenin hem olağan hem de olağan dışı faaliyetlerinden doğabilir.

2.8. FİNANSAL TABLOLARIN SUNUMU

Finansal tablolar cari dönem ve önceki dönem verilerini içerecek şekilde sunulur. Finansal tabloda yer alması öngörülen kalemlerin tutarları yoksa bu kalemlerin ilgili tablolarda yer almasına gerek de yoktur. Finansal tablolarda yer alan kalemler arasında mahsup işleminin yapılmaması ve finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde düzenlenip sunulması gerekir. Finansal tablolar yılda en az bir kere düzenlenir ve sunulur. Bunun dışında da ara dönemlerde ve dönem sonlarında işletme ilgililerinin kullanımına sunulurlar²⁴.

Günümüzde modern işletmeler ortak ve yönetici ayrımının bulunduğu organizasyonlardır. Bu ayrım sonucu ortaklar, işletme yönetiminden başka bir ifadeyle işletme faaliyetlerinden uzak kalmaktadır. Ortaklar adına işletmeyi yöneten yöneticiler,

²⁴ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S:53

her faaliyet dönemi sonunda ortaklara işletmenin faaliyetini içeren faaliyet raporlarını sunmak zorundadır²⁵.

Faaliyet raporları genel olarak genel bilgiler, finansal tablolar ve denetim raporu olmak üzere üç ana bölümden oluşur. Genel bilgiler bölümünde, çeşitli mali bilgilerin yanı sıra ekonomi ve işletme arasındaki ilişkilere ve bu ilişkilerin yorumuna yer verilir. Genel bilgiler bölümünde özetle aşağıdaki bilgiler bulunabilir²⁶:

- Yönetim kurulu başkanının sunuşu
- Ekonominin genel durumu ile ilgili bilgiler
- Şekil ve grafikler
- Özetlenmiş mali göstergeler
- İş gücü raporu
- Devletle olan parasal ilişkiler tablosu
- Yabancı paralarla yapılan işler tablosu
- Gelecekle ilgili bekleyişler ve firma amaçları tablosu.

²⁵ AKINCI ve ERDOĞAN, a.g.e. S:10

²⁶ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S:54-55

BÖLÜM 3. KONSOLİDASYON VE KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR

3.1. KONSOLİDASYONA İLİŞKİN KAVRAMLAR

Konsolidasyon ve konsolide finansal tabloların tam olarak anlaşılması ve diğer bazı kavramlarla karışmaması için bazı kavramların açıklanması gerekir. Bu kavramlar; konsolidasyon, konsolide finansal tablo, ana ortaklık, bağlı ortaklık, iştirakler, iş ortaklıkları ve diğer konsolidasyon kavramları başlıkları altında kısaca açıklanmıştır.

3.1.1. Konsolide Finansal Tablolara Duyulan İhtiyaç

Finansal tabloların düzenlenmesinin ve sunulmasının ardında yatan en büyük sebeplerden biri, işletme ilgililerine işletmenin finansal durumu hakkında bilgi vermektir. İşletme ile ilgili alınacak kararlarda başrol oynayan finansal tablolar, şahıs ve şirket işletmelerinde olduğu kadar grup işletmelerinde de büyük önem arz etmektedir. Grup işletmeleri için en güzel örneği holding işletmeler oluşturmaktadır. Bu işletmelerin ana faaliyet konusu iştirakçiliktir. Holding, ticaret şirketlerinden biri olan anonim şirket şeklinde kurulan bir ortaklık olup, elinde bulundurduğu sermayeyi ya kendisinin kurduğu işletmelere ya da önceden kurulmuş olan ortaklıkların sermayesi olarak kullanan, diğer bir ifade ile bu ortaklıklara iştirak eden bir işletmedir²⁷.

Holding işletmelere veya diğer grup işletmelere yatırım yapan finansal yatırımcılar yapacakları yatırımları yapmadan önce bu işletmenin finansal durumunu analiz etmek için veya yatırım yaptıktan sonra işletmenin finansal gidişatının ne olduğunu kontrol etmek için bu grup işletmelerin finansal tablolarına ihtiyaç duyacaklardır. Grup işletmeler bünyesinde farklı tüzel kişiliklere sahip işletmeleri barındırdığından kanuni olarak her birinin düzenlemiş olduğu finansal tablolar mevcuttur. Bu finansal tabloların ayrı ayrı olduğu hiçbir durum grup işletme hakkında bilgi vermeyecektir. Bu sebeple, grup işletmenin bünyesinde bulundurmuş olduğu her bir işletmeye ait finansal tablolar bir

²⁷ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.449

araya getirilerek tek bir işletmeye ait finansal tablo olacak gibi sunulmalıdır. Bu şekilde sunulan finansal tablolar konsolide finansal tablo olarak adlandırılmaktadır. Konsolide olarak sunulacak olan finansal tablolar grup işletmeye yatırım yapacak, yatırıma devam edecek ya da yatırımı bırakma kararı alacak olanların yatırım kararlarına ışık tutar ve bu konudaki ihtiyaçlarını da karşılar.

3.1.2. Konsolidasyon

Konsolide Fransızca kökenli bir kelime olup sağlamaştırmak, takviye etmek anlamlarına gelir. Konsolidasyon ise sağlamaştırma, takviye anlamına gelmektedir. Bu kavram Türkçede geniş anlamıyla kamu maliyesinde kısa vadeli borçların uzun vadeli borç haline getirilmesi, dar anlamda ise finansal tabloların birleştirilmesi için kullanılmaktadır. Konsolidasyon kavramının dar anlamda ifade etmiş olduğu anlam finansal tabloların kullanımına uygun olmaktadır²⁸. Başka bir tanımlamada, konsolidasyon bir birleştirme süreci olarak tanımlanmıştır. Muhasebede finansal tablolarla ilgili olarak kullanımında birbiri ile bağlı durumda olan işletmelerin (ister ana ortaklık ister bağlı ortaklık, isterse iştirak şeklinde olsun) hepsinin ayrı olarak düzenlenmiş bulunan finansal tablolarının tek bir işletmeye ait finansal tablo gibi sunulması amacı ile bütün finansal tabloların birleştirilmesi anlamında kullanılabilir²⁹.

3.1.3. Konsolide Finansal Tablo

Finansal tabloların temel amaçlarından biri de bir işletmenin belirli bir dönemine ait finansal bilgilerinin bu finansal bilgilere ihtiyaç duyan ve onlarla ilgilenenlere aktarılmasını sağlamaktır. Konsolide finansal tablolardaki temel amaçlardan biri de yine finansal tablo düzenleme amacıyla olduğu gibi grup işletme finansal tabloları ile ilgilenenlere işletmenin bir özetini sunmaktır. Konsolide finansal tabloların tek bir işletmeye ait olan finansal tablolardan temel farklılığı işletme sayısının birden fazla olmasıdır. Yani, ana ortaklığın birden fazla sayıda işletmeye ait olan finansal tabloları

²⁸ OKTAY GÜVEMLİ, , Kurumlar Topluluğunun Muhasebe, Finansman, Vergi ve Ticaret Hukuku Açısından Yönetimi. İstanbul: M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayın No:451/684. 1993 S.125

²⁹ NALAN AKDOĞAN, NEJAT TENKER, “Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri”, Lebib Yalkın Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, Mart 1997. S.369

bünyesinde barındırmasıdır³⁰. Konsolide finansal tablolar grup işletmelerin varlıklarının, borçlarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının birleştirilmesi sonucu oluşturulan finansal tablolar olarak tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, konsolide finansal tablolar oluşturulurken ayrı tüzel kişilikleri bulunan ve bir şirketler grubunu oluşturan işletmelerin aktifleri, borçları, öz kaynakları, gelirleri, giderleri ve nakit akışları bir araya getirilir. Yani ana ortaklığın tabloları ile birleştirilir ve tek bir işletmeye ait finansal tablo gibi sunulur³¹.

3.1.4. Ana Ortaklık

Bir veya daha fazla işletmeyi kontrol eden bir işletmedir (TFRS 10 Ek A). Ana şirket, kendi bünyesinde barındırdığı her bir bağlı şirketin kontrolünü ve yönetimini elinde bulundurmaktadır. Bu durumda ana şirket bir yatırım şirketi olarak nitelendirilebilir. Bazı durumlarda ise ana şirket sürdürmüş olduğu faaliyetlere ek olarak bağlı şirketlerin kontrolünü ve yönetimini de elinde bulundurmak için hisse senetlerine sahip olabilir. Bu durumda ana şirket, bünyesindeki her bir bağlı şirketin kontrol ve yönetimini elinde bulundurmak için bu şirketlerin hisse senetlerinin bütününe veya önemli bir kısmına sahip olan şirket olarak tanımlanabilir³².

3.1.5. Bağlı Ortaklık

Ana ortaklık olarak bilinen işletme tarafından kontrol edilen işletmelerdir (TFRS 10 Ek A). Bağlı ortaklık, sermayesinin tamamının ya da önemli bir bölümünün ana ortaklık olarak adlandırılan işletme tarafından satın alınmış olan, kontrolünün ve yönetiminin o işletmeye devredilmiş olan ortaklık olarak da tanımlanabilir.

³⁰ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.449

³¹ İDİL KAYA, Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Konsolide Finansal Tablolar. İstanbul: Türkmen Kitapevi. 2011, S.157

³² FEVZİ SÜRMEİ, “Ana Şirket İle Bağlı Şirketler Arasındaki Bilanço: Konsolide Bilanço”. Eskişehir İ.T.İ.A. Dergisi, 1973, S.57

3.1.6. İştirak

İştirak; yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisi bulunduğu işletmedir (TMS 28 Md. 2). Yatırım yapılan işletmedeki etki düzeyi önemli bir boyut kazanmışsa bu tür yatırımlar iştirak olarak adlandırılır. Burada ifade edilen önemli etki kavramı işletmenin faaliyet politikalarına ve finansal durumuna ilişkin olarak yatırım yapan işletmenin katılma gücüdür. Aksi durumlar söz konusu olmadığı müddetçe yatırım yapan işletmenin, yatırım yapılan işletmenin %20 oy hakkına sahip olması durumunda önemli etkinin var olduğu kabul edilir.

3.1.7. İş Ortaklıkları

İş ortaklığı, müşterek kontrole sahip olan tarafların, girişimin net varlıkları üzerinde haklarının bulunduğu müşterek anlaşmadır (TMS 28 Md. 2). İş ortaklıkları birçok çeşit ve yapıda olabilir. Genel olarak iş ortaklığı olarak tanımlanan ve bu tanım çerçevesinde geniş kapsamlı üç tür iş ortaklığı bulunur. Bunlar³³;

- Müştereken kontrol edilen faaliyetler,
- Müştereken kontrol edilen varlıklar,
- Müştereken kontrol edilen işletmeler.

Bu üç iş ortaklığının temel özellikleri ise şunlardır;

- İki veya daha fazla ortak girişimci sözleşmeye dayalı bir düzenleme ile bağlanmıştır,
- Sözleşmeye bağlı düzenleme müşterek kontrolü oluşturur.

3.1.8. Konsolidasyonla İlgili Diğer Kavramlar

İşletmelerin finansal tablolarında gerçekleştirilecek olan konsolidasyon işlemlerinin daha net bir şekilde anlaşılması için aşağıdaki kavramların açıklanması gerekir.

- **Bireysel Finansal Tablolar:** Bir ana ortaklık (başka bir ifadeyle bir bağlı ortaklığın kontrolüne sahip bir yatırımcı) veya yatırım yapılan işletme üzerinde

³³ SÜRMEİ, a.g.e., S.65

müşterek kontrolü veya önemli etkisi olan bir yatırımcı tarafından sunulan ve yatırımların, maliyet bedeli üzerinden ya da TFRS 9 Finansal Araçlar uyarınca muhasebeleştirildiği finansal tablolardır (TMS 27 Md. 4).

- **Kontrol:** Yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kaldığı veya bu getirilerde hak sahibi olduğu, aynı zamanda bu getirileri yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücüyle etkileme imkânına sahip olduğu durumda, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol etmektedir (TFRS 10 Ek A).
- **Azınlık Payı:** Ana ortaklığın doğrudan veya dolaylı kontrolü kapsamında olan bağlı ortaklıkların, kendisi dışında kalan paylarına isabet eden, kâr veya zarar ile net varlıklarını ifade eder.
- **Holding:** Bir ortaklığın en az başka bir ortaklığın sermayesine, onun yönetimine etkili olabilecek oranda katılan bir ortaklık olarak tanımlanabilir³⁴. Başka bir tanımlamada holding, başka işletmelerin hisse senetlerinin önemli bir kısmına sahip olarak onları kontrol altına alan kuruluşlar olarak tanımlanmıştır³⁵.
- **Konsolidasyon Şerefiyesi:** Yatırım yapılan işletmenin satın alma fiyatı ile öz sermayesinin gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak açıklanabilir³⁶.
- **Konsern:** Hukuki bakımdan birbirinden bağımsız iki ya da daha fazla işletmenin tek bir yönetim altında toplanması olarak açıklanabilir.

3.2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR

Finansal tablolar, işletmelerin finansal durumlarını ve çalışma sonuçlarını, yani faaliyet sonuçlarını göstermek amacıyla düzenlenirler³⁷. Konsolide finansal tablolar da aynı amacı gerçekleştirmek için düzenlenirler. Ancak, konsolide tablolardaki finansal bilgiler düzenlenen diğer finansal tablolardan farklı olarak düzenlemede birden fazla işletme finansal tabloları bulunmaktadır³⁸.

³⁴ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.449

³⁵ FİKRET OTLU, "Holding Şirketlerde Mali Tabloların Konsolidasyonu". Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, 1999 S.115

³⁶ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.464

³⁷ GÜVEMLİ, a.g.e. S.33

³⁸ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.449

Daha önce de açıklanmaya çalışıldığı gibi konsolide finansal tablo, grup işletmelerde grup içerisinde yer alan her bir işletmenin finansal tablolarının bir araya getirilerek tek bir işletmeye ait finansal tablo gibi sunulmasıdır. 10 numaralı TFRS’de konsolide finansal tablo “Ana ortaklığın ve onun bağlı ortaklıklarının varlıklarının, borçlarının, öz kaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmenininki gibi sunulduğu, bir gruba ait finansal tablolar” şeklinde tanımlanmıştır.

Diğer bir tanımlamada konsolide finansal tablo, birbiri ile ilişki içerisinde olan iki veya daha fazla işletmenin birleşik durumunu gösteren finansal tablo olarak tanımlanmıştır.

Başka bir tanımlamada konsolide finansal tablo, ayrı tüzel kişiliklere sahip olan ve bir şirket grubunu oluşturan işletmelerin aktiflerinin, borçlarının, öz kaynaklarının, gelirlerinin ve giderlerinin bir araya getirilmesi sonucu oluşturulan finansal tablolar şeklinde tanımlanmıştır³⁹.

Ana ortaklık kendisine ait olan finansal tabloları ile bağlı ortaklığın finansal tabloları bir araya getirilip birleştirilerek yeni bir finansal tablo meydana getirilir. Bu finansal tablo, bağlı ortaklık ile ana ortaklığın finansal tablosu haline gelir ve bu grup finansal tablosuna konsolide finansal tablo denir.

Konsolide finansal tablo, kontrol hakkı yönünden birbirlerine bağlı olan ancak ayrı tüzel kişiliklere sahip olan ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını bir bütün olarak gösteren finansal tablodur⁴⁰.

Yapılan tanımlamalara bakıldığında zaman konsolide finansal tablo ile ilgili olarak şu çıkarımlar yapılabilir;

- Konsolide finansal tablo, bir işletme grubunun finansal tablolarının bir araya getirilmesi ile oluşturulur,
- Grup içindeki işletmelerin her birinin finansal tablolarında yer alan varlıklar, borçlar, öz kaynaklar, gelirler, giderler ve nakit akışları birleştirilir,
- Tek bir işletmeye ait finansal tablo görünümü ortaya çıkar,

³⁹ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.451

⁴⁰ SÜRMEİ, a.g.e. S.181

- Konsolide finansal tablo, gruba ait tüm işletmelerin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını yansıtır.

3.2.1. Finansal Tablolarda Konsolidasyon Amaçları

Finansal tabloların konsolide edilmesinin amaçları ve gerekliliği American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) tarafından şu şekilde açıklanmıştır⁴¹;

“Konsolide finansal tabloların amacı; ana şirketin ortakları ve kredi veren kurumların yararına, ana şirket ve bağlı şirketlerin faaliyet sonuçlarını ve finansal durumlarını, esasen, grup sanki bir veya daha fazla şubeden ya da bölümden oluşuyormuş gibi sunmaktır.”

“Konsolide finansal tabloların, grubu oluşturan şirketler için ayrı ayrı hazırlanmış bağımsız tablolardan daha anlamlı bilgi sağladığı varsayılır ve gruptaki şirketlerden biri, diğer şirketler üzerinde dolaylı veya dolaysız kontrole sahipse bu durumun açık bir şekilde gösterilebilmesi için genellikle konsolide finansal tablolar gerekli olmaktadır.”

Konsolide finansal tabloların yararları ise yine AICPA tarafından aşağıdaki şekilde belirtilmiştir⁴²;

“İki ya da daha fazla şirkette, önemli hisseye sahip bir grup söz konusu olduğunda ya da bu şirketlerin faaliyetleri ve varlıkları bir grubun yönetimi altında bulunduğu, bu şirketlerin finansal durum ve faaliyet sonuçlarının bildiriminde konsolide finansal tabloların düzenlenmesi yararlı olacaktır. Konsolide finansal tablolar uygulama olanağı verdiği ölçüde bir grubun faaliyetlerini, varlıklarını ve pasiflerini bir bütün halinde ortaya koyar.”

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesinin, yukarıda belirtilen amaçları dışında işletme içi ve işletme dışı amaçları da bulunmaktadır. Bu amaçlar kısaca aşağıda açıklanmıştır.

⁴¹ GÖKSEL ATİKELER, Holdinglerde Denetim ve Konsolide Mali Tablolar. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü 1989 S. 66-67

⁴² ATİKELER, a.g.e. S. 66-67

3.2.1.1. İşletme İçi Amaçlar Bakımından Konsolidasyon

İşletme içi amaçlar doğrultusunda konsolide finansal tabloların düzenlenmesindeki temel amaç, yönetim tarafından gerek duyulan bilgilerin sağlanmasıdır. İşletme içi amaçlar doğrultusunda hazırlanan konsolide finansal durum tablosu aracılığı ile işletme yönetimi, grubun toplam varlıkları, borçları ve öz kaynak durumunun analiz edilmesi olanağını sağlamaktadır. İşletme içi amaçlarla düzenlenen konsolide kapsamlı gelir tablosu aracılığı ile de grubun toplam gelirleri ve giderleri hakkında toplu bir analiz yapılma olanağı sağlar⁴³.

Grup işletmeler için finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosunun konsolide edilerek sunulmasından elde edilecek faydalar aynı şekilde düzenlenmesi zorunlu olan diğer konsolide finansal tablolar için de geçerli olacaktır.

Konsolide finansal tabloları düzenlemek ve raporlamakla yükümlü olan ana ortaklık yönetimi, düzenlenmiş olan konsolide finansal tablolar aracılığı ile işletmenin mevcut durumunu analiz ederek gelecekte yapılacak olan yatırımlar ve diğer işlemlere ilişkin olarak temel dayanak oluşturabilmektedir.

3.2.1.2. İşletme Dışı Amaçlar Bakımından Konsolidasyon

İşletme tarafından hazırlanacak ve raporlanacak olan konsolide finansal tablolara yatırımcılar, kredi verenler, devlet gibi ilgililer ihtiyaç duymaktadırlar. Grup işletme ile ilgilenen tarafların bu finansal tablolardan yararlanma amaçları farklı olacaktır. Kredi veren kuruluşlar verecekleri kredi miktarını, vadesini, faizini bu finansal tabloları analiz ederek belirlerler. Satıcılar ise işletmenin borç ödeme gücünü ölçebilmek ve bu ödeme gücüne göre işletmeye verilebilecek veresiye satış tutarını belirlemek amacıyla bu finansal tablolardan yararlanırlar. Yönetim dışındaki ortaklar ve diğer yatırımcılar açısından bu finansal tabloların kullanılmasının nedeni ise işletmedeki hisselerinin korunması, değerinin yükseltilmesi ve yeterli kâr payı dağıtımını olanaklarının saptanmasıdır⁴⁴.

⁴³ GÜVEMLİ, a.g.e. S.39

⁴⁴ GÜVEMLİ, a.g.e. S.39

3.2.2. Konsolide Finansal Tabloların Kapsamı ve Düzenleme Esasları

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesinin temel dayanağını kontrol oluşturmaktadır. Yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kaldığı veya bu getirilerde hak sahibi olduğu, aynı zamanda bu getirileri yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücüyle etkileme imkânına sahip olduğu durumda, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol ettiği kabul edilmektedir. Yatırım yapan işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde kontrolünün olup olmadığını değerlendirirken aşağıdaki hususlar dikkate alınır. Bu hususlar⁴⁵;

- Yatırım yaptığı işletme üzerinde güce sahip olup olmadığını,
- Yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kalıp kalmadığını veya bu getirilerde hak sahibi olup olmadığını,
- Elde edeceği getirilerin miktarını etkilemek için, yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücünü kullanma imkânına sahip olup olmadığını.

Yatırımcı işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde gücünün var olması, yatırım yapılan işletmenin faaliyetlerinin yönetilmesinde elde edilecek olan haklara bağlı olacaktır. Yatırımcı işletme için güç sağlayan haklara aşağıdaki durumlar örnek olarak gösterilebilir (TFRS 10 Md. B14-15);

- Yatırım yapılan işletmedeki oy hakkı,
- Yatırım yapılan işletmenin ilgili faaliyetlerini yönetme imkânı bulunan kilit yönetici personelini atama, yeniden atama veya azletme hakları,
- İlgili faaliyetleri yöneten başka bir işletmeyi atama ya da azletme hakları,
- Yatırımcı işletmenin, kendi menfaatine işlemler tesis etmek veya işlemlerdeki herhangi bir değişikliği veto etmek üzere yatırım yapılan işletmeyi yönetmeye yönelik hakları,
- Elinde bulunduran kişiye ilgili faaliyetleri yönetme imkânı veren diğer haklar (bir yönetim sözleşmesinde belirlenen karar alma hakları gibi).

⁴⁵ ATİKELER, a.g.e S.67

Kontrol gücü, ana ortaklığın bağlı ortaklığın ana sermayesi üzerinde %50 veya daha üstü bir oranda sahip olması değildir. Hisse senetlerinin küçük tasarruf sahiplerinin ellerinde büyük dağılımlar gösterdiği durumlarda %51'in çok altında hatta bazen %20 oranında kalan miktarlarda da yapılan iştirakler işletmelerin denetimini ele geçirmeye yetebilmektedir.

Konsolide finansal tablolar düzenlenirken bazı hususlar göz önünde bulundurulur. Bu hususlar (TFRS 10 Md. B86);

- Ana ortaklığın ve bağlı ortaklıklarının varlık, yükümlülük, öz kaynak, gelir, gider ve nakit akışlarına ait benzer kalemleri birleştirir,
- Ana ortaklığın her bir bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile her bir bağlı ortaklığın öz kaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarlar elimine edilir,
- Grup işletmeleri arasındaki işlemlerle ilgili öz kaynak, gelir, gider ve nakit akışları ile grup içi varlık ve borçların tümünü elimine edilir. (Stoklar ve duran varlıklar gibi varlıklarda muhasebeleştirilen grup içi işlemler sebebiyle oluşan kâr veya zararlar tamamen elimine edilir). Grup içi zararlar, konsolide finansal tablolara yansıtılması gereken bir değer düşüklüğünü gösterebilir. Grup içi işlemlerden kaynaklanan kâr veya zararların elimine edilmesi sırasında ortaya çıkan geçici farklar için TMS 12 Gelir Vergileri Standardı hükümleri uygulanır.

Grup içerisinde işletmelerin birbirleri ile yapmış oldukları faaliyetten dolayı bir işletme de gelir meydana gelirken diğer işletmede gider oluşacaktır. Bu tutarların elimine edilmesi gerekmektedir. Çünkü, bu faaliyetler grup içerisinde gerçekleşen faaliyetlerdir ve bu faaliyetler grubun toplam olarak refahını artırmazlar. Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında gelir olarak dikkate alınacak olan sadece grup dışı faaliyetlerden doğan satışlardır. Konsolide varlıkların, borçların, öz kaynakların ve giderlerin de tespitinde aynı yöntem izlenir⁴⁶.

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesine dâhil olan işletmelerin kullanmış olduğu muhasebe politikaları aynı olmalıdır. Grup içerisindeki herhangi bir işletmenin benzer olaylar ve işlemler için farklı muhasebe politikası benimsenmiş olması durumunda

⁴⁶ KAYA, a.g.e. S.15

grubun muhasebe politikasına uyum sağlanabilmesi için konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında gerekli uyum sağlanmalı ve oluşacak olan olumsuzlukların önüne geçilmelidir (TFRS 10 Md. B87).

Konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında ana ortaklığın ve bağlı ortaklığın finansal raporlama döneminin aynı olması gerekmektedir. Ana ortaklık ile bağlı ortaklığın raporlama dönemlerinin farklı olması durumunda, bağlı ortaklık konsolidasyon amacıyla, ana ortaklığın bağlı ortaklığının finansal bilgilerini konsolide edebilmesini sağlamak için ana ortaklığın finansal tabloları ile aynı tarih itibari ile ilave finansal bilgiler hazırlar. Böyle yapmanın mümkün olmadığı durumlarda ana ortaklık ile bağlı ortaklığın finansal bilgilerini, finansal tabloların tarihi ile konsolide finansal tabloların tarihi arasında kalan zaman diliminde gerçekleşen önemli işlemlerin ve olayların etkisine göre düzeltilmiş en güncel finansal bilgiler ile konsolidasyon gerçekleştirilir. Her koşulda ana ortaklık finansal tabloları ile bağlı ortaklık finansal tablolarının düzenlenme zamanları arasındaki fark üç aydan fazla olamaz (TFRS 10 Md. B92-93).

3.2.3. Konsolide Finansal Tabloların Sınırları

Konsolide finansal tablolar, bir grup bünyesinde yer alan ortaklıkların ve iştiraklerin her birinin hazırladığı finansal tablolarının birleştirilerek tek bir işletmeye ait finansal tablo gibi gösterildiği finansal tablolardır. Bu nedenle bu finansal tabloların kullanımında dikkat edilmesi gereken ve göz önünde tutulması gereken bazı sınırlamalar bulunmaktadır⁴⁷;

- Konsolide finansal tablolar birden fazla işletmeye ait finansal bilgilerden bir araya geldiğinden dolayı bu finansal tabloların analizinde elde edilen sonuçlar ve oranlar ortalama değer taşır. Böyle bir durumun olmasından dolayı kötü sonuçlar elde eden bir işletme grup içerisindeki diğer işletmelerle sonuçları birleştirildiğinde, işletmenin kötü durumunun diğer işletmelerin sonuçları ile iyileştirilmesi veya tamamen kötü durumun ortadan kaldırılması söz konusu olabilir,

⁴⁷ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.455

- Grup bünyesindeki işletmelerin muhasebe sistemlerinin, değerlendirme yöntemlerinin farklılığı konsolide finansal tabloların sonuçlarını saptırabilir,
- Konsolide finansal tabloların değerlendirilmesinde borç verenler ve işletme sahipleri parasal durum hakkında yanlış kaniya varabilirler. Bu durum en çok kar dağıtım mevzuunda ortaya çıkar. Grup bünyesindeki işletmelerin her birinin kar dağıtım politikası kendi yönetim kurullarınca alınacağından, yatırımcılar açısından hepsinin toplu karının dağıtımının yüksek tutarlara ulaşması yanıltıcı bir durum olarak ortaya çıkacaktır. Burada, özellikle konsolide finansal tabloların dipnotlarında bu bilgiye ayrıntılı bir şekilde yer verilerek yatırımcıların kararlarının doğru alınması sağlanmalıdır,
- Yabancı bir ülkede bulunan, gruba bağlı bir yavru şirketin sonuçları kur dalgalanmaları nedeniyle konsolide finansal tablolara farklı şekillerde yansiyabilir. Konsolide finansal tabloların bu sebeple kur değişiminin etkisinden mümkün olduğunca arındırılması gerekir.

Yukarıdaki açıklamalarda belirtildiği gibi, konsolide finansal tabloların da sınırlarının olduğu dikkate alınmalıdır. Eğer bir şirket büyük ölçüde belirli bir bölgeye ya da mamül hattına bağımlı ise bu durumun finansal tablo dipnotlarında açıklama olarak yer almaması, böyle bir bağımlılığın maskelenmesi anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra, grup içerisinde kârlı olmayan faaliyetlere yatırım yapan işletme mevcutsa yine bu durumun gizlenmesi söz konusu olabilir ve bu durumun konsolide finansal tablolardan anlaşılması oldukça güçtür⁴⁸.

Konsolide finansal tablolarla ilgili olarak en önemli olan nokta, finansal tablo dipnotları olduğu söylenebilir. Finansal tablo dipnotlarında yeterince açıklamaya yer verilmezse, finansal tablo kullanıcılarının yanıltılması ve yanlış yönlendirilmesi söz konusu olacaktır. TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardına bakıldığında zaman finansal tabloların taşınması gereken nitel özelliklerden bahsedilmiştir. Bu özellikler: anlaşılabilir olması, ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik, karşılaştırılabilir olmasıdır⁴⁹.

⁴⁸ KAYA, a.g.e. S.12

⁴⁹ MEHMET EMİN ARAT, “Konsolide Finansal Tablolar Tahlili”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 1985. S. 187

Konsolide finansal tablolarla ilgili olarak gerekli açıklamalar yapılmadığı zaman bu özelliklerin mahiyetleri ortadan kalkmış bulunacaktır.

3.2.4. Konsolide Finansal Tabloların Bağımsız Denetimine Duyulan İhtiyaç

Ekonominin gelişmesi ve çok farklı aktörlerin faaliyetlerde bulunması, güvenilir bilgi elde etmenin gereksinimini daha da artırmış durumdadır. İşletmelerin gerek içeride gerekse dışarıda birçok hissedarı ve menfaat sahibi kurum ve kuruluşları bulunmaktadır. Küresel pazarda tüm bu kişi ve kuruluşların işletme ile ilgili karar verirken kullandıkları bilgilere olan güvenin temel dayanağı bağımsız denetim olmuştur⁵⁰.

Konsolide finansal tablolar, ana ortaklık olarak adlandırılan işletmeler tarafından düzenlenmektedir. Günümüzde bakıldığı zaman gerek yurt içi gerekse yurt dışı pazarlarda faaliyet göstermek için işletmeler birbirleri ile ortak olmaya ve pazardaki hâkimiyet gücünü daha da yükseltmeye çalışmaktadırlar. Bu sebeple, konsolide finansal tablo düzenlemek zorunda olan işletmelerin sayısı her geçen gün artmaktadır ve bu finansal tablolardan yararlanacak olan işletme içi veya işletme dışı hissedarlar ve menfaat sahipleri de artmaktadır. Konsolide finansal tabloları düzenleyen işletmelerin, hazırlamış oldukları finansal tabloların güvenilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaca uygunluk ve şeffaflığının tespit edilerek ortaya konulması önem arz etmektedir. İfade edilen bu işlem herkes tarafından kabul görmesi için bir bağımsız denetim şirketi tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir.

Konsolide finansal tabloların bağımsız denetimi ana ortaklığın bağımsız denetimi görevini üstlenmiş bulunan bağımsız denetleme kuruluşu tarafından yerine getirilir. Bağımsız denetleme kuruluşunun denetim faaliyeti kapsamında ihtiyaç duyacağı bilgi ve belgelerin temini, ana ortaklığın sorumluluğundadır. Bu kapsamdaki bağımsız denetim faaliyeti, SPK'nın bağımsız denetim hakkındaki düzenlemelerine uygun olarak yürütülür (SPK Seri: XI, No:29 Md. 22).

⁵⁰ GÜVEMLİ, a.g.e. S.36

3.2.5. Konsolide Bilanço Düzenleme Esasları

Konsolide bilanço sentetik bilanço, tevhid edilmiş bilanço olarak da adlandırılır. Konsolide bilanço, ayrı ayrı tüzel kişiliklere sahip olmakla beraber, iktisadi olarak bir bütünü teşkil eden işletmelerin bilançolarının bir araya getirilmesi ile ortaya çıkar.

Konsolide bilanço, aynı ortak grubunun yönetimine ve denetimine tabi olan işletmelerin her birinin solo halinde düzenlediği bilançolarının, finansal durum ve faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla ve birleştirme tekniği kullanılarak bir araya getirilmiş olan bir finansal tablodur⁵¹.

Ana ortaklık ve bu ana ortaklığa bağlı olan bağlı ortaklıklar, iştirakler ve iş ortaklıklarının her birinin ayrı bir tüzel kişiliği vardır. Başka bir ifade ile, her biri ayrı birer kuruluştur. Bu kuruluşların her birinin kendisine ait solo bilançosu olmak zorundadır. İşte, konsolide bilanço her bir işletmenin ayrı ayrı düzenlemiş olduğu solo bilançolarının ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların oluşturduğu ekonomik bütünün safi varlığını ifade edecek biçimde birleştirilmeleri sonucu ortaya çıkacak olan bilançodur⁵².

Yukarıdaki tanımlamalar ışığında, konsolide finansal durum tablosunun grup bünyesinde bulunan her bir işletmenin solo finansal durum tabloları üzerinde belirli ön işlemler yapıldıktan sonra, bunların Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak bir araya getirilmesi sonucu ortaya çıkan finansal durum tablosu olduğu söylenebilir.

Konsolide bilanço hazırlanırken ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların bilanço kalemleri tek tek toplanır. Burada dikkat edilecek en önemli nokta, yapılması gereken mahsup işlemleridir. Konsolide finansal tabloların düzenleme esaslarında da bahsedildiği üzere, ana ortaklığın bilançosundaki bağlı ortaklığa ait kayıtlı değer ile ana ortaklığın bağlı ortaklıkların öz sermayesindeki payı karşılıklı olarak mahsup edilir⁵³.

Mahsup işlemi, ilgili ortaklığın ilk defa konsolidasyona alındığı andaki defter değerine göre yapılabilir. Bu durumdan farklı olarak mahsup işlemi konsolide edilecek olan ortaklıkların hisselerinin edinildiği anda tespit edilen aktif veya pasif değerlerine

⁵¹ GÜVEMLİ, a.g.e S.37

⁵² SÜRMEMLİ, a.g.e. S.182

⁵³ KAYA, a.g.e. S.37

göre veya hisseler farklı zamanlarda edinildiğinde, ilgili ortaklığın bağlı ortaklık olduğu tarihteki verilerine göre de yapılabilir⁵⁴.

Tam konsolidasyon yöntemi kullanılıyorsa, ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki ortaklık oranına bakılmaksızın bütün varlık ve kaynak kalemleri birleştirilir. Eğer ana ortaklık, bağlı ortaklıkların %100'üne sahip değilse, diğer ortaklıkların varlık ve kaynaklarından düşen hisseleri de konsolide finansal tablolara alınmış olur. Ana ortaklığın bağlı ortaklığın tamamına sahip olmaması durumunda bağlı ortaklıklar üzerinde belli bir kısmında söz sahibi olmadığı paya azınlık payı veya üzerinde kontrol hakkının bulunmadığı pay olarak adlandırılır ve konsolide finansal tabloda öz kaynaklar bölümünde azınlık payları adı altında gösterilir.

Edinilen işletmenin gerçeğe uygun değeri ile net belirlenebilir varlıkları arasındaki fark şerefiye olarak tanımlanır ve kayıtlara alınır. Net belirlenebilir varlık, gerçeğe uygun değerle değerlendirilmiş olan varlık ve yükümlülükler arasındaki farktan oluşur. Net belirlenebilir varlıkların gerçeğe uygun değerden yüksek olması durumunda aradaki fark gelir tablosu hesapları aracılığı ile muhasebeleştirilir⁵⁵.

Şerefiyenin muhasebeleştirilmesinde de TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı hükümleri uygulanır. Şerefiye amortismanına tabi değildir ve şerefiyeye her dönem sonu itibari ile değer düşüklüğü hesaplanır.

Grubu oluşturan işletmelerin birbirleri ile olan münasebetlerinden doğan işlemlerin mükerrerliğe yol açmaması nedeniyle elimine edilmeleri gerekir. Grup içi bakiyeler, işlemler, gelirler, giderler ve zararlar tamamen elimine edilirler. Bu elimine işlemlerine aşağıdaki örnekler verilebilir⁵⁶;

- Konsolidasyon işleminde yapılan toplama da ortaklıkların birbirlerinden olan alacak ve borçları karşılıklı olarak mahsup edilir. Ortaklıkların birbirlerinden borçlanma amaçlı olarak menkul kıymet veya kıymetli evrak alımı söz konusu olmuş ise bu varlıklarında indirilmesi gerekir,

⁵⁴ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.456

⁵⁵ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.456-457

⁵⁶ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.457-458

- Konsolidasyon işleminde yapılan birleştirmede grup içerisindeki ortaklıkların birbirleri ile olan mal alım ve satımından kaynaklanan gelir ve giderler, konsolide finansal tablolarda brüt satışlar, satışların maliyeti ve stok hesaplarından oranları nispetinde eklenir veya bu hesaplardan oranları nispetinde çıkartılır,
- Grup içerisinde alım satımı söz konusu olan amortismanına tabi duran varlıklarla ilgili olarak oluşan gelir ve gider kalemleri arındırılır,
- Grup içi işlemlerden doğan kâr ve zararların elimine işlemlerinden ortaya çıkan geçici farklar TMS 12 Gelir Vergileri standardı hükümlerine göre kayıt altına alınır.

3.2.6. Konsolide Gelir Tablosu ve Düzenleme Esasları

Konsolide gelir tablosu, bir ortaklık grubunun denetimi ve yönetimi altında bulunan işletmelerin solo olarak düzenlemiş oldukları gelir tablolarının grubun çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla ve birleştirme yöntemlerinin kullanılmasıyla bir araya getirilerek birleştirilen gelir tablolarıdır⁵⁷.

Konsolide gelir tablosu, bir ana şirketin denetiminde bulunan çeşitli şirketlerin belirli bir faaliyet dönemi sonunda elde etmiş oldukları sonucu birleştirilerek tek bir tabloda sunan konsolide finansal tablodur⁵⁸.

Konsolide gelir tablosu, ana ve bağlı ortaklıkların gelir tablolarının belirli esaslara göre birleştirilerek, işletmeler topluluğunun gelir ve giderlerinin bir arada gösterildiği gelir tablosudur.

Yukarıdaki tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, konsolide gelir tablosu bir grubu oluşturan işletmelerin finansal tablolarının, konsolide finansal tablo düzenleme esaslarına uyularak birleştirilmesi ve tek bir işletmeye ait gelir tablosu gibi sunulmasıdır.

Konsolide gelir tablosunun düzenlemesine ilişkin olarak 10 numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardı yol gösterici konumdadır. Konsolide bilançoda olduğu

⁵⁷ GÜVEMLİ, a.g.e S.37

⁵⁸ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.470

gibi, konsolide gelir tablosunun düzenlenmesinde grup bünyesindeki işletmelerin düzenlemiş oldukları gelir tablosu kalemleri tek tek toplanarak birleştirilir⁵⁹.

Bir işletme bağlı ortaklıklarının gelir ve giderlerini bağlı ortaklık üzerinde kontrol oluşturduğu tarihten kontrolü kaybettiği tarihe kadar konsolide finansal tablolarına dahil eder. Bağlı ortaklığın gelir ve giderleri, edinim tarihindeki konsolide finansal tablolara yansıtılmış olan varlık ve yükümlülüklerden kaynaklanmalıdır (TFRS 10 Md. B88).

İşletme kâr, zarar ve diğer kapsamlı gelirin her bir bileşenini ana ortaklık hissedarlarına ve kontrol gücü olmayan paylarına dağıtır. İşletme ayrıca toplam kapsamlı geliri de hem ana ortaklık hissedarlarına hem de kontrol gücü olmayan paylara da dağıtır (TFRS 10 Md. B94).

Kontrol gücü olmayan paylar tarafından bulundurulmuş öz kaynak oranının değişmesi durumunda ana ortaklık paylarının ve kontrol gücü olmayan payların sahip olduğu öz kaynakların defter değerleri, bağlı ortaklık üzerinde değişim sonucunda sahip oldukları pay oranlarına göre düzeltilir. Kontrol gücü olmayan payların düzeltildiği tutar ile ödenen veya alınan tutarın gerçeğe uygun değeri arasındaki fark doğrudan öz kaynakta muhasebeleştirilir ve ana ortaklık hissedarlarına dağıtılır (TFRS 10 Md. 96).

Konsolide gelir tablosunun düzenlenmesinde aşağıdaki işlemler yapılır⁶⁰.

- Grup işletmelerin gelir tablosu kalemleri ayrı ayrı toplanır,
- Konsolide kapsamlı gelir tablosunun hazırlanmasında grup içerisinde gerçekleştirilmiş işlemler elimine edilir. Yani, grup işlemlerinden kaynaklanan gelirler, giderler, kar ve zarar mahsup edilir. Bu duruma en iyi örnek grup içerisinde gerçekleşen satın alma ve satış işlemleridir. Yapılan toplama işlemlerinden grup içerisinde mal ve hizmet alış ve satışı varsa bu tutarlar brüt satışlar ve satışların maliyetinden mahsup edilirler,
- Konsolide edilen tüm ortaklıklara ilişkin dönem karı vergi ve yasal yükümlülükleri karşılıklarının toplamı konsolide kapsamlı gelir tablosunda aynı hesap altında işletmelere ait tutarların bütününden meydana gelir,

⁵⁹ AHMET. HAYRİ DURMUŞ, “Yabancı Ülkelerde Çalışan Şirketlerimizin Finansal tablolarını Konsolidasyonda Karşılaştıkları Sorunlar”, Gazi Üniversitesi

⁶⁰ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.459

- Grubun konsolide kapsamlı gelir tablosunda kontrol gücü olmayan paylara ait tutarlar ayrı bir kalem olarak gösterilir.

3.2.7. Eliminasyon İşlemleri

Konsolidasyona alınan ortaklıkların birbirleri arasındaki ticari ilişkilerden doğan işlemlerin konsolide tablolarda mükerrer olarak yer almaması açısından, konsolidasyon esnasında ilgili tutarların giderilmesi ve arındırılmasına eliminasyon (mahsup) işlemi denilmektedir.

Eliminasyon yapma gereği, en çok şirketler arası yatırımlarda ortaya çıkar. Ana ortaklığın ya da topluluk içindeki herhangi bir ortaklığın diğerine iştirak yatırımında bulunması halinde yatırım yapan kurumun bilançosunda görülen “iştirakler” kalemi ile, yatırım yapılan kurumun bilançosundaki öz sermaye tutarı aynı şey olduğundan, konsolide bilançoda mükerrerliği önleme açısından bu tutarın elimine edilmesi, en çok rastlanılan eliminasyon işlemidir. Bunun gibi birçok hesap için benzer tarzda eliminasyon işlemleri söz konusu olabilecektir⁶¹.

Bir ana ortaklık, bir başka ortaklığa iştirak ettiğinde, bu iştirak her iki ortaklığın salt toplama bilançolarında iki kez gözükmüş olacaktır. Birinci kez hem konsolide bilançonun aktif tarafında ana ortaklığın bilançosundaki iştirakler kalemi olarak, hem de bağlı ortaklığın bilançosunda iştirakleri temsil eden varlık değerleri olarak; ikinci kez ise, konsolide bilançonun pasif tarafında, iştiraki temsil eden ortaklığın özsermayesi, aynı şekilde yavru ortaklığın iştirake düşen sermayesi olarak gözükecektir. Bu nedenle konsolide mali tabloların düzenlenmesi sırasında ana ortaklığın iştirakler kalemi ile bağlı ortaklığın sermaye kalemi birbirinden mahsup edilerek yok edilir⁶².

Ana kurum katılım tutarı ile bağlı kurumun defter kayıtları arasında fark olabilir. Ana kurumun bu payları edinmesi sırasında ortaya çıkabilecek olan bu fark, olumlu ya da olumsuz olabilir. Yani, ana kurumun katılım tutarı, bağlı kurum sermayesinin değerine eşit olabileceği gibi, bu değerden yüksek ya da düşük olabilir. Fark, birleştirilmiş bilançoda ayrıca gösterilir.

⁶¹ SÜRMEİ, a.g.e. S.184

⁶² ÖZTİN AKGÜÇ, “Mali Tablolar Analizi”, Arayış Basımevi, İstanbul, 2002 S.152

Ana kurum bağı kurum sermayesinin bir bölümüne sahip olabilir. Bu durumda bağı kurumdaki azınlık payının ayrılması ve bu payın birleştirilmiş bilançoda “azınlık ortakları payı” adı altında gösterilmesi gerekir.

Topluluk dışı paylar, bağı ortaklıkların, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin öz sermayesinden finansal kurumlar topluluğu payı dışında kalan paylara düşen kısım veya öz sermayedeki finansal kurumlar topluluğu dışındaki ortaklıkların payıdır.

Sabit kıymetlerin tamamı konsolidasyon dışındaki üçüncü kişilere satılmışsa bu hususla ilgili giderme söz konusu değildir.

Sabit kıymetlerin tamamı bağı ortaklığın elinde bulunuyorsa aşağıdaki üç durum söz konusu olabilir⁶³.

- a) Azınlık payı oranına göre hesaplanacak satış tutarı başka bir deyişle azınlığa yapıldığı varsayılan satış gerçek satış kabul edilir ve bu tutar sabit kıymetlerin değerinden indirilmez. Ana ortaklığın payı oranına düşen satış tutarı konsolidasyon içi satış sayılır ve bu tutara ilişkin kâr payı tutarı, konsolide kârdan düşülür.
- b) Bağı ortaklığa yapılan satışa ilişkin elde edilen kâr tutarı, tümü konsolidasyon içi satış varsayılarak net kârdan ve sabit kıymetler tutarından düşülür. Azınlık payı için hesaplanmış net kâr tutarı değişmez.
- c) Bağı ortaklığa yapılan satıştan elde edilen kâr grup içi satış varsayılarak konsolide net kâr tutarından ve ilgili sabit kıymet tutarından düşülür.

Bağı kurumun yeniden değerlendirme fonunun, ana kurum payına düşen bölümünün, konsolide bilançonun sermaye yanında ana kurum yeniden değerlendirme fonuna eklenmesi gerekmektedir. Yeniden değerlemenin azınlık payına düşen bölümü de konsolide bilançonun sermaye yanında “yeniden değerlendirme fonu azınlık payı” adı altında gösterilebilecektir⁶⁴.

Konsolidasyona dahil grupta bulunan ortaklıkların gerek ticari gerekse ticari olmayan nedenlerle birbirlerinden borç ve alacaklarının bulunması doğaldır. Sermayenin

⁶³ KAYA, a.g.e. S.40

⁶⁴ AYTEN ERSOY, “Uluslararası Muhasebeye Göre Ticari Birleşmeler ve Konsolidasyon Uygulamaları”, Yaklaşım Dergisi, Yıl 12, Sayı:137, 2004. S.23

konsolidasyonunda geçerli olan ilke burada da aynen söz konusudur. Bu ortaklıkların konsolide bilançolarında aynı tutar hem aktifte alacak ve hem de pasifte borç olarak gözükecektir. Bu ise konsolide bilanço toplamının fiktif olarak büyümesine neden olacaktır. Konsolide mali tablolar, bir gruba dahil bütün ortaklıkların tek bir işletme gibi düşünülmesi suretiyle hazırlanmaktadır. Bir ortaklığın kendisine hem borçlu hem de alacaklı olması söz konusu olmayacağına göre, tutarları birbirine eşit olmak zorunda olan grup içi borç ve alacaklar, birbirinden mahsup edilirler ve konsolide bilançoda yer almazlar.

Ana kurum ile bağlı kurum arasında alım satım konusu bir duran varlık mevcut ise bu, satın alan kurumun aktifinde maliyet bedeli ile görünür, bu bedel içinde satan kurumun kârı da bulunur. Alım satım konusu duran varlık için belirlenen kâr tutarı konsolide bilançodaki duran varlıklardan indirilir. Ancak bu durumda satın alan kurumun ayırdığı fazla amortismanla ait düzeltmenin de yapılması gerekmektedir. Bu fazla amortisman tutarı, konsolide bilançodaki birikmiş amortismanlardan düşülür ve kâra eklenir. Böylece, ayrılan fazla amortismandan doğan kâr azalması giderilmiş olur. Benzer işlemler, satın alan kurumun alış bedeli üzerinden ayırdığı fazla yeniden değerlemeler için de yapılır⁶⁵.

Kayıtlı sermaye ile ödenmiş sermaye arasındaki farka ödenmemiş sermaye denir. Konsolide edilecek bilançolarda aktif değerler arasında yer alan bu hesap, gerçekte aktif olmayıp, değer düzeltici bir hesaptır ve pasifte yer alan kayıtlı sermaye hesabını düzeltmektedir. Bu nedenle ödenmemiş sermaye hesabının, pasifteki kayıtlı sermaye hesabından düşülmesi gereklidir⁶⁶.

Bu hesap konsolide edilecek bilançolarda aktifte yer almasına karşın pasifte yer alan öz sermaye tutarındaki bir azalmayı gösterir. Bu nedenle arındırma ve ayıklama işleminde öz sermaye tutarından indirilmesi gereklidir.

Kârın bir bölümü vergi olarak, bir bölümü de temettü olarak sonraki dönemde ilgililere ödenir. Kârdan ödenecek vergiler ve dağıtılacak kâr payları, kısa vadeli borçlar kümesinde ilgili hesaplara, kalan tutar ise özkaynaklar kümesinde yasal ve ihtiyari

⁶⁵ KAYA, a.g.e. S.43-45

⁶⁶ KADİR GÜRDAL, GÜVEN SAYILGAN, “Konsolide Finansal Tablolar, İlgili Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler”, Prof.Dr. Yüksel Koç YALKIN’a Armağan, SBF Yayın No:590, TÜRMOB Yayın No: 221, Ankara 2004. S.42

yedekler hesabına aktarılır. Böylece dönem kârı, konsolide edilecek bilançoların pasifindeki ilgili küme ve hesaplara aktarılarak elimine edilir.

Avans ve depozito olarak yapılan ön ödemeler, mal veya duran varlık alımı için yapılmışsa, bu tutarın nakit değerler arasından çıkarılıp, sabit varlıklar arasına aktarılması gerekmektedir. Zira alacak olarak bilançolarda görülen bu tutar, para olarak değil, sabit varlık olarak geri döneceğinden, seyyaliyet analizinde yanılığa neden olabilir.

Konsolide edilecek bilançolarda, pasifte yer alan karşılık hesaplarının bir bölümü eliminasyon işlemi, aktifteki ilgili hesaplardan düşülür. Örneğin, değer azalma karşılığının, değeri azalan hesaplardan, krediler karşılığının krediler hesabından indirilmesi gibi⁶⁷.

Bir ana ortaklığın bir bağlı ortaklığın hisse senetlerine ödediği tutarın, yani söz konusu iştirakin maliyetinin bu hisse senetlerinin defter değerini aşan kısmı konsolidasyon şerefîyesi olarak adlandırılır ve konsolide bilançonun aktifinde özel bir hesapta gösterilir.

Kuşkusuz, iştirakin maliyetinin her zaman için hisse senetlerinin defter değerini aşması beklenemez. Bazı durumlarda ana ortaklığın, bağlı ortaklığın hisse senetleri için ödediği tutar, bu hisselerin defter değerlerinden daha düşük olabilir. Bu durumda negatif konsolidasyon şerefîyesi söz konusudur. Bu tutar konsolide bilançonun pasifinde özel bir hesapta gösterilir⁶⁸.

Bankaların ve konsolidasyona dahil diğer ortaklıkların grup içi sabit kıymet ve iştirak hisseleri satışından oluşan kârlar grup içi ortaklıklara ödenen giderler, bu ortaklıklardan alınan gelirler vs. bilanço ve kâr-zarar tablosunun hazırlanması sırasında elimine edilirler.

Topluluk içi kurumların birbirlerine emtia satmaları halinde, satış tutarı, satan kurumun satışlarından; alış tutarı da satın alan kurumun mal oluşundan indirilir. Satın alan kurumun aldığı emtianın bir bölümünü satmış bulunması, satın alan kurumun

⁶⁷ ŞABAN UZAY, "Konsolide Mali Tablolar", Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:10 , Kayseri, 1993.

⁶⁸ KAYA, a.g.e. S.43-45

ortaklarından bir bölümünün farklı gerçek kişi ya da kurum olması durumları hesaplamada farklılıklar yaratır.

Duran varlık satışında ise, satış tutarı satan kurumun satışlarından düşülür. Satın alan kurumun duran varlıkları arasına girmişse, duran varlık satışı, alan kurumun kâr-zarar tablosunda yer almamaktadır. Bu durumda satan kurumun satış mal oluşu içinde duran varlık hangi mal oluş tutarı ile yer almışsa, bu tutar düşülür. Böylece konsolide tablonun kârı da azaltılmış olur. Bu işlemler sırasında satın alan kurumun satın alma bedeli üzerinden ayırdığı fazla amortisman tutarının bu kurumun amortisman masraflarından düşülmesi ve kârın fazla amortisman tutarı kadar artırılması gerekmektedir⁶⁹.

Kurumların birbirinden gelir sağlamaları bir kurum için gelir niteliğinde iken diğer kurum için gider niteliği taşır. Dolayısıyla topluluğun bir bütün olarak geliri bu gibi işlemler sonunda artmayacak ya da azalmayacaktır. Bu nedenle bu tür gelir ve gider kalemlerinin de karşılıklı olarak giderilmesi gerekir.

Kar payları ödeyen kurum için bir gider olmadığı gibi alan işletme içinde gelir niteliğinde değildir. Bu nedenle kurumlar arası kar paylarının mükerrer sayılmasını önlemek için giderilmesi gerekir.

Konsolidasyona dahil banka ve diğer finansal kurumların birbirlerine sabit kıymet ve iştirak hissesi şeklindeki satışlardan elde ettikleri kârlar konsolide kâr-zarar tablosu düzenlenirken elimine edilir. Aynı şekilde ana ortaklık dışındaki bağlı ortaklıkların da kendi aralarındaki bu tür işlemlerden elde ettikleri kârların konsolide kâr-zarar tablosunda yer almaması gerekir. Bu tür kârlar konsolidasyona tabi grup için gerçekleşmiş kârlar olarak kabul edilirler. Böylelikle, konsolide kâr-zarar tablosunda görülen kâr tutarı konsolide grup dışındaki üçüncü kişilerle yapılan işlemler sonucu elde edilen kârdır.

Topluluk dışı kâr/zarar, finansal kurumlar topluluğu payı dışında kalan paylara, bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin faaliyet sonuçlarından düşen kısım veya kâr/zararda finansal kurumlar topluluğu dışındaki ortaklıkların payıdır.

⁶⁹ KAYA, a.g.e. S.43-45

Konsolidasyona tabi grup içi işlemler dolayısıyla oluşan gerçekleşmemiş kârların azınlık ortaklıkların payına düşen kısmının elimine edilmesi zorunludur. Bu kârlar grup içi gerçekleşmemiş kâr olarak kabul edilmekle birlikte, azınlıktaki ortaklar sadece kendi ortaklıkları ile ilgili olduklarından, onlar için bu kâr oluşmuştur ve bu kâr üzerinde hakları vardır.

Azınlık payı yoksa konsolidasyona dahil sabit kıymetlerden hesaplanan amortisman tutarı, toplam konsolide sabit varlıklar ve konsolide net kâra eklenir. Bu tür sabit kıymetlerin satışında kâr ile amortisman birbirinden mahsup edilmiş olur.

Azınlık payı varsa, topluluk içi alım-satıma konu olan sabit varlıklardan hesaplanan amortismanın yalnız ana ortaklığın payına düşen tutarı topluluğun sabit varlık tutarına ve konsolide net kâra ya da bu amortisman masrafının tümü konsolide sabit varlıklara eklenir, öte yandan ana ortaklığın net kârına ve azınlık paylarının net kârına iştirak oranına göre veya amortisman tutarının tümü, toplam sabit varlıklara ve net konsolide kâra eklenir.

3.2.8. Diğer Konsolide Finansal Tablolar

Muhasebe Uygulama Genel Tebliğinde finansal tablolar ana finansal tablolar ve ek finansal tablolar olarak sınıflandırılmıştır. Bu tebliğe göre bilanço ve gelir tablosu düzenlenmesi zorunlu olan ana finansal tablolar olurken, satışların maliyeti tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosu, kâr dağıtım tablosu ve öz kaynaklar değişim tablosu ise düzenlenmesinin isteğe bağlı olduğu yardımcı veya ek finansal tablolardır. 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun kabul edilmesi ile birlikte artık bütün işletmelerin Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak muhasebe işlemlerini gerçekleştirmeleri ve bu standartlara uygun olarak finansal raporlamada bulunmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu konuya ilişkin olarak düzenlemeler TMS 1: Finansal Tabloların Sunuluşu Standardında belirtilmiştir. Bu standardın 10. maddesinde raporlanması gereken finansal tablolar belirtilmiştir. Bu standarda göre raporlanması gereken finansal tablolar aşağıda belirtildiği gibidir⁷⁰;

- Finansal Durum Tablosu (Bilanço),

⁷⁰ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.467

- Kapsamlı Gelir Tablosu,
- Nakit Akım Tablosu,
- Öz Kaynaklar Değişim Tablosu,
- Açıklayıcı Dipnotlardır.

Raporlanacak olan konsolide finansal tablolar setinin de sadece finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosundan ibaret değil, bu finansal tabloların yanı sıra standartta belirtilen bütün finansal tabloların raporlanması gerekmektedir. Bu sebeple yukarıda yapılan açıklamalarda önem itibari ile finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosu ayrı ayrı başlık halinde verilmiş olup, bu bölümde ise nakit akış tablosu, öz kaynaklar değişim tablosu ve dipnotlar tek bir başlık altında verilmesi uygun görülmüştür.

3.2.8.1. Konsolide Nakit Akış Tablosu

Nakit akış tablosu, belirli bir faaliyet dönemindeki nakit ve nakde eşdeğer varlıklarda meydana gelen değişimleri yani artış ve azalışları ve bunların nedenlerini işletmenin faaliyetlerinden, yatırımlarından ve finansmanından olmak üzere ayrıma tabi tutarak açıklayan bir finansal tablodur. Burada nakit olarak dikkate alınan işletmenin kasasında var olan nakdi ve bankasında bulunan mevduat toplamını, nakde eşdeğer varlık olarak ise kolayca paraya çevrilebilen ve değer değişikliği riski önemsiz sayılan yüksek likiditeye sahip kısa vadeli varlıklar kastedilmektedir⁷¹.

Yukarıdaki nakit akış tablosu tanımından hareketle konsolide nakit akış tablosu tanımlanacak olursa, grup işletmenin bünyesinde bulundurduğu işletmelerin solo olarak düzenlemiş oldukları nakit akış tablolarının bir araya getirilmesi ve birleştirme yönteminin uygulanması ile grup işletmenin ilgili faaliyet dönemindeki nakit veya nakde eşdeğer varlıklarında meydana gelen değişimler ve bunların ne tür işlemlerden meydana geldiğini ortaya koymak üzere hazırlanan finansal tablodur.

⁷¹ AYDIN KARAPINAR, FİGEN AYIKOĞLU ZAİF, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları İle Uyumlu Finansal Analiz. Ankara: Gazi Kitapevi 2009, S.75

3.2.8.2. Konsolide Öz Kaynaklar Değişim Tablosu

Öz kaynak değişim tablosu, bir işletmenin belirli bir dönemdeki öz kaynaklarında meydana gelen değişiklikleri gösteren bir finansal tablodur. Bu tablo aracılığı ile işletme sahip/sahipleri tarafından ilgili dönemde yapılan yatırımlar görülebilir. Aynı zamanda, sermayedeki artış/azalışlar, yedekler, fon ve kâr kalemlerindeki artış/azalışlar hakkında detaylı bilgi edinilmesi sağlanabilir⁷².

Konsolide öz kaynaklar değişim tablosu, birbirini izleyen iki döneme ait konsolide finansal durum tablosundan yararlanılarak hazırlanabilir⁷³.

Öz kaynaklar değişim tablosu hazırlanırken aşağıdaki bilgilere yer verilir (TMS 1 Md. 106);

- Ana ortaklığın sahiplerine ve kontrol gücü olmayan paylarına ilişkin toplam tutarları ayrı olarak gösteren, döneme ilişkin toplam kapsamlı gelir;
- Her bir öz kaynak bileşeni için, geçmişe yönelik uygulama ve düzeltmelerin etkileri;
- Her bir öz kaynak bileşeni için aşağıdakilerden kaynaklanan değişiklikleri ayrı olarak gösteren, dönem başındaki ve sonundaki defter değeri arasındaki mutabakat;
 - Kar ya da zarar;
 - Gerçekleşmemiş kar ya da zararın her bir kalemi;
 - Ortaklar tarafından yapılan katkıları ve ortaklara yapılan dağıtımları ayrı olarak gösteren ortaklarla bunların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler ve kontrolün kaybedilmesiyle sonuçlanmayan bağlı ortaklıktaki ortaklık paylarındaki değişimler.

3.2.8.3. Konsolide Finansal Tablo Dipnotları

Konsolide finansal tabloların dipnotlarında her şeyden önce grubun organizasyonu ve faaliyet konusu hakkında bilgi verilir. Verilen bu bilgilerin ardından uygulanan finansal raporlama standartları, konsolidasyon yöntemleri, muhasebe politikaları ve

⁷² KARAPINAR ve ZAİF, a.g.e. S.91

⁷³ GÜVEMLİ, a.g.e. S.38

tahminlerindeki değişiklikler ve hatalar anlatılır ve önemli muhasebe politikalarının özeti yapılır⁷⁴. Bunların dışında konsolide finansal tablo dipnotlarında aşağıdaki bilgilere yer verilir (TFRS 12 Md. 10);

- Grubun yapısını,
- Kontrol gücü olmayan payların grubun faaliyetlerinde ve nakit akışlarında sahip olduğu payını,
- İşletmenin grubunun varlıkların ulaşabilme veya bunları kullanabilme ve grup borçlarını ödeyebilme gücü üzerindeki önemli kısıtlamaların niteliğini ve kapsamını,
- Konsolide edilmiş yapılandırılmış işletmelerdeki paylarına ilişkin riskleri ve söz konusu risklerdeki değişimlerini,
- Ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki sahiplik payında, bağlı ortaklık üzerindeki kontrolünün kaybıyla sonuçlanmayacak şekilde meydana gelen değişikliklerin sonuçlarını,
- Raporlama dönemi içerisinde bağlı ortaklıklarının kontrolünün kaybedilmesinin sonuçlarını açıklamalıdır.

Ayrıca işletme, konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında bağlı ortaklıklara ait finansal tabloların hazırlanma tarihinin veya döneminin konsolide finansal tabloların tarihi veya dönemiyle farklı olması durumunda, bağlı ortaklığın finansal tabloların raporlama dönemi sonu tarihi ve farklı raporlama dönemi veya tarihi kullanılmasının nedenini açıklamalıdır (TFRS 12 Md. 11).

3.3. KONSOLİDASYON YÖNTEMLERİ

Daha öncede belirtildiği gibi, konsolidasyon işlemi bir birleştirmeye, takviye etmeye anlamı taşımaktadır. Her ne sebeple olursa olsun işletmelerin birbirleri ile ortak olmaları durumu söz konusu olduğunda, işletmelerin ortaklık kurduğu diğer işletme veya işletmelerle olan ilişkilerinden meydana gelen finansal değişikliklerin finansal tablo kullanıcılarına doğru bir biçimde yansıtılması gerekir.

⁷⁴ KAYA, a.g.e. S.47

İşletmelerin birbirleri ile olan bağı ortaklık, iştirak ve iş ortaklıkları gibi finansal durumlar Tekdüzen Hesap Planında 24 numaralı Mali Duran Varlıklar hesap grubundaki ilgili hesaplar kullanılarak gösterilir. Yatırım yapılan işletmenin, yatırım yapan işletmenin finansal tablosunda tek bir kalemde gösterilmesi durumu yatırım yapan işletmenin finansal tablolarının analizi için anlamsız olabilmektedir. Bu nedenle, fayda maliyet analizi çerçevesinde yatırım yapılan işletmenin finansal tabloları yatırım yapan işletmenin finansal tabloları ile birleştirilerek tek bir finansal tablo haline getirilmesi zorunluluk arz etmektedir.. Ayrıca, grup işletmelerin finansal durumunun ve faaliyet sonuçlarının gerçeğe uygun bir biçimde sunulabilmesi için grubun bünyesindeki bütün işletmelerin ekonomik yapısını ve finansal performansını gösteren raporların bir bütün halinde sunulması gerekmektedir. Bu bir bütün halinde raporlama faaliyeti de ana şirket ve bağı şirketlerin tek bir ekonomik birim olarak algılanmasını sağlayacak konsolide finansal tablolar aracılığı ile yapılabilir⁷⁵.

Grup, bir ana ortaklık ile bağı ortaklıkları, iştirakleri ve iş ortaklıklarının bütününden oluşur. Grup bünyesindeki bütün ortaklıklar ve iştirakler kendilerine ait finansal tablolarını bireysel olarak düzenlerler. Grup işletmelerinin sadece kendi durumlarını gösteren finansal tabloları analiz ederek grup işletme hakkında doğru ve detaylı bilgi edinilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, her bir ortaklık veya iştirakin düzenlediği ayrı finansal tabloları, muhasebe ve finansal raporlama standartları çerçevesinde birleştirilerek sunulması gerekir. Bu sunum ise konsolide finansal tabloların düzenlenmesi ile gerçekleştirilebilir⁷⁶.

Ana ortaklık, bağı ortaklıklarını tamamen kendisinin kurmasının dışında iki yöntemle elde edebilir. Bu yöntemler menfaatlerin birleştirilmesi ve satın alma yöntemidir.

Menfaatleri birleştirilmesi yöntemi, işletme sahiplerinin kendi istekleri ile birleşmeleri ve hissedarlık haklarının devam etmesini sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntemde yatırım yapan işletme, bu iş için kendi oy haklarına sahip hisse senetlerini karşı tarafa vermektedir. Bu şekilde yapılan birleşme de ana ortaklık, bağı ortaklığına yapmış olduğu yatırımını nominal değeri üzerinden muhasebeleştirir. Bu yöntemde yatırım

⁷⁵ KAYA, a.g.e. S.12

⁷⁶ KAYA, a.g.e. S.12-13

yapılan işletmenin varlıklarının net değeri, net defter değerine eşit olduğu kabul edilir. Bu sebeple böyle bir yatırımın gerçekleştirilmesinde şerefiye ortaya çıkmamaktadır⁷⁷.

Satın alma yönteminde ise ana ortaklık, bağlı ortaklığın hisse senetlerinin tamamını ya da önemli bir kısmına satın almaktadır. Satın alınan hisse senetlerinin değerinin tespitinde piyasa fiyatı esas alınmaktadır. Ana ortaklık, bağlı ortaklığa yapmış olduğu yatırımını maliyet bedeli üzerinden aktifleştirmektedir. Bu sebeple, piyasa fiyatı ile maliyet bedeli arasında ki farktan dolayı şerefiye ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan şerefiye TFRS 3 hükümlerine göre muhasebeleştirilmektedir⁷⁸.

Ana ortaklık olarak adlandıracağımız bir işletmenin yurt dışında faaliyet gösteren bir bağlı ortaklığı, iştiraki veya iş ortaklığının olması durumunda bu işletmenin finansal tablolarının konsolide edilmesinde dikkat edilmesi gereken önemli hususlar bulunmaktadır. Bu hususlar⁷⁹;

- Ana ortaklığın yurt dışında yatırım yaptığı işletmenin finansal tabloları konsolidasyona tabi tutulacağı zaman, finansal tablo kalemleri ana ortaklığın kendi ülkesinin para birimine çevrilmesi durumu ortaya çıkacaktır. Yurt dışındaki işletmenin finansal tabloları, ana ortaklığın para birimine çevrilirken dikkate alınacak olan değerlendirme ölçüsü ne olacaktır? Bu sorunun cevabı döviz kurları olacaktır. Yalnız burada yine bir orun ortaya çıkmaktadır. Bu sorun da hangi döviz kurunun kullanılacağıdır, yani dönem sonu kuru mu, ortalama yıllık kur mu, alış kuru mu, satış kuru mu yoksa serbest piyasa kuru mu?
- Ortaya çıkacak olan diğer bir problem ise yurt dışında faaliyet gösteren işletmenin finansal tablolarının hazırlanmasında dikkate alınmış olan standartlardır. Eğer yurt dışındaki işletme yerel mevzuata uygun olarak finansal tablolar hazırlamışsa veya başka standartlar dikkate alınarak hazırlanmışsa, bu işletmenin finansal tablolarının konsolidasyona tabi tutulması için yapılması gereken diğer bir işlem de yurt dışındaki işletmenin finansal tablolarının ana ortaklığın kendi ülkesinde

⁷⁷ RAFET AKTAŞ, ALİ DERAN, “Konsolide Finansal Tablolarla İlgili IFRS Çerçevesinde Hazırlanan Ulusal Düzenlemelerin İncelenmesi”. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2004 S.7

⁷⁸ AKTAŞ ve DERAN, a.g.e. S.7.

⁷⁹ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.490

kullanılması zorunlu olan yasal mevzuata veya standartlara uygun olarak tekrar düzenlenmesidir.

Yabancı para birimine bağı olarak düzenlenmiş olan finansal tabloların yerel para birimine çevrilmesinde kullanılması kabul gören dört yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemler⁸⁰;

- Dönem sonu kuru (cari kur) yöntemi,
- Cari-cari olmayan yöntem,
- Parasal-parasal olmayan yöntem,
- Geleneksel (temporal) yöntem.

Cari Kur Yöntemi, bu yöntemde yabancı para birimi ile düzenlenmiş olan finansal tabloların yerel para birimine çevrilmesi sırasında;

- Varlıklar ve borçlar dönem sonu kuru ile,
- Gelir tablosu kalemleri, bu kalemlerin meydana geldiği zamandaki kur ile bu kur belirlenemiyorsa dönemin ağırlıklı ortalama kuru ile ya da dönem sonu kuru ile,
- Birikmiş geçmiş dönem kârları tarihi kurla,
- Dönem kârı, gelir tablosu kalemlerinin düzeltilmiş sonucu olarak,
- Temettüleri dağıtım anındaki kurla,
- Nominal sermaye tarihi kurla çevrilecektir.

Cari-Cari Olmayan Yöntem, bu yöntemde bilanço kalemleri cari ve cari olmayan şeklinde sınıflandırılarak değerlendirilir. Cari kalemler bilanço günündeki cari kur ile değerlendirilirken, cari olmayan kalemler ise tarihi kur ile değerlendirilir.

Parasal-Parasal Olmayan Yöntem, cari-cari olmayan yöntemdeki duruma benzer olarak bu yöntemde de bilanço kalemleri parasal kalemler ve parasal olmayan kalemler olarak sınıflandırılır ve parasal kalemler cari kurla, parasal olmayan kalemler ise tarihi kur ile değerlendirilir.

Geleneksel (Temporal) Yöntem, bu yöntem de konsolide hesapların, yabancı işletmenin faaliyetlerin ana ortaklık tarafından yapılmış gibi gösterilmesi gerekliliğini

⁸⁰ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.491-494

ortaya koyar. Bu yöntemde, cari değerle kayıt altına alınmış olan, parasal olmayan kalemlerin çevrilmesinde cari kur kullanılır.

Finansal tabloların konsolide edilmesinde kullanılan başlıca üç temel yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemler tam konsolidasyon, oransal konsolidasyon ve öz kaynak yöntemidir. Bu yöntemlerden oransal konsolidasyon yöntemi iş ortaklıklardaki yatırımların muhasebeleştirilmesinde kullanılması 28.10.2011 tarihinde TMS 31 İş Ortaklıklardaki Yatırımların yerini alan TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardına göre alternatif seçim olmaktan çıkarılmış ve hem iştiraklerdeki hem de iş ortaklıklardaki yatırımların muhasebeleştirilmesinde sadece öz kaynak yönteminin kullanılması kabul edilmiştir. Ancak çalışmanın bu bölümünde oransal konsolidasyon yöntemi literatür de sıklıkla açıklanması sebebiyle açıklanması gerekli görülmüştür. Bu yöntemler aşağıda sırası ile açıklanmıştır.

3.3.1. Tam Konsolidasyon

Tam konsolidasyon, yatırım yapılan işletmenin finansal tablolarındaki hesap kalemlerinin her birinin ortaklık oranının dikkate alınmadan yatırımı yapan işletmenin finansal tabloları ile birleştirilmesi yöntemidir.

Tam konsolidasyonda ana ortaklığın finansal durum tablosunda varlıklarında yer alan iştirak tutarları, bağlı ortaklığın sermayesinden mahsup edilir. Yapılacak olan bu eliminasyon kaydından sonra her iki işletmenin varlıkları ve borçları birleştirilir. Bağlı ortaklığın ilgili dönemde elde etmiş olduğu kârdan ana ortaklığa düşen kısım alınır ve öz kaynaklarda birleştirilmek suretiyle konsolidasyon gerçekleştirilir⁸¹.

Tam konsolidasyon işleminde önemli olan noktalardan biri yatırım yapılan işletme üzerinde yatırım yapan işletmenin kontrol gücüdür. Kontrol gücü standartta;” Bir işletmenin faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla, söz konusu işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücü” olarak tanımlanmıştır. Ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerinde kontrol gücünün olup olmadığını standartlarda yer alan ilkelere göre belirlemesi ve kontrolün var olduğunun belirlenmesi durumunda ana ortaklık, bağlı ortaklığın

⁸¹ GÜVEMLİ, a.g.e. S.45

finansal tablolarını tam konsolidasyon yöntemini uygulayarak konsolide finansal tablolarını düzenlemesi gerekmektedir.

Yukarıda tam konsolidasyonla ilgili yapılan açıklamalara bakıldığı zaman, tam konsolidasyonda önemli olan noktalardan biri yatırım yapan işletmenin, yatırım yapılan işletme üzerindeki kontrol gücüdür. Ayrıca tam konsolidasyon yöntemi yatırım yapılan işletmenin finansal tablo kalemleri yatırım yapan işletme ile birleştirilmesi esnasında konsolide finansal tabloların düzenleme esasları dikkate alınıp, gerekli eliminasyon kayıtları yapıldıktan sonra herhangi bir şekilde yatırım yapılan işletme üzerindeki sahip olunan yüzde tutar dikkate alınmadan konsolidasyon işlemi gerçekleştirilmesini savunan bir yöntem olduğu söylenebilir.

3.3.2. Oransal Konsolidasyon

Oransal konsolidasyon yöntemi, müşterek olarak kontrol edilen bir ortaklık işletmesinin finansal tablolarında yer alan varlık, borç, gelir ve giderlerin ortaklık üzerinde sahip olunan hak yüzdesi oranında konsolidasyona tabi tutulduğu bir yöntemdir⁸².

Oransal konsolidasyon yönteminde önemli olan ortaklık oranıdır. Yatırım yapan işletme, yatırım yaptığı işletmenin finansal tablo kalemlerini konsolidasyon işlemine tabi tutacağı zaman dikkat edilecek olan husus ortaklık oranı olacaktır. Bu sebeple, bu yöntemin uygulanmasında azınlık payları söz konusu olmayacaktır.

Oransal konsolidasyon yöntemi, bağlı ortaklığın varlıkları üzerinde birden fazla kurumun söz sahibi olduğu durumlarda uygulanır⁸³. Oransal konsolidasyon yönteminin uygulama esasları şöyle sıralanabilir⁸⁴;

- Konsolide finansal durum tablosunda, ana ortaklığın finansal durum tablosunda yer alan iş ortaklıklarına ait yatırım tutarı ile iş ortaklıklarının finansal durum tablosunda ana ortaklığa ait olan öz kaynaklar arındırılır,

⁸² SALİM ŞENGEL, Ortak Girişim (Joint Venture) Faaliyetlerinin Raporlaması. 2004 S.108

⁸³ GÜVEMLİ, a.g.e. S.47

⁸⁴ KAYA, a.g.e. S.108

- İş ortaklıklarının varlıkları, borçları, gelirleri ve giderlerinden ana ortaklığa düşen paylar neticesinde konsolide finansal tablolara dahil edilir,
- Grup içi işlemlerden kaynaklanan işlemler, gerçekleşmemiş gelirler ve herhangi bir değer düşüklüğünden kaynaklanmayan zararlar ana ortaklığın payı oranında konsolide finansal tablolardan elimine edilir,
- İş ortaklığının kar dağıtımına ilişkin ödenecek olan vergiler 12 nolu TMS'ye göre muhasebeleştirilecektir.

3.3.3. Öz Kaynak Yöntemi Konsolidasyon

Öz kaynak yöntemi 28 numaralı TMS'de şöyle tanımlanmaktadır; “İştirakteki yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilerek, sonrasında bu tutarın yatırım yapılan iştirakin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği ve böylece yatırımcı işletmenin kâr veya zararının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından kendisine düşen payı kapsadığı muhasebeleştirme yöntemidir” (TMS 28 Md. 2).

Öz kaynak yöntemi, iştiraklerin ve iş ortaklıklarının konsolide finansal tablolarda muhasebeleştirilmesinde kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, iştirak ve iş ortaklığı niteliği taşıyan yatırımların ilk defa muhasebeleştirilmesinde elde etme maliyetini benimseyen, daha sonraki dönemlerde muhasebeleştirilen tutarın yatırım yapılan işletmenin net varlıklarında meydana gelen değişimlere bağlı olarak artırılmasını veya azaltılmasını öngören bir yöntemdir⁸⁵.

Yukarıda yapılan açıklamalarda göz önünde bulundurulduğunda, öz kaynak yönteminin temel de yatırım yapan işletmenin yatırım yaptığı tarihteki yatırım tutarı üzerinden ilgili yatırımı finansal tablolara almasını ve daha sonraki zaman dilimlerinde yatırım yapılan işletmede meydana gelen değişiklikler de göz önünde bulundurularak yatırım tutarının artırılmasını ya da azaltılmasını öngören bir yöntem olduğu söylenebilir. Yatırım yapılan işletmenin, yatırımcılarına dağıtacağı kâr payı vb. dağıtımlar yatırımın defter değerini azaltıcı bir etken olacaktır.

⁸⁵ KAYA, a.g.e. S.81

3.4. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARA İLİŞKİN STANDARTLAR

Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşturulması ile ilgili çalışmaların temeli 1960'lı yıllara kadar dayanmaktadır. 1960'lı yıllarda bu standartların oluşturulmasına ilişkin tartışmalar gündemde olmasına karşın uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları ilk defa 1972 yılında Sydney de yapılan 10. Uluslararası Muhasebeciler Kongresi tarafından bir örgütsel yapı içerisinde standartların düzenlenmesi kararlaştırılmış ve uygulanmaya başlamıştır. Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşturulması ve uygulamaya geçirilmesine ilişkin olarak çeşitli kuruluşlar oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar aşağıdaki gibi sıralanabilir⁸⁶;

- Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee- IASC); Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, Hollanda ve ABD'de bulunan muhasebe örgütlerinin arasında imzaladıkları bir anlaşma sonucunda 1973 yılında kurulmuştur,
- Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board - IASB); Kurulun başlangıcı, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi'ne dayanmaktadır. IASB, 29 Haziran 1973 tarihinde Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve Amerika Birleşik Devletleri muhasebe örgütlerinin anlaşması sonucu kurulmuştur,
- Muhasebe örgütlerinin uluslararası alandaki çalışmaları, 1977 yılında Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants - IFAC) çatısı altında organize olmuştur,
- 1981 yılında, IASC ve IFAC; IASC'nin uluslararası muhasebe standartlarını oluşturmada ve uluslararası muhasebe sorunları üzerinde yapacakları çalışmaları yayınlama konusunda tek ve tam yetkili olduğu konusunda anlaşmışlardır,
- Aynı dönemde, IFAC'ın tüm üyeleri IASC'nin de üyesi olmuşlardır,

⁸⁶ ŞENGEL, a.g.e. S.109

- Türkiye’den Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği’nin (TMUD) IASB’ye üyeliği 1979 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Türkiye Serbest Muhasebeci Finansal Müşavirler ve Yeminli Finansal Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) 1994 yılında IASB’ye üye olmuştur.

Özetle belirtmek gerekirse, 2000’li yıllara kadar uluslararası standartlarla ilgili çalışmalar IASC tarafından oluşturulmuş, 2000’li yıllardan sonra bu çalışmalar IASB tarafından yürütülmeye başlanmıştır. 1 Nisan 2001 tarihinden sonra IASB, uluslararası standart oluşturma görev ve sorumluluklarını IASC’den tamamen devralmıştır. IASC tarafından standartlar Uluslararası Muhasebe Standartları (International Accounting Standards-IAS) adı altında çıkartılırken, IASB tarafından Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards- IFRS) adı altında çıkartılmaya başlanmıştır⁸⁷.

Türkiye uluslararası standartlara tam uyumu benimsemiş olup, yayınlanan bütün standartlar Türkçeye Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından çevrilmiş ve uygulanması kabul edilmiştir. Türk Ticaret Kanun’unun (TTK) kabul edilmesi ile birlikte 01 Temmuz 2012 tarihinde isteğe bağlı olmak üzere, kesin olarak 01 Ocak 2013 tarihinden itibaren tüm işletmeler tarafından kullanılması zorunlu hale getirilmiştir⁸⁸.

Türkiye’de TTK ile muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşturulması ve uygulanması görevi TMSK’ ya verilmesine rağmen, kurul lav edilmiş ve yerine Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu kurularak bütün yetki ve sorumluluk bu kuruma devredilmiştir⁸⁹.

Çalışmada TMS ve TFRS’ler ile ilgili olarak konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunulmasına ilişkin standartlar açıklanmış olup, bu açıklamalar gerçekleştirilirken Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayınlanan standartlar dikkate alınmıştır.

⁸⁷ METE ÖZMENÇ, “Türkiye Muhasebe Standardı-5 Konsolide Finansal Tablolar”, Mali Çözüm, Sayı: 66 (Ocak – Şubat – Mart 2004); TSPAKB, s.88.

⁸⁸ ŞENGEL, a.g.e. S.109

⁸⁹ YAKUP SELVİ ve FATİH YILMAZ, “SPK Konsolidasyon Tebliği’nin İncelenmesi ve Örnek Bir Uygulama”, Mali Çözüm, Sayı: 59 (Nisan – Mayıs - Haziran 2002) S.54

3.4.1. Türkiye Finansal Raporlama Standardı 10: Konsolide Finansal Tablolar Standardı

Bu standardın amacı, bir işletmenin bir veya daha fazla işletmeyi kontrol etmesi durumunda hazırlanacak olan finansal tabloların hazırlanmasına ve sunulmasına ilişkin olarak finansal raporlama ilkelerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda ana ortalığın kontrol gücüne sahip olduğu yurtiçi ve yurtdışındaki tüm bağlı ortaklıklarını konsolide finansal tablolarına dahil etmesi gerekmektedir⁹⁰.

3.4.2. Türkiye Muhasebe Standardı 1: Finansal Tabloların

Sunuluşu

Bu standardın amacı işletmelerin hem geçmiş dönem finansal tabloları ile hem de diğer işletmelerin finansal tabloları ile karşılaştırmaya uygun cari dönem finansal tabloların hazırlanmasına ilişkin olarak temel esasları belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için standart, finansal tabloların sunuluşu, yapısı ve içeriği ile ilgili bilgileri açıklar.

Bu standart, TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardına göre konsolide finansal tablolarını sunan işletmeler ve TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar Standardına göre finansal tablolarını sunan işletmelerde dahil olmak üzere tüm işletmelere uygulanır.

Bu standarda göre tam bir finansal tablolar seti aşağıdakilerden oluşur⁹¹;

- Dönem sonu finansal durum tablosu (bilanço);
- Döneme ait kapsamlı gelir tablosu,
- Döneme ait öz kaynak değişim tablosu,
- Döneme ait nakit akış tablosu,
- Önemli muhasebe politikalarını özetleyen dipnotlar ve diğer açıklayıcı notlar,
- Bir işletmenin bir muhasebe politikasını geriye dönük olarak uygulaması durumunda ya da bir işletmenin finansal tablolarındaki kalemleri geriye dönük olarak yeniden ifade etmesi söz konusu olduğunda ya da işletmenin finansal tablo

⁹⁰ HÜSEYİN MERT, “Konsolidasyonda Muhasebe Politikaları Birliğinin Sağlanması Ve Süreç İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri”. IBANESS Conference Series, 28-29 Ekim 2017 S. 310

⁹¹GÜVEMLİ, a.g.e. S.51-52

kalemlerini yeniden sınıflandırdığında, karşılaştırılabilir en erken dönemin başına ait finansal durum tablosu (bilanço).

İşletmeler sunacağı finansal tabloların bütününe aynı önemi vererek sunmalıdırlar. Bütün finansal tablolar işletmeler için artık ana ya da ek finansal tablo olmayıp hepsi hazırlanması zorunlu finansal tablolardır. Finansal tabloları TFRS'lere uygun olarak hazırlayıp sunan işletmeler bunu dipnotlarında açıklamaları gerekir. TFRS'lerin tüm maddelerine uyum sağlanmadıkça da finansal tabloların TFRS'lere uygun olarak hazırlandığı söylenmez.

Bu standart muhasebe işlemleri ile ilgili olarak aşağıdaki temel kavramları açıklamış ve yapılan işlemlerde bu kavramların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu kavramlar şöyledir;

İşletmenin Sürekliliği Kavramı: İşletme finansal tablolarını hazırlayacağı zaman işletmenin faaliyetlerinin sürekli olacağını düşünerek hazırlar. Eğer işletmenin yönetim tarafından tasfiye edilmesi veya ticari faaliyetlerin sona erdirilmesi gibi bir durum yok ise hazırlanacak olan finansal tablolar süreklilik kavramına uygun olarak hazırlanır. İşletme finansal tabloları hazırlarken süreklilik kavramına ters düşen durumlar var ise bu durumlar açıkça belirtilmelidir. Süreklilik kavramına uygun olmayan finansal tablolar hazırlanacaksa eğer, bu durum finansal tablolar hazırlanırken nedenleri açık bir şekilde belirtilmelidir⁹².

Tahakkuk Esası Kavramı: İşletme hazırlayacağı tam set finansal tablolar setinden nakit akış tablosu hariç olmak üzere diğer bütün finansal tablolarını muhasebenin tahakkuk esasına göre hazırlar. Tahakkuk esası, gelirlerin ve giderlerin nakden tahsil edildiği veya ödendiği zaman değil ortaya çıktıkları anda gerçekleştiğinin kabul edilmesi ve muhasebeleştirilmesidir.

Önemlilik ve Birleştirme Kavramı: İşletme, benzer kalemlerden oluşan her bir önemli sınıfı, finansal tablolarda ayrı bir biçimde gösterir. İşletme, nitelikleri ve işlevleri itibariyle farklı olan kalemleri nemsiz olmadıkları takdirde, ayrı olarak sunar. Bir hesap kalemi kendi başına önemli değilse, bu tablolarda ya da dipnotlarda diğer kalemlerle

⁹² GÜVEMLİ, a.g.e. S.51-52

birleştirilir. Bu tablolarda ayrı olarak sunulacak kadar öneme sahip olmayan bir kalemin dipnotlarda ayrı olarak sunulması gerekebilir.

Netleştirme (Mahsup Etme) Kavramı: İşletme TFRS'ler izin vermediği müddetçe varlıkları, borçları, gelirleri ve giderleri netleştiremez. Bu duruma şöyle bir örnek verilebilir: İşletmenin A satıcısına 500 TL borcu ve yine aynı işletmeden 600 TL alacağı olsun. İşletme bu durumda Satıcılar hesabının alacağında 500 TL, Alıcılar hesabının borcunda ise 600 TL olarak raporlaması gerekmektedir. Alacağın ve borcun aynı işletmeden olması durumu söz konusu olduğundan işletme bu durumda 100 TL'lik bir fazla gözüken alacağı mevcut olduğundan bu durumu Alıcılar hesabını 100 TL borçlandırarak gösteremez, çünkü bu işlem bir netleştirmedir ve izin verilmemektedir. Ancak varlıkların, örneğin stok değer düşüklüğü veya şüpheli alacaklar karşılığı gibi, düzenleyici hesaplar düşüldükten sonra net değerleri ile gösterilmesi netleştirme değildir.

Karşılaştırılabilir Olma Kavramı: İşletme cari dönemde hazırlamış olduğu finansal tablolarında yer alan tutarlara ilişkin olarak geçmiş yıllara ilişkin olarak karşılaştırmalı bilgiler sunmalıdır. İşletme, karşılaştırmalı bilgiler sunarken gerek görüldüğü zaman ilgili karşılaştırmalı bilgileri metinsel veya tanımsal olarak vermelidir. İşletme karşılaştırmalı bilgileri her finansal tablolardan ikişer adet sunarak gerçekleştirmelidir. Eğer bir muhasebe politikasını geriye doğru uyguluyorsa, iki adet finansal durum tablosuna ek olarak karşılaştırılabilir en yakın zamana ilişkin olarak bir adet daha finansal durum tablosu da ayrıca raporlamalıdır.

Tutarlılık Kavramı: İşletme, finansal tablolarında kullanmış olduğu muhasebe politikalarını eğer önemli bir sebep yok ise takip eden dönemlerde sürdürmelidir. Eğer aşağıdaki durumlardan biri yok ise işletme, muhasebe politikalarını aynen devam ettirmelidir. Bu durumlar⁹³;

- İşletme faaliyetlerinin niteliklerinde önemli değişiklikler olmasından veya finansal tabloların yeniden gözden geçirilmesinden sonra, başka bir sunuluş ve sınıflandırmanın, TMS 8'in muhasebe politikalarının seçimi ve uygulanması kriterine göre daha uygun olacağı açık bir biçimde ortadaysa,

⁹³ GÜVEMLİ, a.g.e. S.51-52

- Bir TFRS'nin sunuluşta bir değişiklik gerektirmesi durumunda.

3.4.3. Türkiye Finansal Raporlama Standardı 3: İşletme Birleşmeleri Standardı

Bu standardın amacı, raporlama yapan işletmenin finansal tablolarında var olan işletme birleşmelerine veya birleşmenin etkilerine ilişkin olarak ihtiyaca uygun, karşılaştırılabilir ve güvenilir raporlama yapmasını sağlamaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için bu standart aşağıdaki işlemleri açıklar;

- Edinilen işletmenin tanımlanabilir arlıklarını, borçlarını ve kontrol gücü olmayan paylarını (azınlık paylarını) finansal tablolarında nasıl muhasebeleştireceği ve ölçüleceği;
- İşletme birleşmesinde edinilen şerefiyeyi veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancı nasıl muhasebeleştireceği ve ölçüleceği,
- Finansal tablo kullanıcılarının işletme birleşmesinin niteliği ve etkilerini değerlendirebilmeleri için hangi bilgileri açıklayacağını nasıl belirlediği.

İşletme, birleşme işlemini satın alma yöntemini kullanarak muhasebeleştirir. Bu sebeple bazı bilgilerin bilinmesi gerekmektedir. Bu bilgiler şöyledir⁹⁴;

- Edinen işletmenin belirlenmesi;
- Birleşme tarihinin belirlenmesi;
- Edinilen tanımlanabilir varlıkların, üstlenilen tanımlanabilir borçların ve kontrol gücü olmayan payların (azınlık paylarının) finansal tablolara yansıtılması ve ölçülmesi,
- Şerefiye veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancın muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi.

Edinilen işletmenin belirlenmesinde TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardındaki hükümler geçerli olmaktadır. Burada edinilen işletme, kontrolü başka bir işletme tarafından ele geçirilen işletme olarak tanımlanabilir.

⁹⁴ ŞENGEL, a.g.e. S.115

Edinen işletme, edinme tarihi olarak edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirdiği tarihi dikkate alır. Yani edinme tarihi, kontrolün ele geçirildiği tarihtir. Edinme tarihinde edinen işletme, edinilen işletmenin varlıklarına sahip olduğu ve borçlarını üstlendiği tarihtir.

Edinme tarihi itibarıyla edinen işletme, edinilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını, üstlenilen tanımlanabilir borçlarını ve azınlık paylarını finansal tablolarına yansıtır. Satın alma yönteminin kullanılarak muhasebeleştirilmesinde edinen işletmenin edinilen işletmenin varlıklarını ve borçlarını muhasebeleştirilebilmesi için edinilen işletmenin varlıklarının ve borçlarının Kavramsal Çerçeve'de belirtilen varlık ve borç tanımına uygun olması gerekmektedir. Ayrıca, satın alma yönteminin bir parçası olarak muhasebeleştirilmesinin gerçekleştirilebilmesi için tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların ayrı işlemlerin sonucu olarak değil işletme birleşmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Yani, işlem ayrı işlemlerin bir sonucu değil işletme birleşmesinden doğan varlıkların ve borçların el değiştirmesinin bir sonucudur.

Edinen işletmenin uygulamış olduğu muhasebe politikalarına bağlı olarak, edinilen işletmenin varlık ve borç olarak nitelendirmediği bazı işlemleri varlık ve borç olarak kaydetmesini gerektirebilir.

Birleşme tarihinde edinen işletme, edinilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını ve üstlenilen tanımlanabilir borçlarını diğer TFRS'lere de uygun olması bakımından sınıflandırmalı veya belirlemelidir.

Edinen işletme edinilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını ve üstlenilen tanımlanabilir borçlarını gerçeğe uygun değeri ile ölçer. Edinen işletme her bir işletme birleşmesinde, mevcut ortaklık payları olan ve tasfiye durumunda hamiline işletmenin net varlıklarının orantılı payından hak sağlayan edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların unsurlarını, birleşme tarihinde⁹⁵;

- Gerçeğe uygun değer üzerinden ya da
- Mevcut ortaklık araçlarının, edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarının muhasebeleştirilen tutarlarındaki orantılı payı üzerinden ölçer.

⁹⁵ KAYA, a.g.e. S.95

Edinen işletme, birleşme sonucunda ortaya çıkabilecek olan şerefiyeyi aşağıda verilen (a) maddesindeki unsurların (b) maddesindeki unsurlardan fazlası olarak ölçer ve muhasebeleştirir.

Aşağıdakilerin toplamı (a);

- Bu TFRS'ye uygun olarak ölçülmüş, genellikle birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değer üzerinden ölçümü gerektiren transfer edilmiş bedel;
- Bu TFRS'ye uygun olarak ölçülmüş, edinilen işletmedeki azınlık payı (kontrol gücü sağlamayan pay) tutarı ve Aşamalı olarak gerçekleşen bir işletme birleşmesinde edinen işletmenin daha önceden elde tuttuğu edinilen işletmedeki özkaynak payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri.

Bu TFRS'ye uygun olarak ölçülmüş, edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarları (b).

3.4.4. Türkiye Finansal Raporlama Standardı 10: Konsolide Finansal Tablolar Standardı

Bu standardın amacı, bir işletmenin bir veya daha fazla işletmeyi kontrol etmesi durumunda hazırlanacak olan finansal tabloların hazırlanmasına ve sunulmasına ilişkin olarak finansal raporlama ilkelerini belirlemektir.

Bu amacı gerçekleştirebilmesi bakımından bu standart⁹⁶;

- Bir veya daha fazla işletmeyi kontrolü altında bulunduran işletmenin konsolide finansal tabloları hazırlamasını zorunlu kılmaktadır,
- Kontrol ilkesini tanımlayarak bunu konsolidasyonun temel dayanak noktası haline getirmektedir,
- Yatırım yapan işletmenin yatırım yaptığı işletmeyi kontrol edip etmediğini ve bu sebeple konsolide finansal tablo hazırlayıp hazırlamayacağını belirlerken kontrol ilkesinin nasıl uygulanacağını düzenlemektedir,

⁹⁶ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.397-399

- Konsolide finansal tablolar hazırlanırken uygulanacak olan muhasebe ilkelerini belirlemektedir.

Ana ortaklık niteliğinde olan bir işletme konsolide finansal tablolar düzenlemek ve bunları sunmak zorundadır. Sadece aşağıda belirtilen durumlar meydana gelirse işletme konsolide finansal tabloları düzenlemek ve sunmak zorunda değildir. Bu durumlar;

- Ana ortaklığın başka bir işletmenin kısmen veya tamamen bünyesinde bulundurduğu bağlı ortaklık olması ve oy hakkı bulunmayan ortaklar da dahil olmak üzere diğer ortaklara konsolide finansal tabloların düzenlenmeyeceğinin bildirilmiş olması ve diğer ortakların bu duruma itiraz etmemiş olması,
- Ana ortaklığın borçlanma araçlarının veya öz kaynağa dayalı finansal araçlarının kamuya açık olan bir piyasada işlem görmüyor olması,
- Ana ortaklığın herhangi bir finansal aracın kamuya açık bir piyasada ihracı için bir sermaye piyasası otoritesine veya düzenleyici diğer bir kuruma finansal tablolarını vermek suretiyle başvuru yapmamış olması veya başvuru yapma sürecinde olmaması,
- Ana ortaklığın nihai veya herhangi bir ara kademe ana ortaklığının kamunun kullanımına açık ve TFRS'lere uygun konsolide finansal tablolar hazırlıyor olması.

Yatırımcı işletme yatırım yapmış olduğu işletme ile olan ilişkisinin yapısını dikkate almaksızın yatırım yapmış olduğu işletmeyi kontrol edip etmediğinin değerlendirmesini yaparak ana ortaklık olup olmadığını belirler.

Yatırımcı işletme yatırım yaptığı işletmeden değişken getiriler elde etmesi veya bu getirileri elde etme hakkının bulunması, aynı zamanda elde edilen/edilecek olan getirileri işletme üzerindeki gücüyle etkileme imkânına sahip olan işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde kontrolünün olduğu kabul edilir. Bu durumda yatırım yapan işletme aşağıdaki durumların var olması durumunda yatırım yapmış olduğu işletmeyi kontrol ettiği kabul edilir. Bu durumlar⁹⁷;

- Yatırım yaptığı işletme üzerinde bir güce sahip olması,

⁹⁷ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.397-399

- Yatırım yaptığı işletme ile olan ilişkisinden dolayı değişken getiriler elde etmekte veya bu getirilere hak sahibi olması,
- Elde edilecek olan getirileri işletmeyi etkileme gücü ile değiştirebilmesi.

İki veya daha fazla yatırımcı işletmenin yatırım yapmış oldukları işletmenin faaliyetlerini etkileyebilmek için tek başlarına hareket edemedikleri durumlarda bu TFRS hükümleri uygulanmaz. Çünkü, böyle bir yatırım iş ortaklığıdır ve bu yatırımın finansal raporlamaya ilişkin etkileri diğer TFRS'ler de açıklanmıştır (TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardı, TMS 28 İştirakler ve İş Ortaklıkları Standardı ve TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı gibi.).

Yatırım yapan işletmenin yatırım yapmış olduğu işletme üzerindeki kontrolünün olup olmadığına ilişkin olarak değerlendirmeler yapılırken göz önünde bulundurulmuş güç ve getiri kavramları ve bunlar arasındaki ilişki aşağıdaki şekilde açıklanmıştır;

Güç Kavramı: Yatırım yapan işletmenin yatırım yapmış olduğu işletmedeki faaliyetlerini yönetme imkânı veren hakları elinde bulundurması durumunda yatırım yapılan işletme üzerinde bir güce sahip olduğu kabul edilir. Güç haklardan doğmaktadır.

Getiriler: Yatırım yapan işletme yatırım yapmış olduğu işletmeden sağlayacağı getiriler yatırım yapılan işletmenin finansal performans sonuçlarına bağlı olmakta ve bu sebeple değişken getiriler maruz kalmakta veya bu getiriler üzerinde hak sahibi olmaktadır. Burada yatırımcının getirisi pozitif, negatif veya hem pozitif hem negatif olabilir.

Yatırım yapan işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde kontrolünün olması sadece gücün ve getirilerin olmasına bağlı değildir, aynı zamanda getirilerin değişkenliğini etkileme gücüne sahip olması gerekmektedir.

Ana ortaklık, konsolide finansal tablolarını hazırlarken benzer koşullarda ki benzer olay ve işlemler için aynı muhasebe politikalarını uygular. Yatırım yapılan işletmenin konsolide edilmesi yatırımcı işletmenin kontrolü elde ettiği tarihte başlar ve kontrolü kaybettiği tarihte sona erer⁹⁸.

⁹⁸ VOLKAN DEMİR ve OĞUZHAN BAHADIR, UFRS/TFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.52

Ana ortaklık hazırlayacağı finansal durum tablosunda kontrol gücü olmayan payları (azınlık paylarını) öz kaynaklar hesap sınıfının altında kendi ortaklarının paylarından ayrı olarak göstermesi gerekmektedir.

Bir ana ortaklık yatırım yapmış olduğu işletme üzerindeki kontrol gücünü kaybettiğinde aşağıdaki işlemleri yapması gerekmektedir. Bu işlemler⁹⁹;

- Kontrolünü kaybettiği eski bağık ortaklığının varlıklarını ve borçlarını finansal durum tablosu dışında bırakır,
- Eski bağık ortaklığında devam eden yatırımları kontrolü kaybettiği andaki gerçeğe uygun değeri üzerinden finansal tablolara yansıtır. İlk muhasebeleştirme işleminden sonra bu yatırımları ve eski bağık ortaklığı ile olan borç ve alacaklarını ilk TFRS'lere göre muhasebeleştirir. Tespit edilen gerçeğe uygun değer, yatırımın TFRS 9 Finansal Araçlar Standardına göre muhasebeleştirilmesi durumunda finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesi durumundaki gerçeğe uygun değeri, iştirak veya iş ortaklığı olarak nitelendirilip muhasebeleştirilmesi durumunda ise iştirak veya iş ortaklığının ilk muhasebeleştirilmesi sırasındaki maliyet bedeli olarak dikkate alınır,
- Kontrolü sağlayan önceki paylara ait olan, kontrolün kaybı ile ilgili olan kazanç ve kayıpları muhasebeleştirir.

3.4.5. Türkiye Finansal Raporlama Standardı 11: Müşterek Anlaşmalar Standardı

Bu standardın amacı, müştereken kontrol edilen anlaşmalarda payı olan işletmelerin yapacağı finansal raporlamada dikkate alacakları ilkeleri belirlemektir. Standart bu amacı yerine getirebilmek için bu standartta müşterek kontrolü tanımlayarak müşterek anlaşmaya taraf olan işletmelerin hak ve yükümlülüklerini belirler ve bu hak ve yükümlülükler doğrultusunda müşterek anlaşmanın türüne uygun olarak yapacağı muhasebe işlemlerini ortaya koymaktadır.

⁹⁹ AKDOĞAN ve TENKER, a.g.e. S.397-399

Müşterek anlaşma, iki veya daha fazla işletmenin yatırım yapılan işletme üzerinde ortak kontrole sahip olduğu anlaşmadır. Müşterek anlaşma bir müşterek faaliyet ya da iş ortaklığıdır. Müşterek anlaşmanın bu tanım doğrultusunda iki özelliği bulunmaktadır. Bunlar¹⁰⁰;

- Yatırım yapılan işletme üzerinde ortak kontrole sahip olan işletmeler, sözleşmeye bağlı bir anlaşma ile sınırlandırılmıştır,
- Sözleşmeye bağlı olarak yapılan anlaşma taraflara yatırım yapılan işletme üzerinde müşterek kontrol hakkı vermektedir.

Müşterek anlaşma sonucunda ortaya çıkan müşterek kontrol, standart tarafından şu şekilde açıklanmıştır: Müşterek kontrol, bir anlaşma üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılmasıdır. Burada bahsedilen kontrol, yatırım yapılan işletmenin faaliyetleri ile ilgili olarak alınacak olan kararların taraflarca ortak mutabakatı sonucunda vardır.

Müşterek anlaşmada taraflardan herhangi biri anlaşmayı tek başına kontrol edemez. Anlaşmanın müşterek kontrolüne sahip olan taraflardan herhangi biri, diğer taraflardan herhangi birinin anlaşmayı kontrol etmesini engelleyebilir.

Müşterek anlaşma kendi içerisinde tarafların kendilerinin sahip oldukları hak ve yükümlülükler bakımından belirleyeceği bir şekilde müşterek faaliyet ve iş ortaklığı şeklinde ayrılabilir¹⁰¹.

Müşterek faaliyet: Anlaşmanın müşterek kontrolüne sahip olan tarafların bu anlaşma ile doğan varlıklar üzerinde haklara ve borçlar üzerinde yükümlülükler sahip oldukları müşterek bir anlaşma türüdür. Söz konusu bu taraflara müşterek faaliyet katılımcısı adı verilmektedir.

İş ortaklığı: Anlaşmanın müşterek kontrolüne sahip olan taraflarının anlaşma ile doğan net varlıklar üzerinde hak sahibi oldukları bir müşterek anlaşma türüdür. Söz konusu bu taraflara iş ortaklığı katılımcısı adı verilmektedir.

¹⁰⁰ KAYA, a.g.e. S.115-117

¹⁰¹ KAYA, a.g.e. S.115-117

Sözleşmeye taraf olanlar müşterek anlaşmanın, müşterek faaliyet mi yoksa iş ortaklığını olduğuna sözleşme ile ortaya çıkan hak ve yükümlülüklerini göz önünde bulundurarak karar verirler.

Müşterek faaliyet katılımcısı olarak kendini sınıflandıran taraflar finansal tablolarını hazırlarken aşağıdaki varlık, borç, gelir ve giderleri dikkate alarak raporlarlar. Bunlar¹⁰²;

- Müştereken elde bulundurulmuş varlıklardaki payı da dâhil olmak üzere varlıklarını,
- Müştereken katlanılan borçlardaki payı da dâhil olmak üzere borçlarını,
- Müşterek faaliyetten kaynaklanan çıktıya ilişkin payının satışından doğan hâsılatını,
- Müşterek faaliyet tarafından çıktının satışından doğan hâsılatın kendine düşen payı,
- Müştereken katlanılan giderlerdeki payı da dâhil olmak üzere giderlerini muhasebeleştirir.

İş ortaklığı katılımcısı olarak kendini sınıflandıran taraflar finansal tablolarını hazırlarken bu faaliyeti bir yatırım olarak dikkate alır ve muhasebeleştirir. Muhasebeleştirme işlemini gerçekleştirirken TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardını dikkate alarak öz kaynak yöntemine göre muhasebeleştirmesini yapar.

İş ortaklığına iştirak etmekle beraber yatırım yapılan işletme üzerinde müşterek kontrole sahip olunmaması durumunda taraflar bu yatırımını muhasebeleştirirken TFRS 9 Finansal Araçlar Standardını dikkate almalıdırlar¹⁰³.

¹⁰² ESER ŞAGAR, UFRS/UMS Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması, Editör: Necdet Sağlam, Salim Şengel ve Bünyamin Öztürk, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2007, s.764

¹⁰³ KAYA, a.g.e. S.115-117

3.4.6. Türkiye Muhasebe Standardı 27: Bireysel Finansal Tablolar Standardı

Bu standardın amacı, bireysel finansal tabloların hazırlanmasında bağlı ortaklıklardaki, iş ortaklıklarındaki ve iştiraklerdeki yatırımlara ilişkin uyulması gereken muhasebeleştirme ilkelerini ve gerekli açıklamaları düzenlemektir.

Bu standart kendi isteği ile ya da yerel mevzuat gereği bireysel finansal tablolar sunmasında bağlı ortaklıklardaki, iş ortaklıklarındaki ve iştiraklerdeki yatırımlara ilişkin muhasebeleştirme ilkelerini kapsar.

Bu standart, işletmelerin zorunlu olarak bireysel finansal tablolar düzenlemesini veya diğer finansal tablolara ek olarak sunulması gerektiğini belirtmez. İşletmeler bireysel finansal tablolarını ya kendi isteği ile ya da yerel mevzuat gerektirdiği için düzenler ve raporlar.

Bireysel finansal tablolar, bir ana ortaklık veya yatırım yapılan işletme üzerinde müşterek kontrolü ya da önemli etkisi bulunan bir yatırımcı tarafından sunulan ve yatırımları ya maliyet bedeli üzerinden ya da TFRS 9 Finansal Araçlar Standardına uygun olarak muhasebeleştirildiği finansal tablolardır.

Bireysel finansal tablolar konsolidasyon yapması gerekli olmayan ana ortaklıklar ve yatırımlarını öz kaynak yöntemine göre muhasebeleştirmeyen iş ortaklıkları ve iştirak yatırımları yapan işletmeler hariç olmak üzere konsolide finansal tablolara veya iş ortaklıklarını ve iştiraklerdeki yatırımlarını öz kaynak yöntemine göre muhasebeleştiren işletmeler tarafından sunulan diğer finansal tablolara ek olarak sunulan finansal tablodur. Konsolidasyon yapma gereği olmayan ana ortaklıklar ile iştirak ve iş ortaklık yatırımlarını öz kaynak yöntemine göre muhasebeleştirmekten muaf olan işletmeler finansal tablo olarak sadece bireysel finansal tablolar sunabilirler¹⁰⁴.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, yatırımlarını öz kaynak yöntemine göre muhasebeleştiren işletmelerin düzenlediği finansal tablolar bireysel finansal tablo

¹⁰⁴ GÜVEMLİ, OKTAY. “Yedinci Yönergenin Öngördüğü Konsolide Mali Tablolar ve Ülkemizdeki Uygulamalarla Karşılaştırılması”, Türkiye 12. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Editör: Latif Çakıcı, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1991, s.144.

değildir. Yine benzer şekilde, bağlı ortaklığı veya iştiraki olmayan ya da herhangi bir iş ortaklığında iş ortaklığı katılımcısı olarak yatırım yapmayan işletmelerin düzenlemiş olduğu finansal tablolar bireysel finansal tablo değildir.

Bireysel finansal tablo hazırlayan işletme, bu finansal tablolarında bağlı ortaklık, iş ortaklığı veya iştirak yatırımlarını ya maliyet bedeli üzerinden ya da TFRS 9 Finansal Araçlar Standardına uygun olarak muhasebeleştirir.

Yatırımcı işletmenin bağlı ortaklıklarından, iş ortaklıklarından veya iştiraklerinden temettü alma hakkı doğduğunda bu tutarı bireysel finansal tablolarında kâr veya zararda muhasebeleştirir.

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardında açıklandığı üzere, gerekli koşulları taşıyarak konsolide finansal tablo hazırlamayan ana ortaklıklar, bireysel finansal tablolar hazırladığında aşağıdaki bilgileri de açıklaması gerekmektedir. Bu bilgiler¹⁰⁵;

- Finansal tabloların bireysel finansal tablo olduğu; konsolide finansal tabloların TFRS 10'da yer alan muafiyet dolayısıyla hazırlanmadığı; kamuya açıklanmak üzere TFRS'lere uygun konsolide finansal tablolarını hazırlayan işletmenin adı ve faaliyetini sürdürdüğü esas yeri (farklı olması durumunda şirket olarak olduğu ülke) ve konsolide finansal tabloların elde edilebileceği adres,
- Önemli bağlı ortaklık, iş ortaklığı ve iştirak yatırımlarının listesi. Bu liste aşağıdaki bilgileri içermelidir;
 - Yatırım yapılan işletmenin adı,
 - İşletmenin faaliyetini sürdürdüğü esas yer (farklı olması durumunda şirket olarak kurulduğu ülke),
 - İşletmedeki sahiplik oranı ve oy hakkı oranının sahiplik oranından farklı olması durumunda oy hakkı oranı.
- İkinci madde uyarınca hazırlanan listedeki yatırımların muhasebeleştirilmesinde kullanılan yöntemle ilişkin açıklama.

¹⁰⁵ İSMAİL UFUK MISIRLIOĞLU, “Türkiye Muhasebe Standartları'na Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi”, Mali Çözüm, Sayı:86 (Mart – Nisan 2008), s.70

Herhangi bir muafiyet nedeniyle konsolide finansal tablo hazırlamayan ana ortaklık dışında kalan ana ortaklıklar veya yatırım yapılan işletme üzerinde müşterek kontrolü ya da önemli etkisi bulunan yatırımcı işletmeler bireysel finansal tablo hazırladıklarında aşağıdaki bilgileri de açıklamaları gerekmektedir. Bu bilgiler¹⁰⁶;

- Hazırlanan finansal tabloların bireysel finansal tablo olduğunu ve kanunen hazırlama zorunluluğu olmadığı durumlarda neden bireysel finansal tablo hazırladığının açıklaması,

3.4.7. Türkiye Muhasebe Standardı 28: İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı

Bu standardın amacı, iştiraklerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesini tanımlamak ve iştiraklerdeki yatırımlar ile iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesinde öz kaynak yönteminin kullanılmasını açıklamaktır. Bu standart, yatırım yapılan işletmelerde müşterek kontrole sahip olan ve yatırım yapılan işletmede önemli etkisi bulunduğu kabul edilen işletmeler tarafından uygulanması gerekmektedir.

Bu standart, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesinde öz kaynak yönteminin kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Öz kaynak yöntemi, yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği ve sonrasında bu tutarın yatırım yapılan işletmenin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtabilecek şekilde düzeltildiği bir muhasebe yöntemidir. Yatırımcı işletmenin kâr veya zararı, yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından kendisine düşen payı; yatırımcı işletmenin diğer kapsamlı kârı, yatırım yapılan işletmenin diğer kapsamlı kârından kendisine düşen payı kapsamaktadır¹⁰⁷.

Yatırım yapan işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde önemli bir etkisinin bulunması koşulu ile bu yatırımını iştirak olarak niteleyebilir ve iştirak olarak muhasebeleştirir. Burada bahsi geçen önemli etki kavramı standart tarafından şöyle açıklanmaktadır:

¹⁰⁶ GÜVEMLİ, a.g.e. S.67-72

¹⁰⁷ GÜVEMLİ, a.g.e. S.67-72

Önemli Etki: Bir yatırımcı işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak yatırım yapılan işletme üzerinde %20 veya daha fazla oy hakkını elde ettiği durumlarda aksi ispatlanmadığı müddetçe sahip olmuş olduğu etkidir.

Yatırım yapılan işletme üzerinde %20'nin altında oy oranına sahip olan bir işletmenin önemli bir etkisinin var olduğunu ortaya koyan koşulların olmaması durumunda önemli bir etkiye sahip olmadığı kabul edilir.

Yukarıdaki açıklamalarda dikkate alınarak yatırımcı işletmenin yatırım yapmış olduğu işletme üzerinde önemli bir etkiye sahip olması için aşağıdaki hususların bir veya birden fazlasının yatırımcı işletme tarafından taşınması gerekmektedir. Bu hususlar¹⁰⁸;

- Yatırım yapılan işletmenin yönetim kurulu ya da eşdeğer idari organında temsil edilme,
- Temettüler ya da diğer dağıtım kararları dahil olmak üzere, işletmenin politika belirleme süreçlerine katılma,
- Yatırımcı işletme ile yatırım yapılan işletme arasında önemli işlemlerin gerçekleştirilmesi,
- İşletmeler arasında yönetici personel değişimi,
- İşletme için gerekli teknik bilginin sağlanması.

Öz kaynak yöntemine göre iştirakler ve iş ortaklıklarına yapılan yatırımlar ilk olarak elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilirler. İlk edinmeden sonra yatırımcı, yatırım yapmış olduğu işletmenin kar veya zararının kendi payına düşen tutarının yatırımın defter değeri üzerinde ya artırarak ya da azaltarak muhasebeleştirir. Yatırımcının yatırım yapılan işletmeden almış olduğu kârı ya da zararı kendi kârı veya zararı olarak finansal tablolarında raporlar¹⁰⁹.

Yatırım yapılan bir iştiraktan alınan dağıtımlar (kâr payı vb.) yatırımın defter değerini azaltır. Yatırım yapılan iştirakin defter değerinin, iştirakin diğer kapsamlı kârındaki değişikliklerden yatırımcıya düşen pay oranında düzeltilmesi gerekebilir. Bu tür

¹⁰⁸ MİCHAEL BİRCH L., The Evaluation of Accounting and Auditing Practices in Turkey From the International Accounting Standarts Point of View in: Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F, Türkiye VI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Uluslararası Muhasebe ve Denetim Sorunları, Alanya ,1984. S. 1-11

¹⁰⁹ FAHRETTİN ÖZDEMİRÇİ, "Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Tabloların Konsolidasyonu", Vergi Dünyası, Sayı: 307 (Mart 2007) S.27

değişiklikler, maddi duran varlıkların yeniden değerlemesinden ya da yabancı para çevrim farklarından kaynaklanan değişiklikleri içerir. Bu değişikliklerden yatırımcıya düşen pay, yatırımcının kendi diğer kapsamlı kârında muhasebeleştirilir.

Yatırımcı işletme yatırım yapmış olduğu işletme ile ilgili olarak aşağıdaki durumların gerçekleşmesinde öz kaynak yöntemine göre muhasebeleştirmeye ara vermesi gerekir. Bu durumlar¹¹⁰;

- Yatırım yapılan işletmenin bağlı ortaklık niteliği kazanması (Bu durumda yatırımcı işletme bu yatırımını TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardına göre muhasebeleştirir),
- Yatırımın bir finansal varlık niteliği kazanması (Bu durumda yatırımcı işletme yatırımı TFRS 9 Finansal Araçlar Standardına göre muhasebeleştirir).

Yatırımcı işletmenin yapmış olduğu yatırım iştirakten iş ortaklığına dönüşmesi veya iş ortaklığından iştirak durumuna dönüşmesi durumunda öz kaynak yöntemini kullanmaya devam eder.

¹¹⁰ GÜVEMLİ, a.g.e. S.67-72

BÖLÜM 4. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN ÖRNEK UYGULAMA

4.1. KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSUNUN DÜZENLENMESİ

X A.Ş.'nin konsolide finansal durum tablosu düzenlenirken öncelikli olarak Y ve Z bağlı ortaklıklarının ve kendisinin solo olarak hazırlamış olduğu finansal durum tablolarının alınması ve daha sonra bu finansal tabloların konsolide edilmesi için gereken eliminasyon işlemlerinin yapılması ve yine hem önceki dönem hem de cari dönem konsolidasyon kayıtlarının yapılması gerekir. X, Y ve Z A.Ş.'lerin solo olarak hazırladıkları finansal durum tabloları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1. X A.Ş. Solo Finansal Durum Tablosu

	31.12.20X1	31.12.20X0		31.12.20X1	31.12.20X0
DÖNEN VARLIKLAR	73.534.200	56.469.171	KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	72.243.620	57.371.705
Nakit ve Nakit Benzerleri	590.866	194.881	Finansal Borçlar	41.965.007	36.665.142
<i>Kasa</i>	10.734	9.363	<i>Banka Kredileri</i>	38.527.673	28.366.381
<i>Bankalar (Vadesiz Mevduat)</i>	580.132	185.518	<i>Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri</i>	1.999.822	6.617.272
Ticari Alacaklar	30.195.047	24.506.591	<i>Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar</i>	1.637.300	1.984.608
<i>Alıcılar</i>	21.629.559	18.661.257	<i>Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri</i>	-199.788	-303.119
<i>Alacak Senetleri</i>	7.134.509	3.531.703	Ticari Borçlar	20.075.171	13.992.418
<i>Alacak Reeskontu (-)</i>	-188.283	-266.229	<i>Satıcılar</i>	11.528.510	5.316.294
<i>Diğer Ticari Alacaklar</i>	-	2.000	<i>Borç Senetleri</i>	8.603.652	8.716.849
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar</i>	1.198.262	1.506.201	<i>Borç Reeskontu (-)</i>	-56.991	-108.203
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-1.198.262	-1.506.201	İlişkili Taraflara Ticari Borçlar		67.478
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	1.619.262	2.577.860	<i>Satıcılar Y.A.Ş.</i>	-	67.478
<i>Alıcılar Z.A.Ş.</i>	1.596.841	2.577.860	Diğer Borçlar	636.588	741.514
<i>Alıcılar Y.A.Ş.</i>	22.421	-	<i>Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Kesintiler</i>	137.258	221.312
Diğer Alacaklar	4.107.842	2.715.765	<i>Ödenecek SSK</i>	167.539	138.002
<i>Verilen Depozito ve Teminatlar</i>	230.942	5.264	<i>Personele Borçlar</i>	329.182	259.346
<i>Vergi Dairesinden Alacaklar</i>	704.470	865.254	<i>Diğer Borçlar</i>	2.512	2.309
<i>Şüpheli Diğer Alacaklar</i>	74.796	74.796	İlişkili Taraflara Ticari Olamayan Borç	97	120.545
<i>Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-74.796	-74.796	<i>Şahıs Ortaklara Borçlar</i>	97	120.545
<i>Diğer Alacaklar</i>	178.737	83.618	Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	-	-
İlişkili Taraflardan T. Olamayan Alacaklar	2.993.693	1.761.629	<i>Vergi Karşılığı</i>	652.387	-
<i>Şahıs Ortaklardan Alacaklar</i>	626.419	-	<i>Peşin Ödenen Vergiler (-)</i>	-652.387	-
<i>Diğer Ç.A.Ş.</i>	2.310.572	1.722.745	Borç Karşılıkları	651.515	131.201
<i>Diğer T.A.Ş.</i>	56.702	38.884	<i>Dava Karşılığı</i>	130.500	130.500
Stoklar	32.021.921	26.380.637	<i>Komisyon Karşılığı</i>	60.134	-
<i>İlk Madde ve Malzeme</i>	8.341.035	5.105.347	<i>Prim Karşılığı</i>	163.674	-
<i>Yarı Mamuller</i>	6.774.358	3.230.528	<i>Faturası Gelmemiş Fatura Karşılıkları</i>	200.000	-
<i>Mamuller</i>	15.672.660	14.574.170	<i>Satış İade-İskonto Karşılığı</i>	61.512	-
<i>Emtia</i>	139.250	134.741	<i>Diğer Borç ve Gider Karşılıkları</i>	35.695	699
<i>Diğer Stoklar</i>	62.812	38.666	<i>Kur Değerleme</i>	-	2
<i>Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)</i>	-725.666		Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	8.915.339	5.841.430
<i>İşletme Dışındaki Stoklar</i>	1.757.472	3.297.185	<i>Gelecek Aylara Ait Gelirler</i>	867.837	11.598
Diğer Dönen Varlıklar	6.618.524	2.671.297	<i>Alınan Sipariş Avansları</i>	8.047.502	5.829.832

Tablo 4.1. (devamı)

<i>Gelecek Aylara Ait Giderler</i>	25.865	134.683	UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	20.781.344	19.501.509
<i>Diğer Gelir Tahakkukları</i>	1.704	-	Finansal Borçlar	19.084.740	17.870.431
<i>Devreden KDV</i>	383.585	-	<i>Banka Kredileri</i>	17.143.774	14.502.409
<i>Personel Avansları</i>	166	1.000	<i>Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar</i>	2.046.739	3.673.143
<i>İş Avansları</i>	17.471	19.508	<i>Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)</i>	-105.773	-305.121
<i>Peşin Ödenen Vergiler</i>	385.606	2.133.264	Diğer Borçlar	132.337	132.337
<i>Verilen Sipariş Avansları(159)</i>	5.804.127	382.842	<i>İlişkili Taraflara Ticari Olamayan Borç</i>	132.337	132.337
DURAN VARLIKLAR	68.319.444	66.755.623	<i>Şahıs Ortaklara Borçlar</i>	132.337	132.337
Diğer Alacaklar	40.071	13.162	Kıdem Tazminatı Karşılığı	1.564.267	1.498.741
<i>Verilen Depozito ve Teminatlar</i>	40.071	13.162	ÖZKAYNAKLAR	48.828.680	46.351.580
Finansal Yatırımlar	29.107.216	29.107.215	<i>Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar</i>	48.828.680	46.351.580
<i>İştirakler</i>	9	9	Odenmiş Sermaye	38.478.822	38.433.823
<i>Bağlı Ortaklıklar</i>	29.107.207	29.107.206	Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkı	1.604.734	1.604.554
Maddi Duran Varlıklar	31.844.006	35.924.928	Değer Artış Fonları	346.978	346.798
<i>Arazi ve Arsalar</i>	1.791.539	1.828.002	<i>- Diğer Fonlar</i>	346.978	346.798
<i>Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri</i>	1.190.220	1.190.220	Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	397.975	379.557
<i>Binalar</i>	14.995.774	13.765.531	<i>- Yasal yedekler</i>	397.975	379.557
<i>Tesis, Makine ve Cihazlar</i>	31.606.884	29.287.561	Geçmiş Yıllar Kar / Zararları	5.568.432	7.755.624
<i>Taşıtlar</i>	716.571	660.548	Olağanüstü Yedekler	5.784.770	5.434.828
<i>Demirbaşlar</i>	1.916.522	1.852.049	Diğer Geçmiş Yıllar Kar/Zararları	-216.338	2.320.796
<i>Özel Maliyetler</i>	37.852	37.852	Net Dönem Karı / Zararı	2.431.739	-2.168.776
<i>Diğer Maddi Varlıklar</i>	497.850	476.380	TOPLAM KAYNAKLAR	141.853.644	123.224.794
<i>Birikmiş Amortismanlar (-)</i>	-21.437.729	-19.799.368			
<i>Yapılmakta Olan Yatırımlar</i>	528.523	6.626.153			
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	7.132.682	1.442.884			
<i>Haklar</i>	10.062.689	3.661.901			
<i>Geliştirme Giderleri</i>	68.913	68.913			
<i>Diğer Maddi Olmayan Varlıklar</i>	328.762	327.424			
<i>İtfa Payları (-)</i>	-3.327.682	-2.615.354			
Ertelenmiş Vergi Varlığı	164.288	267.434			
Diğer Duran Varlıklar	31.181	-			
<i>Gelecek Yıllara Ait Giderler</i>	633	-			
<i>Verilen Sipariş Avansları</i>	30.548	-			
TOPLAM VARLIKLAR	141.853.644	123.224.794			

Tablo 4.2. Y A.Ş. Solo Finansal Durum Tablosu

	31.12.20X1	31.12.20X0		31.12.20X1	31.12.20X0
VARLIKLAR			KAYNAKLAR		
DÖNEN VARLIKLAR	1.071.685	905.209	KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	48.282	65.066
Nakit ve Nakit Benzerleri	4.904	1.961	Ticari Borçlar	41.370	9.385
<i>Kasa</i>	6	6	<i>Satıcılar</i>	18.949	9.385
<i>Bankalar (Vadesiz Mevduat)</i>	4.898	1.955	<i>İlişkili Taraflara Ticari Borçlar</i>	22.421	-
Ticari Alacaklar	1.037.545	851.970	<i>Satıcılar Y A.Ş.</i>	22.421	-
<i>Alıcılar</i>	65.441	65.641	Diğer Borçlar	5.872	13.309
<i>Alacak Senetleri</i>	-	3.866	<i>Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Kesintiler</i>	4.498	11.603
<i>Alacak Reeskontu (-)</i>	-	-17	<i>Ödenecek SSK</i>	215	548
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar</i>	121.674	125.500	<i>İlişkili Taraflara T. Olamayan Borç</i>	1.159	1.158
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-121.674	-125.500	<i>Şahıs Ortaklara Borçlar</i>	1.159	1.158
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	972.104	782.480	Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	-	813
<i>Alıcılar Z A.Ş.</i>	951.220	711.183	<i>Vergi Karşılığı</i>	-	813
<i>Alıcılar Y A.Ş.</i>	-	67.478	Borç Karşılıkları	540	1.059
<i>Alıcılar Ç A.Ş.</i>	20.884	3.819	<i>Diğer Borç ve Gider Karşılıkları</i>	540	1.059
Diğer Alacaklar	4.008	30.100	Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	500	40.500
<i>Diğer Alacaklar</i>	4.008	-	<i>Alınan Sipariş Avansları</i>	500	40.500
İlişkili Taraflardan Ticari Olamayan Alacaklar	-	30.100	UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	-	17.580
<i>Şahıs Ortaklardan Alacaklar</i>	-	30.100	Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	-	17.580
Diğer Dönen Varlıklar	25.228	21.178	ÖZKAYNAKLAR	1.118.516	1.059.746
<i>Gelecek Aylara Ait Giderler</i>	9.112	17.506	Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	1.118.516	1.059.746
<i>Faiz Gelir Tahakkuku</i>	-	3.628	Ödenmiş Sermaye	1.500.000	1.500.000
<i>Peşin Ödenen Vergiler</i>	16.116	-	Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkı	74.343	74.342
<i>Verilen Sipariş Avansları(159)</i>	-	44	Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	21.146	3.901
DURAN VARLIKLAR	95.113	237.183	<i>- Yasal yedekler</i>	21.146	3.901
Diğer Alacaklar	66	-	Geçmiş Yıllar Kar / Zararları	-535.742	-840.496
<i>Verilen Depozito ve Teminatlar</i>	66	-	Olağanüstü Yedekler	391.868	64.234
Maddi Duran Varlıklar	102.713	237.183	Diğer Geçmiş Yıllar Kar/Zararları	-927.610	-904.730
<i>Tesis, Makine ve Cihazlar</i>	5.965	5.965	Net Dönem Karı / Zararı	58.769	321.999
<i>Taahhütler</i>	533.874	565.344	TOPLAM KAYNAKLAR	1.166.798	1.142.392

Tablo 4.2. (Devamı)

<i>Demirbaşlar</i>	47.577	47.577
<i>Birikmiş Amortismanlar (-)</i>	-484.703	-381.703
<i>Diğer Maddi Olmayan Varlıklar</i>	896	896
<i>İtfa Payları (-)</i>	-896	-896
Ertelenmiş Vergi Varlığı	-7.723	-
Diğer Duran Varlıklar	57	-
<i>Gelecek Yıllara Ait Giderler</i>	57	-
TOPLAM VARLIKLAR	1.166.798	1.142.392

Tablo 4.3. Z A.Ş. Solo Finansal Durum Tablosu

	31.12.20X1	31.12.20X0		31.12.20X1	31.12.20X0
VARLIKLAR			KAYNAKLAR		
DÖNEN VARLIKLAR	6.591.882	7.446.165	KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	3.225.451	4.324.284
Nakit ve Nakit Benzerleri	17.008	15.775	Ticari Borçlar	3.064.884	4.175.407
<i>Kasa</i>	2.990	2.796	<i>Satıcılar</i>	79.369	227.385
<i>Bankalar (Vadesiz Mevduat)</i>	14.018	12.979	<i>Borç Senetleri</i>	403.764	727.577
Ticari Alacaklar	257.871	313.677	<i>Borç Reeskontu (-)</i>	-36.963	-68.598
<i>Alıcılar</i>	258.209	315.271	İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	2.618.714	3.289.043
<i>Alacak Reeskontu (-)</i>	-338	-1.594	<i>Satıcılar X. A.Ş.</i>	1.596.841	2.577.860
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar</i>	22.643	112.470	<i>Satıcılar Y. A.Ş.</i>	951.281	711.183
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-22.643	-112.470	<i>Satıcılar Ç. A.Ş.</i>	70.592	-
Diğer Alacaklar	-	743	Diğer Borçlar	158.031	148.467
<i>Şüpheli Diğer Alacaklar</i>	79.275	-	<i>Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Kesintiler</i>	13.578	16.560
<i>Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-79.275	-	<i>Ödenecek SSK</i>	21.264	14.923
<i>Diğer Alacaklar</i>	-	743	<i>Personele Borçlar</i>	47.726	35.400
Stoklar	6.059.974	5.802.414	<i>Diğer Borçlar</i>	75.463	81.317
<i>İlk Madde ve Malzeme</i>	1.279.301	1.053.632	İlişkili Taraflara Ticari Olamayan Borç	-	267
<i>Yarı Mamuller</i>	3.903.445	3.600.080	<i>Şahıs Ortaklara Borçlar</i>	-	267
<i>Mamuller</i>	763.917	633.064	Borç Karşılıkları	-	270
<i>Emtia</i>	239.259	515.638	<i>Kur Değerleme</i>	-	270

Tablo 4.3. (Devamı)

<i>Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)</i>	-126.064	-	Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	2.536	140
<i>Tamamlanmamış İnşaat Maliyetleri D.D.K. (-)</i>	116	-	<i>Gelecek Aylara Ait Gelirler</i>	-	-
Diğer Dönen Varlıklar	257.029	1.313.556	<i>Alınan Sipariş Avansları</i>	2.536	140
<i>Gelecek Aylara Ait Giderler</i>	78.285	92.800	UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	109.180	87.812
<i>Diğer Gelir Tahakkukları</i>	-	11.724	<i>Kıdem Tazminatı Karşılığı</i>	109.180	87.812
<i>Devreden KDV</i>	-	630.851	ÖZKAYNAKLAR	3.759.875	3.430.875
<i>Personel Avansları</i>	5.652	625	<i>Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar</i>	3.759.875	3.430.875
<i>İş Avansları</i>	29.868	306.462	<i>Ödenmiş Sermaye</i>	4.275.000	4.275.000
<i>Peşin Ödenen Vergiler</i>	41.122	113.004	<i>Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkı</i>	15.551	15.551
<i>Verilen Sipariş Avansları(159)</i>	102.102	158.090	<i>Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler</i>	2.171	2.174
DURAN VARLIKLAR	502.624	396.807	<i>- Yasal yedekler</i>	2.171	2.174
Diğer Alacaklar	941	929	<i>Geçmiş Yıllar Kar / Zararları</i>	-861.918	-51.556
<i>Verilen Depozito ve Teminatlar</i>	941	929	<i>Olağanüstü Yedekler</i>	73.883	73.883
Maddi Duran Varlıklar	477.854	326.328	<i>Diğer Geçmiş Yıllar Kar/Zararları</i>	-935.801	-125.439
<i>Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri</i>	97.002	97.002	<i>Net Dönem Karı / Zararı</i>	329.071	-810.294
<i>Tesis, Makine ve Cihazlar</i>	437.529	255.978	TOPLAM KAYNAKLAR	7.094.506	7.842.971
<i>Taşıtlar</i>	197.330	165.048			
<i>Demirbaşlar</i>	12.945	8.989			
<i>Diğer Maddi Varlıklar</i>	959	959			
<i>Birikmiş Amortismanlar (-)</i>	-267.911	-212.434			
<i>Maddi Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)</i>	-	10.786			
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	147	-1.624			
<i>Diğer Maddi Olmayan Varlıklar</i>	537	537			
<i>İtfa Payları (-)</i>	-390	-2.161			
Ertelenmiş Vergi Varlığı	23.682	71.174			
TOPLAM VARLIKLAR	7.094.506	7.842.972			

Tablo 4.4. X A.Ş. Konsolide Çalışma Tablosu

	X A.Ş.	Y A.Ş.	Z A.Ş.	ELİMİNASYON			ÖNCEKİ DÖNEM KONSOLIDASYON			CARİ DÖNEM KONSOLIDASYON		
				BORÇ	ALACAK	TOPLAM	BORÇ	ALACAK	TOPLAM	BORÇ	ALACAK	K. TUTARLAR
VARLIKLAR												
Dönen Varlıklar	73.534.200	6.591.882	1.071.685			78.627.224			78.354.156			78.482.065
Nakit ve Nakit Benzerleri	590.866	17.008	4.904			612.778			612.778			612.778
<i>Kasa</i>	10.734	2.990	6			13.730			13.730			13.730
<i>Bankalar</i>	580.132	14.018	4.898			599.048			599.048			599.048
Ticari Alacaklar	30.195.047	257.871	1.037.545			28.919.920			28.919.920			28.919.920
<i>Alıcılar</i>	21.629.559	258.209	65.441		61	21.953.148			21.953.148			21.953.148
<i>Alacak Senetleri</i>	7.134.509	-	-			7.134.509			7.134.509			7.134.509
<i>Alacak Reeskontu (-)</i>	-188.283	-338	-			-188.621			-188.621			-188.621
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar</i>	1.198.262	22.643	121.674			1.342.579			1.342.579			1.342.579
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-1.198.262	-22.643	-121.674			-1.342.579			-1.342.579			-1.342.579
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	1.619.262	-	972.104			20.884			20.884			20.884
<i>Alıcılar Z</i>	1.596.841	-	951.220		2.548.061	-			-			-
<i>Alıcılar Y</i>	22.421	-	-		22.421	-			-			-
<i>Alıcılar Ç</i>	-	-	20.884			20.884			20.884			20.884
Diğer Alacaklar	4.107.842	-	4.008			4.111.850			4.111.850			4.111.850
<i>Verilen Depozito ve Teminatlar</i>	230.942	-	-			230.942			230.942			230.942
<i>Vergi Dairesinden Alacaklar</i>	704.470	-	-			704.470			704.470			704.470
<i>Şüpheli Diğer Alacaklar</i>	74.796	79.275	-			154.071			154.071			154.071
<i>Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-74.796	-79.275	-			-154.071			-154.071			-154.071
<i>Diğer Alacaklar</i>	178.737	-	4.008			182.745			182.745			182.745
I. Taraflardan T. Olmayan Alacak	2.993.693	-	-			2.993.693			2.993.693			2.993.693
<i>Şahıs Ortaklardan Alacaklar</i>	626.419	-	-			626.419			626.419			626.419
<i>Diğer Ç</i>	2.310.572	-	-			2.310.572			2.310.572			2.310.572
<i>Diğer T</i>	56.702	-	-			56.702			56.702			56.702
Stoklar	32.021.921	6.059.974	-			38.081.895			37.819.626			37.936.736
<i>İlk Madde ve Malzeme</i>	8.341.035	1.279.301	-			9.620.336			9.620.336			9.620.336
<i>Yarı Mamüller</i>	6.774.358	3.903.445	-			10.677.803			10.677.803			10.677.803
<i>Mamüller</i>	15.672.660	763.917	-			16.436.577			16.436.577			16.436.577
<i>Ticari Mallar</i>	139.250	239.259	-			378.509		262.269	116.240	262.269	145.159	233.350
<i>Diğer Stoklar</i>	62.812	-	-			62.812			62.812			62.812
<i>Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)</i>	-725.666	-126.064	-			-851.730			-851.730			-851.730
<i>İşletme Dışındaki Stoklar</i>	1.757.472	116	-			1.757.588			1.757.588			1.757.588
Diğer Dönen Varlıklar	6.618.524	257.029	25.228			6.900.781			6.889.982			6.900.781
<i>Gelecek Aylara Ait Giderler</i>	25.865	78.285	9.112			113.262		10.799	102.463	10.799		113.262

Tablo 4.4. (Devamı)

<i>Diğer Gelir Tahakkukları</i>	1.704	-	-		1.704			1.704		1.704
<i>Devreden KDV</i>	383.585	-	-		383.585			383.585		383.585
<i>Personel Avansları</i>	166	5.652	-		5.818			5.818		5.818
<i>İş Avansları</i>	17.471	29.868	-		47.339			47.339		47.339
<i>Peşin Odenen Vergiler</i>	385.606	41.122	16.116		442.844			442.844		442.844
<i>Verilen Sipariş Avansları</i>	5.804.127	102.102	-		5.906.229			5.906.229		5.906.229
Toplam	73.534.200	6.591.882	1.071.685		78.627.224			78.354.156		78.482.065
Duran Varlıklar	68.319.444	502.624	95.113		68.917.182			40.690.496		40.667.072
Diğer Alacaklar	40.071	941	66		41.078			41.078		41.078
<i>Verilen Depozito ve Teminatlar</i>	40.071	941	66		41.078			41.078		41.078
Finansal Yatırımlar	29.107.216	-	-		29.107.216			10		9
<i>İştirakler</i>	9	-	-		9			9		9
<i>Bağlı Ortaklıklar</i>	29.107.207	-	-		29.107.207	5.119.592	34.226.798	1		1
Maddi Duran Varlıklar	31.844.006	477.854	102.713		32.424.573			32.424.573		32.424.573
<i>Arazi ve Arzalar</i>	1.791.539	-	-		1.791.539			1.791.539		1.791.539
<i>Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri</i>	1.190.220	97.002	-		1.287.222			1.287.222		1.287.222
<i>Binalar</i>	14.995.774	-	-		14.995.774			14.995.774		14.995.774
<i>Tesis, Makine ve Cihazlar</i>	31.606.884	437.529	5.965		32.050.378			32.050.378		32.050.378
<i>Tahtılar</i>	716.571	197.330	533.874		1.447.775			1.447.775		1.447.775
<i>Demirbaşlar</i>	1.916.522	12.945	47.577		1.977.044			1.977.044		1.977.044
<i>Özel Maliyetler</i>	37.852	-	-		37.852			37.852		37.852
<i>Diğer Maddi Varlıklar</i>	497.850	959	-		498.809			498.809		498.809
<i>Birikmiş Amortismanlar (-)</i>	-21.437.729	-267.911	-484.703		-22.190.343			-22.190.343		-22.190.343
<i>Yapılmakta Olan Yatırımlar</i>	528.523	-	-		528.523			528.523		528.523
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	7.132.682	147	-		7.132.829			7.132.829		7.132.829
<i>Haklar</i>	10.062.689	-	-		10.062.689			10.062.689		10.062.689
<i>Geliştirme Giderleri</i>	68.913	-	-		68.913			68.913		68.913
<i>Diğer Maddi Olmayan Varlıklar</i>	328.762	537	896		330.195			330.195		330.195
<i>İtfa Payları (-)</i>	-3.327.682	-390	-896		-3.328.968			-3.328.968		-3.328.968
<i>Şerefiye</i>	-	-	-		-			828.065		828.065
<i>Y.A.Ş.</i>	-	-	-		-	910.871	82.806	828.065		828.065
Ertelenmiş Vergi Varlığı	164.288	23.682	-7.723		180.248	89.310	36.855	232.703	23.423	209.280
Diğer Duran Varlıklar	31.181	-	57		31.238			31.238		31.238
<i>Gelecek Yıllara Ait Giderler</i>	633	-	57		690			690		690
<i>Verilen Sipariş Avansları</i>	30.548	-	-		30.548			30.548		30.548
TOPLAM VARLIKLAR	141.853.644	7.094.506	1.166.798		147.544.406			119.044.652		119.149.137
KAYNAKLAR										
Kısa Vadeli Yükümlülükler	72.243.620	3.225.451	48.282		72.946.810			72.946.810		72.946.810
Finansal Borçlar	41.965.007	-	-		41.965.007			41.965.007		41.965.007
<i>Banka Kredileri</i>	38.527.673	-	-		38.527.673			38.527.673		38.527.673
<i>Ü. V. Kredilerin Anapara T. ve F.</i>	1.999.822	-	-		1.999.822			1.999.822		1.999.822
<i>Finansal Kiralama İşlemlerinden B.</i>	1.637.300	-	-		1.637.300			1.637.300		1.637.300

Tablo 4.4. (Devamı)

<i>E. Finansal Kiralama B. Maliyetler(-)</i>	-199.788	-	-		-199.788		-199.788		-199.788
Ticari Borçlar	20.075.171	3.064.884	41.370		20.610.882		20.610.882		20.610.882
Satıcılar	11.528.510	79.369	18.949		11.626.828		11.626.828		11.626.828
Borç Senetleri	8.603.652	403.764	-		9.007.416		9.007.416		9.007.416
Borç Reeskontu (-)	-56.991	-36.963	-		-93.954		-93.954		-93.954
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	-	2.618.714	22.421		70.592		70.592		70.592
Satıcılar X	-	1.596.841	22.421	1.619.262	-		-		-
Satıcılar Y	-	951.281	-	951.281	-		-		-
Satıcılar Ç	-	70.592	-		70.592		70.592		70.592
Diğer Borçlar	636.588	158.031	5.872		800.491		800.491		800.491
<i>Odenecek Vergi, Kesintiler</i>	137.258	13.578	4.498		155.334		155.334		155.334
<i>Odenecek SSK</i>	167.539	21.264	215		189.018		189.018		189.018
<i>Personele Borçlar</i>	329.182	47.726	-		376.908		376.908		376.908
Diğer Borçlar	2.512	75.463	-		77.975		77.975		77.975
I. Taraflara Ticari Olamayan Borç	97	-	1.159		1.256		1.256		1.256
<i>Şahıs Ortaklara Borçlar</i>	97	-	1.159		1.256		1.256		1.256
<i>Vergi Karşılığı</i>	652.387	-	-		652.387		652.387		652.387
<i>Peşin Odenen Vergiler (-)</i>	-652.387	-	-		-652.387		-652.387		-652.387
Borç Karşılıkları	651.515	-	540		652.055		652.055		652.055
<i>Dava Karşılığı</i>	130.500	-	-		130.500		130.500		130.500
<i>Komisyon Karşılığı</i>	60.134	-	-		60.134		60.134		60.134
<i>Prim Karşılığı</i>	163.674	-	-		163.674		163.674		163.674
<i>F. Gelmemiş Fatwa Karşılıkları</i>	200.000	-	-		200.000		200.000		200.000
<i>Satış İade-İskonto Karşılığı</i>	61.512				61.512		61.512		61.512
<i>Diğer Borç ve Gider Karşılıkları</i>	35.695		540		36.235		36.235		36.235
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	8.915.339	2.536	500		8.918.375		8.918.375		8.918.375
<i>Gelecek Aylara Ait Gelirler</i>	867.837				867.837		867.837		867.837
<i>Alınan Sipariş Avansları</i>	8.047.502	2.536	500		8.050.538		8.050.538		8.050.538
Toplam	72.243.620	3.225.451	48.282		72.946.810		72.946.810		72.946.810
Uzun Vadeli Yükümlülükler	20.781.344	109.180	-		20.890.524		20.890.524		20.890.524
Finansal Borçlar	19.084.740	-	-		19.084.740		19.084.740		19.084.740
<i>Banka Kredileri</i>	17.143.774	-	-		17.143.774		17.143.774		17.143.774
<i>Finansal Kiralama İşlemlerinden B.</i>	2.046.739	-	-		2.046.739		2.046.739		2.046.739
<i>E. Finansal Kiralama B. Maliyetler(-)</i>	-105.773	-	-		-105.773		-105.773		-105.773
Diğer Borçlar	132.337	-	-		132.337		132.337		132.337
İlişkili Taraflara T. Olamayan Borç	132.337	-	-		132.337		132.337		132.337
<i>Şahıs Ortaklara Borçlar</i>	132.337	-	-		132.337		132.337		132.337
<i>Kıdem Tazminatı Karşılığı</i>	1.564.267	109.180	-		1.673.447		1.673.447		1.673.447

Tablo 4.4. (Devamı)

OZKAYNAKLAR	48.828.680	3.759.875	1.118.516			53.707.072			25.207.317			25.311.802
Ana Ortaklığa Ait Ozkaynaklar	48.828.680	3.759.875	1.118.516			53.707.072			25.174.763			25.277.125
Odenmiş Sermaye	38.478.822	4.275.000	1.500.000			44.253.822	6.202.000	427.000	38.478.822			38.478.822
Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkı	1.604.734	15.551	74.343			1.694.628	2.484.506	798.901	9.023	181		8.842
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	-	-	-			-	21.078.504		-21.078.504			-21.078.504
Değer Artış Fonları	346.978	-	-			346.978			180			-
- Diğer Fonlar	346.978	-	-			346.978	454.189	107.391	180	180		-
Yabancı Para Çevrim Farkları	-	-	-						-			-
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	397.975	2.171	21.146			421.292			424.577			424.577
- Yasal yedekler	397.975	2.171	21.146			421.292		3.285	424.577			424.577
Geçmiş Yıllar Kar / Zararları	5.568.432	-861.918	-535.742			4.170.772			4.521.086			4.521.156
Olağanüstü Yedekler	5.784.770	73.883	391.868			6.250.521	4.098.629	82.806	2.234.698			2.234.698
Diğer Geçmiş Yıllar Kar/Zararları	-216.338	-935.801	-927.610			-2.079.749	2.968.309	7.334.445	2.286.388	70		2.286.458
Net Dönem Karı / Zararı	2.431.739	329.071	58.769			2.819.580			2.819.580	170.775	273.428	2.922.233
Azınlık Payları							8.023	40.577	32.554		2.123	34.677
TOPLAM KAYNAKLAR	141.853.644	7.094.506	1.166.798			147.544.406			119.044.651			119.149.137
				2.570.543	2.570.543		43.413.933	43.413.932		444.204	444.204	

Konsolide finansal durum çalışma tablosunda yapılan eliminasyon işlemleri aşağıda verilen muhasebe kayıtları ile açıklanmaya çalışılmıştır.

X işletmesi ana ortaklık olarak, Y işletmesinin % 97,67'sine, Z işletmesinin ise % 99,27'sine sahiptir.

X işletmesi Y işletmesine 1.394.684 TL ödeyerek sahip olmuştur. İlgili dönemde Y işletmesinin özkaynaklarının net değeri 587.014 TL'dir. İlgili dönemde ortaya çıkan şerefiye tutarı 828.065 TL'dir. İlgili şerefiye tutarı 20 yılda itfa edilecektir.

Alıcılar hesabından 61 TL'lik eliminasyon kaydı, Y işletmesinin Z işletmesinden olan alacağını ilişkili taraflardan ticari alacaklar hesabında göstermesi gerekirken alıcılar hesabında göstermesinden kaynaklanmıştır. Bu sebeple bu tutar ilişkili taraflardan ticari alacak olarak aşağıda yeniden sınıflandırılmıştır.

.../.../....		
İLİŞKİLİ TARAF TİCARİ ALACAK HS.	61	
ALICILAR HS.		61

Yapılan çalışmalarda X, Y ve Z işletmelerinin birbirleri ile olan ticari faaliyetleri sonrasında alacak ve borçları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir. Yalnız grup işletmelerinin Ç ve T işletmeleri ile de ilişkili taraf olduğu belirlenmiş, bu işletmeler konsolidasyon kapsamına girmediğinden dolayı finansal durum tablosunda ilişkili taraflara olan borç ve taraflardan olan alacak şeklinde sınıflandırılmıştır.

X A.Ş.					
	120 HS.	136 HS.	156 HS.	320 HS.	TOPLAM
Z A.Ş.	1.596.841	-	-		1.596.841
Y A.Ş.	22.421	-	-		22.421
Ç A.Ş.	-	2.310.572	-	-	2.310.572
T A.Ş.	4.130	56.702	-	-	60.832
TOPLAM	1.623.392	2.367.274	-	-	3.990.666

Z A.Ş.					
	120 HS.	136 HS.	156 HS.	320 HS.	TOPLAM
X. A.Ş.	-	-	-	1.596.841	1.596.841
Y A.Ş.	-	-	-	951.281	951.281
Ç A.Ş.	-	-	-	70.592	70.592
T A.Ş.	-	-	-	-	-
TOPLAM	-	-	-	2.618.714	2.618.714

Y A.Ş.	120 HS.	136 HS.	156 HS.	320 HS.	TOPLAM
X A.Ş.			-	22.421	22.421
Z A.Ş.	951.281	-	-	-	951.281
Ç A.Ş.	20.884	-	-	-	20.884
T A.Ş.	-	-	-	-	-
TOPLAM	972.165	-	-	22.421	994.586

Konsolide finansal tablolar düzenlenirken grup içerisinde gerçekleşen işlemlerin elimine edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple mükerrerliğe yol açmamak için ilişkili taraflardan alacaklar ve borçlar hesapları karşılıklı olarak elimine edilmesi gerekmektedir. Eliminasyon yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir:

.../.../....	
İLİŞKİLİ TARAF TİCARİ BORÇLAR HS.	2.570.543
Y A.Ş. 22.421	
Z A.Ş. 2.548.122	
İLİŞKİLİ T. TİCARİ ALACAK HS.	2.570.543
X A.Ş. 1.619.262	
Y A.Ş. 951.281	

X işletmesinin Y ve Z işletmelerini tam konsolidasyona göre konsolide etmesinde yapılması gereken diğer bir eliminasyon kaydı ise sermaye hesaplarının bağlı ortaklıklar hesabı ile karşılıklı eliminasyon kaydıdır.

.../.../....	
500 SERMAYE HS.	5.775.000
Y A.Ş. 1.500.000	
Z A.Ş. 4.275.000	
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR HS.	5.775.000
Y A.Ş. 1.500.000	
Z A.Ş. 4.275.000	

Ayrıca yapılan çalışmalarda X işletmesinin 31.08.2008 tarihinde önceden bağlı ortaklığı konumunda olan ZP A.Ş. ile tamamen birleşmiştir. Birleşme tarihi itibari ile ZP işletmesinin sermaye hesabı 427.000 TL'dir. Önceki dönemlerde ilgili tutar

konsolidasyon çerçevesinde elimine edildiğinden birikimli olarak gelen önceki dönem konsolidasyon bölümünde yer almaktadır. Bu durumun ortadan kaldırılması için ilgili bölüme hem alacak hem de borç kaydı yapılmıştır.

Cari Dönem Konsolidasyon Kayıtları;

Cari dönemde yapılması gereken konsolidasyon kayıtları aşağıdaki gibidir:

.../.../.... 153 TİCARİ MALLAR HS. 180 GELECEK AYLARA AİT GİD. HS. 620 SATILAN MAMÜL MALİYETİ HS.	262.269 10.799	273.068
.../.../.... 600 YURTİÇİ SATIŞLAR HS. 153 TİCARİ MALAR HS.	145.159	145.159
.../.../.... ERTELENMİŞ VERGİ GEL/GİD HS. ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI HS.	23.423	23.423
.../.../.... SERMAYE DÜZ. OLUMLU FARKLARI HS. DİĞER FONLAR HS. 590 DÖNEM NET KARI HS.	181 180	361
.../.../.... 590 DÖNEM NET KARI HS. DİĞER GEÇMİŞ YIL K/Z HS.	70	70

X ana ortaklığı Y ve Z bağlı ortaklıklarının konsolidasyonunda tam konsolidasyon yaptığından dolayı bütün varlık ve kaynak kalemlerini iştirak oranına bakmaksızın kendi finansal tablolarına dahil etmektedir. Ancak eğer iştirak oranı % 100'ün altında olması duruma var ise bu durumda azınlık payı olarak ifade edilecek bir pay ortaya çıkar. X ana ortaklığı Y bağlı ortaklığını % 97,67 oranında, Z bağlı ortaklığını ise %99, 27 oranında

sahip olduğundan dolayı %0,23 oranında Y azınlık payı ve % 2,33 oranında Z azınlık payı mevcuttur. Bu sebeple azınlık payları bilançoda özkaynaklar hesap sınıfında ayrı bir hesap olarak sınıflandırılıp gösterilmesi gerekir.

Dönem net kârından azınlık paylarına düşen tutar aşağıdaki gibi hesaplanabilir:

$$\begin{aligned} \text{Y A.Ş. azınlık payı} &= 58.769 \times 2,33 / 100 \\ &= 1.370 \text{ TL} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Z A.Ş. azınlık payı} &= 329.071 \times 0,23 / 100 \\ &= 753 \text{ TL} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Toplam Azınlık payı} &= 1.370 + 753 \\ &= 2.123 \text{ TL} \end{aligned}$$

Konsolidasyon kayıtlarında önceki dönem konsolidasyon kayıtları geçmiş yıllardan gelen ve sürekli devam eden kayıtlardır. Çalışmada önceki yıllara ilişkin finansal tablolara ulaşamadığından önceki dönem konsolidasyon kayıtları yevmiye maddesi olarak gösterilememiştir.

Eliminasyon ve konsolidasyon kayıtlarından sonra X A.Ş. konsolide finansal durum tablosu aşağıdaki gibi düzenlenebilir:

	Cari Dönem	Önceki Dönem		Cari Dönem	Önceki Dönem
VARLIKLAR	31.12.20X1	31.12.20X0	KAYNAKLAR	31.12.20X1	31.12.20X0
Dönen Varlıklar	78.482.065	61.160.856	Kısa Vadeli Yükümlülükler	72.946.810	58.374.434
Nakit ve Nakit Benzerleri	612.778	212.617	Finansal Borçlar	41.965.007	36.665.142
<i>Kasa</i>	13.730	12.165	<i>Banka Kredileri</i>	38.527.673	28.366.381
<i>Bankalar (Vadesiz Mevduat)</i>	599.048	200.452	<i>Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri</i>	1.999.822	6.617.272
Ticari Alacaklar	28.919.920	22.315.717	<i>Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar</i>	1.637.300	1.984.608
<i>Alicular</i>	21.953.148	19.042.169	<i>Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)</i>	-199.788	-303.119
<i>Alacak Senetleri</i>	7.134.509	3.535.569	Ticari Borçlar	20.610.882	14.820.689
<i>Alacak Reeskontu (-)</i>	-188.621	-267.840	<i>Saticular</i>	11.626.828	5.553.064
<i>Diğer Ticari Alacaklar</i>		2.000	<i>Borç Senetleri</i>	9.007.416	9.444.426
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar</i>	1.342.579	1.744.171	<i>Borç Reeskontu (-)</i>	-93.954	-176.801
<i>Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-1.342.579	-1.744.171	İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	70.592	
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	20.884	3.819	<i>Saticular Ç A.Ş.</i>	70.592	
<i>Alicular Ç A.Ş.</i>	20.884	3.819	Diğer Borçlar	800.491	873.190
Diğer Alacaklar	4.111.850	2.716.508	<i>Ödenecek Vergi</i>	155.334	249.475
<i>Verilen Depozito ve Teminatlar</i>	230.942	5.264	<i>Ödenecek SSK</i>	189.018	153.473
<i>Vergi Dairesinden Alacaklar(KDV Alacakları -iade)</i>	704.470	865.254	<i>Personele Borçlar</i>	376.908	294.746
<i>Şüpheli Diğer Alacaklar</i>	154.071	74.796	<i>Diğer Borçlar</i>	77.975	83.626
<i>Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)</i>	-154.071	-74.796	I. Taraflara Ticari Olamayan Borç	1.256	91.870
<i>Diğer Alacaklar</i>	182.745	84.361	<i>Şahıs Ortaklara Borçlar</i>	1.256	91.870
İlişkili Taraflardan Ticari Olamayan Alacaklar	2.993.693	1.761.629	Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü		813
<i>Şahıs Ortaklardan Alacaklar</i>	626.419		<i>Vergi Karşılığı</i>	652.387	813
<i>Diğer Ç. A.Ş.</i>	2.310.572	1.722.745	<i>Peşin Ödenen Vergiler (-)</i>	-652.387	
<i>Diğer T. A.Ş.</i>	56.702	38.884	Borç Karşılıkları	652.055	132.530
Stoklar	37.936.736	31.920.782	<i>Dava Karşılığı</i>	130.500	130.500
<i>İlk Madde ve Malzeme</i>	9.620.336	6.158.979	<i>Komisyon Karşılığı</i>	60.134	
<i>Yarı Mamuller</i>	10.677.803	6.830.608	<i>Prim Karşılığı</i>	163.674	
<i>Mamuller</i>	16.436.577	15.207.234	<i>Faturası Gelmemiş Fatura Karşılıkları</i>	200.000	

<i>Emtia</i>	233.350	388.110	<i>Satış İade-İskonto Karşılığı</i>	61.512	
<i>Diğer Stoklar</i>	62.812	38.666	<i>Diğer Borç ve Gider Karşılıkları</i>	36.235	1.758
<i>Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı</i>	-851.730		<i>Kur Değerleme</i>		272
<i>İŞLETME DIŞINDAKİ STOKLAR</i>	1.757.588	3.297.185	<i>Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler</i>	8.918.375	5.882.070
<i>Diğer Dönen Varlıklar</i>	6.900.781	3.995.232	<i>Gelecek Aylara Ait Gelirler (380 Hs)</i>	867.837	11.598
<i>Gelecek Aylara Ait Giderler</i>	113.262	234.190	<i>Alınan Sipariş Avansları</i>	8.050.538	5.870.472
<i>Faiz Gelir Tahakkuku</i>		3.628	<i>Uzun Vadeli Yükümlülükler</i>	20.890.525	19.589.321
<i>Diğer Gelir Tahakkukları</i>	1.704	11.724	<i>Finansal Borçlar</i>	19.084.740	17.870.431
<i>Devreden KDV</i>	383.585	630.851	<i>Banka Kredileri</i>	17.143.774	14.502.409
<i>Personel Avansları</i>	5.818	1.625	<i>Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar</i>	2.046.739	3.673.143
<i>İş Avansları</i>	47.339	325.970	<i>Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)</i>	-105.773	-305.121
<i>Peşin Ödenen Vergiler</i>	442.844	2.246.268	<i>Diğer Borçlar</i>	132.338	132.337
<i>Verilen Sipariş Avansları(159)</i>	5.906.229	540.976	<i>İlişkili Taraflara Ticari Olamayan Borç</i>	132.337	132.337
<i>Duran Varlıklar</i>	40.667.072	39.145.346	<i>Şahıs Ortaklara Borçlar</i>	132.337	132.337
<i>Diğer Alacaklar</i>	41.078	14.091	<i>Kıdem Tazminatı Karşılığı</i>	1.673.447	1.586.553
<i>Verilen Depozito ve Teminatlar</i>	41.078	14.091	<i>ÖZKAYNAKLAR</i>	25.311.802	22.342.447
<i>Finansal Yatırımlar</i>	9	9	<i>Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar</i>	25.277.125	22.309.893
<i>İştirakler</i>	9	9	<i>Ödenmiş Sermaye</i>	38.478.822	38.433.822
<i>Maddi Duran Varlıklar</i>	32.424.573	36.488.438	<i>Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkı</i>	8.842	8.842
<i>Arazi ve Arsalar</i>	1.791.539	1.828.002	<i>Karşılıklı İştirak Sermaye Düz. (-)</i>	-21.078.504	-21.078.504
<i>Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri</i>	1.287.222	1.287.222	<i>Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler</i>	424.577	388.917
<i>Binalar</i>	14.995.774	13.765.531	<i>- Yasal yedekler</i>	424.577	388.917
<i>Tesis, Makine ve Cihazlar</i>	32.050.378	29.549.504	<i>Geçmiş Yıllar Kar / Zararları</i>	4.521.156	7.357.691
<i>Taşıtlar</i>	1.447.775	1.390.940	<i>Olağanüstü Yedekler</i>	2.234.698	1.557.122
<i>Demirbaşlar</i>	1.977.044	1.908.615	<i>Diğer Geçmiş Yıllar Kar/Zararları</i>	2.286.458	5.800.569
<i>Özel Maliyetler</i>	37.852	37.852	<i>Net Dönem Karı / Zararı</i>	2.922.233	-2.800.875
<i>Diğer Maddi Varlıklar</i>	498.809	477.338	<i>Azınlık Payları</i>	34.677	32.554
<i>Birikmiş Amortismanlar (-)</i>	-22.190.343	-20.393.505	<i>TOPLAM KAYNAKLAR</i>	119.149.137	100.306.202
<i>Maddi Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)</i>		10.786			
<i>Yapılmakta Olan Yatırımlar</i>	528.523	6.626.153			
<i>Maddi Olmayan Duran Varlıklar</i>	7.132.829	1.441.260			
<i>Haklar</i>	10.062.689	3.661.901			

<i>Geliştirme Giderleri</i>	68.913	68.913			
<i>Diğer Maddi Olmayan Varlıklar</i>	330.195	328.857			
<i>İtfa Payları (-)</i>	-3.328.968	-2.618.411			
<i>Şerefiye</i>	828.065	828.065			
<i>(YONCA ARAÇ KİRALAMA)</i>	828.065	828.065			
<i>Ertelenmiş Vergi Varlığı</i>	209.280	373.483			
<i>Diğer Duran Varlıklar</i>	31.238				
<i>Gelecek Yıllara Ait Giderler</i>	690				
<i>Verilen Sparaş Avansları</i>	30.548				
TOPLAM VARLIKLAR	119.149.137	100.306.202			

4.2. KONSOLİDE KAPSAMLI GELİR TABLOSUNUN DÜZENLENMESİ

X, Y ve Z işletmelerinin düzenlemiş oldukları solo kapsamlı gelir tabloları aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.5. X A.Ş. Solo Kapsamlı Gelir Tablosu

	01.01.20X1-31.12.20X1	01.01.20X0-31.12.20X1
<u>SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER</u>		
Satış Gelirleri	178.977.352	182.595.183
Yurtiçi Satışlar	168.745.346	161.961.568
Yurtdışı Satışlar	50.109.492	46.602.846
Diğer Gelirler	1.596.194	5.020.645
Satıştan İadeler (-)	-1.457.128	-1.001.688
Satış İskontoları (-)	-30.659.688	-20.483.424
Diğer İndirimler (-)	-9.356.864	-9.504.764
Satışların Maliyeti (-)	-160.427.427	-161.691.864
Ticari Mal Maliyeti (-)	-10.093.856	-18.829.812
Mamul Maliyeti (-)	-149.933.772	-138.007.695
Hizmet Maliyeti (-)	-399.799	-4.854.357
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar / (Zarar)	18.549.925	20.903.319
BRÜT KAR / (ZARAR)	18.549.925	20.903.319
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	-7.424.788	-3.540.736
Personel Giderleri	-1.047.699	-1.135.214
Ticari Pazarlama Gid. Kullanımı	-1.394.295	-235.058
Satışlara İlişkin Ödenen Komisyonlar	-1.587.484	-946.238
Endirekt Malzeme Gideri	-127.042	-105.389
Reklam ve Tanıtım Giderleri	-1.766.319	-206.824
Fuar Katılım Giderleri	-88.820	-155.609
Kiralama Giderleri	-219.182	-190.689
Sigortalama Giderleri	-34.164	-28.463
Telefon Gideri	-49.745	-50.386
Vergi Resim Harç Giderleri	-35.413	-20.910
Amortisman Ve Tükenme Payları	-17.426	-22.017
Diğer Giderler	-1.057.199	-443.939
Genel Yönetim Giderleri (-)	-3.372.534	-2.732.967
Personel Giderleri	-1.893.947	-1.616.120
Telefon Giderleri	-31.625	-30.110
Kiralama Giderleri	-66.733	-74.381
Sigortalama Giderleri	-32.650	-26.957
Müşavirlik ve Denetim Giderleri	-144.939	-158.822
Bağış ve Yardım Giderleri	-2.998	-52.690
İthalat Giderleri	-287.494	-37.556
Kıdem Tazminatı Giderleri	-150.955	-188.079
Vergi Resim Harç Giderleri	-39.152	-53.968
Amortisman Ve Tükenme Payları	-203.864	-191.635
Diğer Giderler	-518.177	-302.649
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.217.611	1.167.355
Önceki dönem Karları (671 Hesap)	71.089	322.358
Konusu Kalmayan Karş (644 Hesap)	492.231	37.292
Sabit Kıymet Satış Karları	75.274	134.147
Kira Gelirleri	298.504	98.056

Tablo 4.5. (devamı)

<i>Sayım Fazlası Gelirleri</i>	4.164	78.296
<i>Diğer Gelirler ve Karlar</i>	208.782	375.868
HURDA GELİRİ	67.567	121.338
<i>Diğer Faaliyet Giderleri (-)</i>	-2.871.747	-2.089.153
<i>Önceki Dönem Gider ve Zararları</i>	-1.016.913	-687.479
<i>Şüpheli Alacak Karşılık Giderleri</i>	-184.291	-276.447
<i>Diğer Karşılık Giderleri (654 Hesap)</i>	-66.882	-34.267
<i>Sabit Kıymet Satış Zararları</i>		-3.559
<i>Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)</i>	-725.666	
<i>Kıdem Tazminatı Gideri</i>	-65.526	-249.876
SAYIM NOKSANI		-1.141
<i>Diğer Giderler</i>	-812.469	-836.384
FAALİYET KAR / (ZARARI)	6.098.467	13.707.818
<i>Finansal Gelirler</i>	14.932.892	15.630.486
<i>Faiz Gelirleri</i>	37.936	32.853
<i>Kur Farkı Gelirleri</i>	12.355.576	12.035.596
<i>Vade Farkı Geliri</i>	802.164	982.664
<i>Satışlardan Elimine Edilen Faiz</i>	1.262.063	2.105.483
<i>Cari Dönem Reeskont Geliri</i>	151.259	108.203
<i>Önceki Dönem Reeskont İptali</i>	323.894	365.687
<i>Finansal Giderler (-)</i>	-17.844.087	-31.376.066
<i>Faiz Giderleri</i>	-2.738.816	-2.924.000
<i>Kur Farkı Giderleri</i>	-12.392.135	-25.810.016
<i>Finansal Varlık Satış Giderleri</i>		-195
<i>Vade Farkı Gideri</i>	-1.029.692	-1.585.822
<i>Menkul Kıymet Değer Düşüklüğü</i>	-98.030	
<i>Cari Dönem Reeskont Gideri</i>	-282.551	-266.229
<i>Önceki Dönem Reeskont İptali</i>	-67.839	-110.809
<i>Diğer</i>	-1.235.024	-678.995
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI / (ZARARI)	3.187.272	-2.037.762
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir /Gid	-755.533	-131.014
- Dönem Vergi Gelir / (Gideri)	-652.387	
- Ertelenmiş Vergi Gelir / (Gideri)	-103.146	-131.014
SÜRDÜRÜLEN F. DÖNEM K /Z	2.431.739	-2.168.776
DÖNEM KARI / (ZARARI)	2.431.739	-2.168.776

Tablo 4.6. Y A.Ş. Solo Kapsamlı Gelir Tablosu

	01.01.20X1-31.12.20X1	01.01.20X0-31.12.20X1
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER		
Satışların Maliyeti (-)	-213.271	-345.410
Hizmet Maliyeti (-)	-213.271	-345.410
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar / (Zarar)	-213.271	-345.410
BRÜT KAR / (ZARAR)	-213.271	-345.410
Genel Yönetim Giderleri (-)	-59.925	-62.455
Personel Giderleri	-19.184	-24.764
Telefon Giderleri	-2.213	-2.181
Kiralama Giderleri	-18.000	-15.000
Sigortalama Giderleri	-	-107
Müşavirlik ve Denetim Giderleri	-12.875	-16.127
Kıdem Tazminatı Giderleri	-4.984	-
Vergi Resim Harç Giderleri	-1.126	-871
Amortisman Ve Tükenme Payları	-	-74
Diğer Giderler	-1.543	-3.331
Diğer Faaliyet Gelirleri	215.387	681.151
Önceki dönem Karları (671 Hesap)	1	1.148
Konusu Kalmayan Karş (644 Hesap)	3.827	-
Sabit Kıymet Satış Karları	22.419	217.030
Kira Gelirleri	186.518	422.710
Sigorta Tazminat Gelirleri	2.154	38.421
Diğer Gelirler ve Karlar	468	1.842
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	-5.705	-16.115
Önceki Dönem Gider ve Zararları	-76	-2.431
Şüpheli Alacak Karşılık Giderleri	-	-3.827
Diğer Giderler	-5.629	-9.857
FAALİYET KAR / (ZARARI)	-63.514	257.171
Finansal Gelirler	119.330	118.678
Kur Farkı Gelirleri	2	406
Vade Farkı Geliri	119.311	118.289
Cari Dönem Reeskont Geliri	-	-17
Önceki Dönem Reeskont İptali	17	-
Finansal Giderler (-)	-6.904	-57.796
Faiz Giderleri	-270	-5.118
Kur Farkı Giderleri	-2	-17.270
Diğer	-6.632	-35.408
SÜRDÜRÜLEN F. VERGİ Ö. K / Z	48.912	318.053
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir /Gid	9.857	3.946
- Dönem Vergi Gelir / (Gideri)	-	-813
- Ertelemiş Vergi Gelir / (Gideri)	9.857	4.759
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI / (ZARARI)	58.769	321.999
DÖNEM KARI / (ZARARI)	58.769	321.999

Tablo 4.7. Z A.Ş. Solo Kapsamlı Gelir Tablosu

	01.01.20X1- 31.12.20X1	01.01.20X0-31.12.20X1
<u>SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER</u>		
Satış Gelirleri	19.249.961	21.017.677
<i>Yurtiçi Satışlar</i>	18.484.807	20.747.319
<i>Diğer Gelirler</i>	947.443	413.574
<i>Satıştan İadeler (-)</i>	-135.773	-139.568
<i>Satış İskontoları (-)</i>	-6.516	-3.648
<i>Diğer İndirimler (-)</i>	-40.000	-
Satışların Maliyeti (-)	-17.234.492	-19.670.116
<i>Ticari Mal Maliyeti (-)</i>	-11.736.099	-16.043.257
<i>Mamul Maliyeti (-)</i>	-5.455.990	-3.580.435
<i>Hizmet Maliyeti (-)</i>	-42.403	-46.424
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar / (Zarar)	2.015.469	1.347.561
BRÜT KAR / (ZARAR)	2.015.469	1.347.561
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	-600.588	-730.527
<i>Personel Giderleri</i>	-137.508	-169.326
<i>Kıdem Tazminatı Gideri</i>	-	-2.211
<i>Endirekt Malzeme Gideri</i>	-135.605	-251.408
<i>Nakliye Giderleri</i>	-	-138.925
<i>Nakil Vasıta Giderleri</i>	-96.461	-
<i>Kiralama Giderleri</i>	-167.578	-70.089
<i>Sigortalama Giderleri</i>	-6.917	-7.759
<i>Telefon Gideri</i>	-3.060	-11.444
<i>Vergi Resim Harç Giderleri</i>	-6.293	-5.836
<i>Diğer Giderler</i>	-47.166	-73.529
Genel Yönetim Giderleri (-)	-356.597	-403.500
<i>Personel Giderleri</i>	-167.081	-122.543
<i>Telefon Giderleri</i>	-3.633	-4.544
<i>Kiralama Giderleri</i>	-63.720	-86.399
<i>Müşavirlik ve Denetim Giderleri</i>	-23.033	-40.982
<i>Bağış ve Yardım Giderleri</i>	-	-500
<i>Kıdem Tazminatı Giderleri</i>	-1.561	-
<i>Vergi Resim Harç Giderleri</i>	-1.937	-17.409
<i>Amortisman Ve Tükenme Payları</i>	-60.045	-73.684
<i>Diğer Giderler</i>	-35.587	-57.439
Diğer Faaliyet Gelirleri	128.586	7.822
<i>Önceki dönem Karları (671 Hesap)</i>	-	2.653
<i>Konusu Kalmayan Karş (644 Hesap)</i>	112.470	-
<i>Kira Gelirleri</i>	15.241	-
<i>Sayım Fazlası Gelirleri</i>	37	-
<i>Diğer Gelirler ve Karlar</i>	838	5.169
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	-260.650	-555.177
<i>Önceki Dönem Gider ve Zararları</i>	-	-257.880
<i>Şüpheli Alacak Karşılık Giderleri</i>	-101.918	-112.470
<i>Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)</i>	-126.064	-
<i>Kıdem Tazminatı Gideri</i>	-21.368	-4.558
<i>Diğer Giderler</i>	-11.300	-180.269
FAALİYET KAR / (ZARARI)	926.220	-333.821
Finansal Gelirler	282.813	588.373
<i>Faiz Gelirleri</i>	55	70.596
<i>Kur Farkı Gelirleri</i>	73.667	22.643
<i>Vade Farkı Geliri</i>	147.144	404.992

Tablo 4.7 (devamı)

<i>Satılardan Elimine Edilen Faiz</i>	23.390	81.988
<i>Cari Dönem Reeskont Geliri</i>	36.963	8.154
<i>Önceki Dönem Reeskont İptali</i>	1.594	-
<i>Finansal Giderler (-)</i>	-832.470	-943.721
<i>Faiz Giderleri</i>	-514.654	-692.650
<i>Kur Farkı Giderleri</i>	-19.198	-132.268
<i>Menkul Kıymet Değer Düşüklüğü</i>	-228.421	-108.850
<i>Cari Dönem Reeskont Gideri</i>	-338	-
<i>Önceki Dönem Reeskont İptali</i>	-68.598	-8.693
<i>Diğer</i>	-1.261	-1.260
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI / (ZARARI)	376.563	-689.169
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir / (Gideri)	-47.492	87.151
- Dönem Vergi Gelir / (Gideri)	-	-
- Ertelenmiş Vergi Gelir / (Gideri)	-47.492	87.151
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI / (ZARARI)	329.071	-602.018
DÖNEM KARI / (ZARARI)	329.071	-602.018

Tablo 4.8. X A.Ş. Konsolide Çalışma Tablosu

	X İŞLETMESİ	Y İŞLETMESİ	Z İŞLETMESİ	TOPLAM	ELİMİNASYON KAYITLARI		KONSOLIDASYON KAYITLARI			
					BORÇ	ALACAK	CARİ DÖNEM KONSOLİDE TUTARLAR	BORÇ	ALACAK	KONSOLİDE TUTARLAR
SURDURULAN FAALİYETLER										
Satış Gelirleri	178.977.352	19.249.961		198.227.313			179.884.601			179.739.442
Yurtiçi Satışlar	168.745.346	18.484.807		187.230.153	17.905.710		169.324.443	145.159		169.179.284
Yurtdışı Satışlar	50.109.492			50.109.492			50.109.492			50.109.492
Diğer Gelirler	1.596.194	947.443		2.543.637	437.002		2.106.635			2.106.635
Satıştan İadeler (-)	-1.457.128	-135.773		-1.592.901			-1.592.901			-1.592.901
Satış İskontoları (-)	-30.659.688	-6.516		-30.666.204			-30.666.204			-30.666.204
Diğer İndirimler (-)	-9.356.864	-40.000		-9.396.864			-9.396.864			-9.396.864
Satışların Maliyeti (-)	-160.427.427	-17.234.492	-213.271	-177.875.190			-159.267.174			-158.993.816
Ticari Mal Maliyeti (-)	-10.093.856	-11.736.099		-21.829.955			-21.829.955			-21.829.955
Mamul Maliyeti (-)	-149.933.772	-5.455.990		-155.389.762		18.608.016	-136.781.746	1	273.359	-136.508.388
Hizmet Maliyeti (-)	-399.799	-42.403	-213.271	-655.473			-655.473			-655.473
Ticari Faaliyetlerden Brüt K / Z	18.549.925	2.015.469	-213.271	20.352.123			20.617.427			20.745.626
BRUT KAR / (ZARAR)	18.549.925	2.015.469	-213.271	20.352.123			20.617.427			20.745.626
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	-7.424.788	-600.588		-8.025.376			-8.025.376			-8.025.376
Personel Giderleri	-1.047.699	-137.508		-1.185.207			-1.185.207			-1.185.207
Ticari Pazarlama Gid. Kullanımı	-1.394.295			-1.394.295			-1.394.295			-1.394.295
Satışlara İlişkin Odenen Komisyonlar	-1.587.484			-1.587.484			-1.587.484			-1.587.484
Endüstriyel Malzeme Gideri	-127.042	-135.605		-262.647			-262.647			-262.647
Reklam ve Tanıtım Giderleri	-1.766.319			-1.766.319			-1.766.319			-1.766.319
Fuar Katılım Giderleri	-88.820			-88.820			-88.820			-88.820
Nakil Vasıta Giderleri		-96.461		-96.461			-96.461			-96.461
Kiralama Giderleri	-219.182	-167.578		-386.760			-386.760			-386.760
Sigortalama Giderleri	-34.164	-6.917		-41.081			-41.081			-41.081
Telefon Gideri	-49.745	-3.060		-52.805			-52.805			-52.805
Vergi Resim Harç Giderleri	-35.413	-6.293		-41.706			-41.706			-41.706
Amortisman Ve Tükenme Payları	-17.426			-17.426			-17.426			-17.426
Diğer Giderler	-1.057.199	-47.166		-1.104.365			-1.104.365			-1.104.365
Genel Yönetim Giderleri (-)	-3.372.534	-356.597	-59.925	-3.789.056			-3.771.056			-3.771.056
Personel Giderleri	-1.893.947	-167.081	-19.184	-2.080.212			-2.080.212			-2.080.212
Telefon Giderleri	-31.625	-3.633	-2.213	-37.471			-37.471			-37.471
Kiralama Giderleri	-66.733	-63.720	-18.000	-148.453		18.000	-130.453			-130.453
Sigortalama Giderleri	-32.650			-32.650			-32.650			-32.650
Müşavirlik ve Denetim Giderleri	-144.939	-23.033	-12.875	-180.847			-180.847			-180.847
Bağış ve Yardım Giderleri	-2.998			-2.998			-2.998			-2.998
İthalat Giderleri	-287.494			-287.494			-287.494			-287.494

Tablo 4.8. (Devamı)

<i>Kıdem Tazminatı Giderleri</i>	-150.955	-1.561	-4.984	-157.500			-157.500		-157.500
<i>Vergi Resim Harç Giderleri</i>	-39.152	-1.937	-1.126	-42.215			-42.215		-42.215
<i>Amortisman Ve Tükenme Payları</i>	-203.864	-60.045		-263.909			-263.909		-263.909
<i>Diğer Giderler</i>	-518.177	-35.587	-1.543	-555.307			-555.307		-555.307
<i>Diğer Faaliyet Gelirleri</i>	1.217.611	128.586	215.387	1.561.584			1.291.716		1.291.716
<i>Önceki dönem Karları (671 Hesap)</i>	71.089		1	71.090			71.090		71.090
<i>Konusu Kalmayan Karş (644 Hesap)</i>	492.231	112.470	3.827	608.528	13.436		621.964		621.964
<i>Sabit Kıymet Satış Karları</i>	75.274		22.419	97.693			97.693		97.693
<i>Kıra Gelirleri</i>	298.504	15.241	186.518	500.263	283.304		216.959		216.959
<i>Sigorta Tazminat Gelirleri</i>			2.154	2.154			2.154		2.154
<i>Sayım Fazlası Gelirleri</i>	4.164	37		4.201			4.201		4.201
<i>Diğer Gelirler ve Karlar</i>	208.782	838	468	210.088			210.088		210.088
HURDA GELİRİ	67.567			67.567			67.567		67.567
<i>Diğer Faaliyet Giderleri (-)</i>	-2.871.747	-260.650	-5.705	-3.138.102			-3.151.538		-3.151.538
<i>Önceki Dönem Gider ve Zararları</i>	-1.016.913		-76	-1.016.989			-1.016.989		-1.016.989
<i>Şüpheli Alacak Karşılık Giderleri</i>	-184.291	-101.918		-286.209	13.436		-299.645		-299.645
<i>Diğer Karşılık Giderleri (654 Hesap)</i>	-66.882			-66.882			-66.882		-66.882
<i>Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)</i>	-725.666	-126.064		-851.730			-851.730		-851.730
<i>Kıdem Tazminatı Gideri</i>	-65.526	-21.368		-86.894			-86.894		-86.894
<i>Diğer Giderler</i>	-812.469	-11.300	-5.629	-829.398			-829.398		-829.398
FAALİYET KAR / (ZARARI)	6.098.467	926.220	-63.514	6.961.173			6.961.173		7.089.372
<i>Finansal Gelirler</i>	14.932.892	282.813	119.330	15.335.035			14.680.261		14.680.261
<i>Faiz Gelirleri</i>	37.936	55		37.991			37.991		37.991
<i>Kur Farkı Gelirleri</i>	12.355.576	73.667	2	12.429.245			12.429.245		12.429.245
<i>Vade Farkı Geliri</i>	802.164	147.144	119.311	1.068.619	654.774		413.845		413.845
<i>Satışlardan Elimine Edilen Faiz</i>	1.262.063	23.390		1.285.453			1.285.453		1.285.453
<i>Cari Dönem Reeskont Geliri</i>	151.259	36.963		188.222			188.222		188.222
<i>Önceki Dönem Reeskont İptali</i>	323.894	1.594	17	325.505			325.505		325.505
<i>Finansal Giderler (-)</i>	-17.844.087	-832.470	-6.904	-18.683.461			-18.028.687		-18.028.687
<i>Faiz Giderleri</i>	-2.738.816	-514.654	-270	-3.253.740			-3.253.740		-3.253.740
<i>Kur Farkı Giderleri</i>	-12.392.135	-19.198	-2	-12.411.335			-12.411.335		-12.411.335
<i>Vade Farkı Gideri</i>	-1.029.692			-1.029.692	654.774		-374.918		-374.918
<i>Alımlardan Elimine Edilen Faiz</i>	-98.030	-228.421		-326.451			-326.451		-326.451
<i>Cari Dönem Reeskont Gideri</i>	-282.551	-338		-282.889			-282.889		-282.889
<i>Önceki Dönem Reeskont İptali</i>	-67.839	-68.598		-136.437			-136.437		-136.437
<i>Diğer</i>	-1.235.024	-1.261	-6.632	-1.242.917			-1.242.917		-1.242.917

Tablo 4.8. (Devamı)

SURDURULEN F. VERGİ O. K /Z	3.187.272	376.563	48.912	3.612.747			3.612.747			3.740.946
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gel / Gid	-755.533	-47.492	9.857	-793.167			-793.167			-816.590
- Dönem Vergi Gelir / (Gideri)	-652.387			-652.387			-652.387			-652.387
- Ertelemiş Vergi Gelir / (Gideri)	-103.146	-47.492	9.857	-140.780			-140.780	23.423		-164.203
SURDURULEN F. VERGİ O. K /Z	2.431.739	329.071	58.769	2.819.580			2.819.580			2.924.356
DONEM KARI / (ZARARI)	2.431.739	329.071	58.769	2.819.580			2.819.580			2.924.356
					19.294.226	19.294.226		168.583	273.359	
									104.776	

Yukarıdaki konsolidasyon çalışması ile ilgili olarak yapılan eliminasyon kayıtları ve konsolidasyon kayıtlarının açıklamaları aşağıda muhasebe kayıtları ile yapılmaya çalışılmıştır.

Eliminasyon Kayıtları

Yapılan incelemelerde X, Y ve Z işletmelerinin birbirlerine satış yaptığı mizanlarından gözükmektedir. Konsolide kapsamlı gelir tablosunda amaç tek bir işletmeye ait kapsamlı gelir tablosu oluşturmak olduğundan bu ilgili satış tutarlarının elimine edilmesi gerekmektedir. İşletmelerin birbirlerine dönemde yaptıkları satış tutarları ise şöyledir:

- X işletmesi ilgili dönemde Z işletmesine 3.848.654 TL'lik satış yapmıştır.
- Z işletmesi ise ilgili dönemde X işletmesine 14.075.253,62 TL'lik satış yapmıştır.
- Ayrıca yapılan incelemelerde X işletmesi Y işletmesine 18.000 TL karşılığında bir mülkü kiraya vermiş ve bu kira bedelini satışlar içerisinde sınıflandırmıştır.

Bu işlemlerin eliminasyon muhasebe kaydı aşağıdaki gibi gösterilebilir:

.../.../....	
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HS.	17.905.907
620 SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ HS.	17.905.907

Grup işletmelerde yapılan diğer incelemelerde işletmelerin birbirlerinden elde ettikleri 437.002 TL'lik diğer gelirlerinin olduğu tespit edilmiştir. İlgili tutar elimine edilmiştir. İlgili yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir:

.../.../....	
602 DİĞER GELİRLER HS.	437.002
620 SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ HS.	437.002

Grup işletmeler arasında kiraya verilen mülklerin olduğu ve bu mülklerin kira giderlerinin mamül maliyetine yansıtıldığı yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. İşletmelerin birbirlerine yaptıkları kiralamar aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir:

ALİŞ	X	Y	Z	TOPLAM
X	-	86.340	-	86.340
Y	18.000	-	-	18.000
Z	96.000	82.964	-	178.964
TOPLAM	114.000	169.304	-	283.304

Elde edilen bu kira gelirlerinin ve ödenen kira giderlerinin konsolidasyon kapsamına giren işletmelerde elimine edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

.../.../....	
6XX KİRA GELİRLERİ HS.	283.304
620 SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ HS.	265.304
6XX KİRA GİDERLERİ HS.	18.000

Grup işletmelerin birbirleri ile yapmış oldukları alış-satış faaliyetlerinden elde ettikleri vade farkı gelirleri ve giderlerinin görünümü aşağıdaki gibidir:

ALİŞ	X	Y	Z	TOPLAM
X	-	267	145.447	145.714
Y	6.384	-	-	6.384
Z	394.921	107.755	-	502.676
TOPLAM	401.305	108.022	145.447	654.774

Elde edilen bu vade farkı gelirlerinin veya ödenen vade farkı giderlerinin konsolidasyona tabi işletmelerde elimine edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

.../.../....	
6XX VADE FARKI GELİRLERİ HS.	654.774
6XX VADE FARKI GİDERLERİ HS.	654.774

Ayrıca grup içi işlemlerden dolayı bir alacak şüpheli hale getirilmiş ve karşılık ayrılmıştır. Bu işlemin konsolidasyona tabi işletmeler arasında gerçekleşmiş olması nedeniyle iptal edilmesi gerekmektedir. Yapılması gereken eliminasyon muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

...	654 KARŞILIK GİDERLERİ HS.	13.436	
	129 ŞÜPHELİ TİC. ALACAK KARŞ. HS.		13.436
...	129 ŞÜPHELİ TİC. ALACAK KARŞ. HS.	13.436	
	644 KONUSU KALMAYAN KARŞILIK HS.		13.436

Konsolidasyon Kayıtları

Grup işletmelerin birbirlerine yapmış oldukları satışlardan elde edilen 145.159 TL'lik kâr marjı olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple bu kâr marjının elimine edilmesi gerekmektedir. Yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

...	600 YURTİÇİ SATIŞLAR HS.	145.159	
	153 TİCARİ MALLAR HS.		145.159

Ayrıca yapılan incelemelerde önceki dönemlere ait olan konsolidasyon kayıtlarının olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple ilgili konsolidasyon kayıtları cari dönemde aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

...	153 TİCARİ MALLAR HS.	262.269	
	180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HS.	10.799	
	620 SATILAN MAMÜL MALİYETİ HS.		273.068
...	SERMAYE DÜZELTMESİ OL. FAİZLERİ HS.	181	
	DİĞER FONLAR HS.	180	
	620 SATILAN MAMULLERİN MALİYETİ		361
...	620 SATILAN MAMULLERİN MALİYETİ HS.	70	
	DİĞ. GEÇMİŞ YIL K/Z HS.		70

İlgili cari dönemde 23.423 TL'lik ertelenmiş vergi varlığı azalımı olduğu belirlenmiştir. Buna göre yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

.../.../....		
ERTELENMİŞ VERGİ GELİR/GİDER HS.	23.423	
ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI HS.		23.423

Yapılan bu eliminasyon ve konsolidasyon işlemlerinden sonra X, Y ve Z işletmelerinin solo kapsamlı gelir tablolarını birleştirerek tek bir işletmeye ait kapsamlı gelir tablosu olarak veren konsolide kapsamlı gelir tablosu düzenlenebilir. X A.Ş. konsolide kapsamlı gelir tablosu aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.9. X A.Ş. Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu

	Cari Dönem	Önceki Dönem
	01.01.20X1	01.01.20X0
	31.12.20X1	31.12.20X0
X A.Ş. KONSOLİDE KAPSAMLI GELİR TABLOSU		
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER		
Satış Gelirleri	179.739.442	182.406.171
<i>Yurtiçi Satışlar</i>	169.179.284	161.502.198
<i>Yurtdışı Satışlar</i>	50.109.492	46.602.846
<i>Diğer Gelirler</i>	2.106.635	5.434.219
<i>Satıştan İadeler (-)</i>	-1.592.901	-1.141.256
<i>Satış İskontoları (-)</i>	-30.666.204	-20.487.072
<i>Diğer İndirimler (-)</i>	-9.396.864	-9.504.764
<i>Satışların Maliyeti (-)</i>	-158.993.816	-160.101.681
<i>Ticari Mal Maliyeti (-)</i>	-21.829.955	-13.691.034
<i>Mamul Maliyeti (-)</i>	-136.508.388	-141.164.456
<i>Hizmet Maliyeti (-)</i>	-655.473	-5.246.191
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar / (Zarar)	20.745.626	22.304.490
BRÜT KAR / (ZARAR)	20.745.626	22.304.490
<i>Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)</i>	-8.025.376	-4.271.263
<i>Personel Giderleri</i>	-1.185.207	
<i>Ticari Pazarlama Gid. Kullanımı</i>	-1.394.295	
<i>Satışlara İlişkin Ödenen Komisyonlar</i>	-1.587.484	
<i>Endirekt Malzeme Gideri</i>	-262.647	
<i>Reklam ve Tanıtım Giderleri</i>	-1.766.319	
<i>Fuar Katılım Giderleri</i>	-88.820	
<i>Nakil Vasıta Giderleri</i>	-96.461	
<i>Kiralama Giderleri</i>	-386.760	
<i>Sigortalama Giderleri</i>	-41.081	
<i>Telefon Gideri</i>	-52.805	
<i>Vergi Resim Harç Giderleri</i>	-41.706	
<i>Amortisman Ve Tükenme Payları</i>	-17.426	
<i>Diğer Giderler</i>	-1.104.365	-4.271.263
<i>Genel Yönetim Giderleri (-)</i>	-3.771.056	-3.135.032
<i>Personel Giderleri</i>	-2.080.212	
<i>Telefon Giderleri</i>	-37.471	
<i>Kiralama Giderleri</i>	-130.453	54.500
<i>Sigortalama Giderleri</i>	-32.650	
<i>Müşavirlik ve Denetim Giderleri</i>	-180.847	9.390

Tablo 4.9. (devamı)

Bağış ve Yardım Giderleri	-2.998	
İthalat Giderleri	-287.494	
Kıdem Tazminatı Giderleri	-157.500	
Vergi Resim Harç Giderleri	-42.215	
Amortisman Ve Tükenme Payları	-263.909	
Diğer Giderler	-555.307	-3.198.922
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.291.716	1.439.640
Önceki dönem Karları (671 Hesap)	71.090	326.159
Konusu Kalmayan Karş (644 Hesap)	621.964	214.624
Sabit Kıymet Satış Karları	97.693	244.721
Kira Gelirleri	216.959	42.592
Sigorta Tazminat Gelirleri	2.154	38.421
Sayım Fazlası Gelirleri	4.201	78.296
Diğer Gelirler ve Karlar	210.088	373.489
HURDA GELİRİ	67.567	121.338
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	-3.151.538	-2.863.309
Önceki Dönem Gider ve Zararları(681 Hesap)	-1.016.989	-947.790
Şüpheli Alacak Karşılık Giderleri (654 Hesap)	-299.645	-577.422
Diğer Karşılık Giderleri (654 Hesap)	-66.882	-34.267
Sabit Kıymet Satış Zararları		-3.559
Yatırım Amaçlı Gayrimenkullere İlişkin Giderler		
Kıdem Tazminatı Gideri	-86.894	-254.434
SAYIM NOKSANI		-1.141
Diğer Giderler	-829.398	-1.037.751
ÇALIŞMAYAN KISIM GİDER VE ZARARLARI		-6.945
FAALİYET KAR / (ZARARI)	7.089.372	13.474.526
Finansal Gelirler	14.680.261	15.366.241
Faiz Gelirleri	37.991	103.449
Kur Farkı Gelirleri	12.429.245	12.058.645
Vade Farkı Geliri	413.845	449.551
Satışlardan Elimine Edilen Faiz	1.285.453	2.212.125
Cari Dönem Reeskont Geliri	188.222	176.784
Önceki Dönem Reeskont İptali	325.505	365.687
Finansal Giderler (-)	-18.028.687	-31.575.876
Faiz Giderleri	-3.253.740	-3.621.768
Kur Farkı Giderleri	-12.411.335	-25.959.554
Finansal Varlık Satış Giderleri		-195
Vade Farkı Gideri	-374.918	-529.428
Alımlardan Elimine Edilen Faiz	-326.451	-361.944
Cari Dönem Reeskont Gideri	-282.889	-267.823
Önceki Dönem Reeskont İptali	-136.437	-119.502
Diğer	-1.242.917	-715.662
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI / (ZARARI)	3.740.946	-2.735.109
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir / (Gideri)	-816.590	-53.950
- Dönem Vergi Gelir / (Gideri)	-652.387	-813
- Ertelenmiş Vergi Gelir / (Gideri)	-164.203	-53.137
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM K/Z)	2.924.356	-2.789.059
DÖNEM KARI / (ZARARI)	2.924.356	-2.789.059
Dönem Kar / Zararının Dağılımı	2.924.356	-2.789.059
Azınlık Payları	2.123	11.816
Ana Ortaklık Payları	2.922.233	-2.800.875

BÖLÜM 5. SONUÇ

Özellikle 2000’li yıllardan sonra artan teknolojik gelişmeler eşliğinde işletmeler, faaliyette buldukları sektörlerde güçlü kalabilmek hatta pazar payını koruyabilmek için finansal açıdan güçlü olmaları gerekir. Bu durum işletmeleri gerek kendi sektörlerinde gerekse diğer sektörlerde faaliyette bulunan işletmelere ortak olmaya ve onlar üzerinde etkin kontrol gücü oluşturmaya yöneltmiştir.

İşletmelerin diğer işletmeler üzerinde etkin kontrol gücü bulundurması konsolidasyon işlemlerini yapmasını ve konsolide finansal tablo düzenlemesini zorunlu kılmaktadır.

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununun yasalaşması ile özellikle muhasebe alanında büyük değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin başında Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının tam çevirisi olan Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarıdır. Kanunun ilgili 88. maddesine göre işletmeler TTK’nın yürürlüğe girmesinden itibaren yapacakları muhasebe işlemlerinde ve finansal raporlamada muhasebe standartlarına uygun muhasebe ve raporlama yapacaklardır. Ayrıca TTK’da muhasebe ile ilgili diğer bir önemli gelişmede denetim alanında olmuştur. Kanunun ilgili 397. maddesine göre bütün sermaye şirketleri denetime tabi tutulmuş ve denetimi gerçekleştirecek olan bağımsız denetim kuruluşların yapacakları denetim çalışmalarında Uluslararası Denetim Standartlarına uygun denetim çalışması yapması gerektiği belirtilmiştir.

Grup işletmelerde, yeni TTK’nın kabul edilmesi ile birlikte önceleri ana ortaklığın isteğine bırakılan konsolidasyon işlemleri artık istek olmaktan çıkmış ve yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Yasal bir zorunluluk olması haricinde grup işletmeler hakkında daha doğru ve gerçekçi kararlar alabilmek ve analizler yapabilmek için konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Grup içerisinde yer alan işletmelerin her birinin ayrı olarak düzenlemiş olduğu bireysel finansal tablolar dikkate alınarak doğru karar alınamayacağı için aslında konsolidasyon işleminin yapılması kendi içerisinde bir zorunluluk arz etmektedir.

Konsolidasyon işlemlerinin nasıl yapılacağı ve konsolide finansal tabloların nasıl düzenleneceği ise TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı ile belirlenmiştir. İlgili bu standart konsolidasyonla ilgili kavramları, kimlerin konsolidasyon yapmaları gerektiğini, hangi durumlarda konsolidasyon yapmaya gerek olmadığını ve ana ortaklık tarafından yapılması gereken konsolidasyon işlemlerinde nelere uyulması gerektiğini açıklamıştır.

TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardının yeni bir standart olması uygulamasını zorlaştırmasına rağmen konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin olarak önemli bir eksikliği ortadan kaldırmaktadır.

Ekonominin gelişmesi ve çok farklı aktörlerin faaliyetlerde bulunması, güvenilir bilgi elde etmenin gereksinimini daha da artırmış durumdadır. İşletmelerin gerek içeride gerekse dışarıda birçok hissedarı ve menfaat sahibi kurum ve kuruluşları bulunmaktadır. Küresel pazarda tüm bu kişi ve kuruluşların işletme ile ilgili karar verirken kullandıkları bilgilere olan güvenin temel dayanağı bağımsız denetim olmuştur. Bu sebeple yapılacak olan bağımsız denetim çalışmasının yeterli bilgi ve tecrübeye sahip denetçiler tarafından yapılması ve çalışmaya özen gösterilmesi gerekir. Yeni TTK ile birlikte denetçilerin özellikleri ve denetim yaparken uymaları gereken kuralları belirten Uluslararası Denetim Standartlarının uygulanmasını zorunlu hale getirmesi bağımsız denetim açısından ve yatırımcılarla diğer ilgili kişi ve kuruluşlar tarafından duyulan ihtiyacı gidermektedir.

Muhasebe alanında yapılan bu ve benzeri düzenlemeler Uluslararası boyutta ortak bir muhasebe dilini konuşmaya imkan sağlamasına rağmen, uygulama boyutunda bazı zorlukları ve eksiklikleri ortaya çıkarmaktadır. Eksikliklerin başında bu standartlara uygun bir hesap planının olmayışı ve yeterli sayıda tecrübeli denetçinin olmaması gelmektedir. Zorluk olarak bakıldığında ise muhasebe standartları ile ilgili eğitim eksikliklerinin olması ve standartların Vergi Usul Kanunu ile uyumsuzluğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

1. AKDOĞAN NALAN, TENKER NEJAT, “Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri”, Lebib Yalkın Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, Mart 1997.
2. AKDOĞAN NALAN ve TENKER NEJAT, Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, 12. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007,
3. AKGÜÇ, ÖZTİN, “Mali Tablolar Analizi”, Arayış Basımevi, İstanbul, 2002
4. AKGÜÇ ÖZTİN, Mali Tablolar Analizi, 13. Baskı, Avcıuol Basım Yayın, İstanbul, 2008
5. AKINCI NEJAT, ve ERDOĞAN NECMETTİN, Finansal Tablolar ve Analizi, 4.Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 1995
6. AKTAŞ, RAFET, DERAN, ALİ “Konsolide Finansal Tablolarla İlgili IFRS Çerçevesinde Hazırlanan Ulusal Düzenlemelerin İncelenmesi”. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2004 (s.1-145)
7. ARAT, MEHMET EMİN, “ Konsolide Finansal Tablolar Tahlili “, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 1985.
8. ATİKELER, GÖKSEL Holdinglerde Denetim ve Konsolide Mali Tablolar. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü 1989
9. BİRCH MICHEAL L., The Evaluation of Accounting and Auditing Practices in Turkey From the International Accounting Standarts Point of View in: Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F, Türkiye VI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Uluslararası Muhasebe ve Denetim Sorunları, Alanya ,1984. (s. 1-11)
10. DEMİR VOLKAN ve BAHADIR OĞUZHAN, UFRS/TFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009,
11. DEMİR V., “KOBİ’ler İçin UFRS’de Kavramlar ve İlkeler-Finansal Tabloların Sunuluşu”, XIII. Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu, Kıbrıs, 18-22 Kasım 2010
12. DURMUŞ AHMET HAYRİ, “ Yabancı Ülkelerde Çalışan Şirketlerimizin Finansal tablolarını Konsolidasyonda Karşılaştıkları Sorunlar”, Gazi Üniversitesi
13. ERSOY AYTEN, “Uluslararası Muhasebeye Göre Ticari Birleşmeler ve Konsolidasyon Uygulamaları”, Yaklaşım Dergisi, Yıl 12, Sayı:137, 2004. (s.1-87)
14. GÜRDAL KADİR, SAYILGAN GÜVEN, “Konsolide Finansal Tablolar, İlgili Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler”, Prof.Dr. Yüksel Koç YALKIN’a Armağan, SBF Yayın No:590, TÜRMOB Yayın No: 221, Ankara 2004.
15. GÜVEMLİ, OKTAY “Yedinci Yönergenin Öngördüğü Konsolide Mali Tablolar ve Ülkemizdeki Uygulamalarla Karşılaştırılması”, Türkiye 12. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Editör: Latif Çakıcı, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1991,
16. GÜVEMLİ, OKTAY Kurumlar Topluluğunun Muhasebe, Finansman, Vergi ve Ticaret Hukuku Açısından Yönetimi. İstanbul: M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayın No:451/684. 1993

17. EVCİ SAMET, Türkiye Muhasebe (Finansal Raporlama) Standartları ve Uygulamasında Yaşanan Sorunlar, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008
18. KARAPINAR, AAYDIN, ZAİF, FİGEN AYIKOĞLU Uluslararası Finansal Raporlama Standartları İle Uyumlu Finansal Analiz. Ankara: Gazi Kitapevi 200
19. KAVRAMSAL ÇERÇEVE, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve,
20. KAYA, İDİL. Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Konsolide Finansal Tablolar. İstanbul: Türkmen Kitapevi. 2011
21. MERT HÜSEYİN, “Konsolidasyonda Muhasebe Politikaları Birliğinin Sağlanması Ve Süreç İyileştirmesi İçin Çözüm Önerileri”. IBANESS Conference Series, 28-29 Ekim 2017
22. MISIRLIOĞLU, İSMAİL UFUK “Türkiye Muhasebe Standartları’na Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi”, Mali Çözüm, Sayı:86 (Mart – Nisan 2008), (s.1-170)
23. OTLU, FİKRET. “Holding Şirketlerde Mali Tabloların Konsolidasyonu”. Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, 1999 (s.1-225)
24. ÖRTEN REMZİ, KAVAL HASAN ve KARAPINAR AAYDIN, Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları (TMS-TFRS), 2. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2008
25. ÖZDEMİRCİ, FAHRETTİN “Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Tabloların Konsolidasyonu”, Vergi Dünyası, Sayı: 307 (Mart 2007)
26. ÖZMENÇ METE “Türkiye Muhasebe Standardı-5 Konsolide Finansal Tablolar”, Mali Çözüm, Sayı: 66 (Ocak – Şubat – Mart 2004); TSPAKB, (s.1-155)
27. SELVİ YAKUP ve YILMAZ, FATİH “SPK Konsolidasyon Tebliği’nin İncelenmesi ve Örnek Bir Uygulama”, Mali Çözüm, Sayı: 59 (Nisan – Mayıs - Haziran 2002) (1-130)
28. SÜRMEİLİ, FEVZİ “Ana Şirket İle Bağlı Şirketler Arasındaki Bilanço: Konsolide Bilanço”. Eskişehir İ.T.İ.A. Dergisi, 1973 (1-125)
29. ŞAGAR, ESER UFRS/UMS Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması, Editör: Necdet Sağlam, Salim Şengel ve Bünyamin Öztürk, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2007,
30. UZAY ŞABAN, Konsolide Mali Tablolar”, Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:10 , Kayseri, 1993. (s.1-87)